

mikro

Ara: 30 Ft

számítógép magazin

ABLAK — gitt nélkül
(17. oldal)
1989/11.

IBM PC/XT-, AT-, 386- KOMPATIBILIS PROFESSZIONÁLIS SZEMÉLYI SZÁMÍTÓGÉPEK

AJÁNLATUNKBAN

P-132-386 alapkonzfiguráció

ÁR: 349 000,- Ft+ÁFA
80386; 20/25 MHz
4 MB RAM
80 MB winchester (28 ms)
Monokróm monitor, 12"
1,2 MB floppy
Billentyűzet (101 gombos)
Torony kivitel

P-16/CA-286 AT alapkonzfiguráció

ÁR: 220 000,- Ft+ÁFA
80286; 10/20 MHz
2 MB RAM
40 MB winchester (28 ms)+csatoló
Monokróm monitor, 12"
1,2 MB floppy
Billentyűzet (101 gombos)

P-16/CA-286 AT alapkonzfiguráció

ÁR: 153 000,- Ft+ÁFA
80286; 6/10 MHz
1 MB RAM
20 MB winchester (ST225)+csatoló
Monokróm monitor, 12"
1,2 MB floppy
Billentyűzet

P-16/PC alapkonzfiguráció

ÁR: 80 000,- Ft+ÁFA
8088; 4,77/10 MHz
640 kB RAM
Billentyűzet (84 gombos)
Hercules/szines csatoló
Monokróm monitor, 12"
360 kB floppy
Real-time óra
Soros-párhuzamos interfész

P-16/CX XT alapkonzfiguráció

ÁR: 105 000,- Ft+ÁFA
8088; 4,77/10 MHz
640 kB RAM
20 MB winchester (ST225)
Monokróm monitor, 12"
360 kB floppy
Billentyűzet (84 gombos)

Garancia nélküli reklámáraink:

- TRS aszinkron terminál+kábel (132 kar/sor)
- TRS mátrixnyomtató+kábel (132 kar/sor)
- FX-100 mátrixnyomtató+kábel (132 kar/sor)
- RANK XEROX 4045 lézernyomtató
- UNIBOARD billentyűzet (101 gombos)

9 000,- Ft+ÁFA
14 500,- Ft+ÁFA
49 900,- Ft+ÁFA
290 000,- Ft+ÁFA
4 900,- Ft+ÁFA

Bővítési lehetőségeinkről kérjük árjegyzékünket!

1011 Budapest, Iskola u. 10.
Telex: 22 4599
Telefax: 35 39 15

SZÁMÍTÁSTECHNIKAI INFORMATIKAI
FEJLESZTŐ LEÁNYVÁLLALAT

Telefon: 1-154-006
1-350-180/180, 181, 182, 184

mikro számítógép magazin

7. ÉVFOLYAM
1989/11. SZÁM

A NEUMANN JÁNOS SZÁMÍTÓGÉPTUDOMÁNYI TÁRSASÁG LAPJA

A szerkesztőbizottság
vezetője:
Kovács Győző

A szerkesztőség
munkatársai:
Bakos Tamás
(programozástechnika)
Broczkó Péter
(hírek)

Kovács Győző
(levelezés)

Nagy Imre
(tanuljunk együtt)

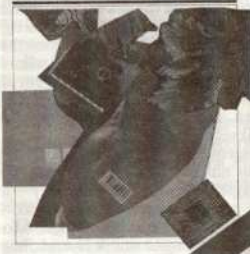
Petróczy Judit
(könyvek)

Pinke György
(Enterprise)

Soltészné Vizi Zsuzsa
(tervezőszerkesztő)
Szabeszki Sándor
Tamásné Lakó Erika
Terebessy Ákosné
Varga János
(olvasószervező)

Címképünk:
Velekey József Lajos
munkája

**mikro számítógép
magazin**

Felelős szerkesztő:
Könyves Tóth Pál

Szerkesztőség:
1027 Budapest, Fő u. 68.
Telefon: 115-4250

Levél cím:
1371 Budapest Pf. 433

Kiadja:
MTESZ Neumann János
Számítógéptudományi
Társaság
1054 Budapest, Báthori u. 16.

Levél cím:
1368 Budapest 5. Pf. 240

Telefon: 132-9349

Felelős kiadó:
Tóth Istvánné ügyvezető
főtitkárhelyettes

Terjeszti a Magyar Posta
Előfizethető a hírlapkészbesítő
hivataloknál
és a Posta Hírlap-előfizetési
és Lapellátási Irodáján
(1900 Budapest XIII.,
Lehel u. 10/A)
vagy átutalással a 215-96 162
pénzforgalmi jelzőszámmal.

Megjelenik havonta.
Egy szám ára 30,- Ft
Előfizetési díj:
egy évre 360,- Ft
fél évre 180,- Ft
Külföldön terjeszti
a Kultúra,
1389 Budapest, Pf. 149
és a Magyar Média
1932 Budapest, Pf. 279
88-1135

89 - 2681 - Révai Nyomda,
Budapest
Felelős vezető:
Horváth Józsefné dr.

INDEX: 25 629
ISSN 0236-6088

TARTALOM

- 2 Egy konferencia ürügyén
- 9 Feladatok — megoldások
- 36 Útmutató
- 38 Az AmigaBasic utasításkészlete
- 41 Amire jó a PIA
- 44 Programtermék — Egy újabb angolnyelv-oktató program
- 45 Adok — veszek — cserélek

TANULJUK EGYÜTT!

3

- 3 A Pascal rejtelmek
- 5 Feladatmegoldás számítógéppel

CSIPEGETŐ

11

- 11 Zak McKRACKEN and the alien mindbenders III.
- 11 Magyarországon is shareware
- 12 Pillanatfelvétel a piacról
- 14 Biztos betöltés
- 14 TOP-lista

PROGRAMOZÁSTECHNIKA

15

- 15 BASIC-bővítések Commodore 16-ra
- 17 Ablakozó
- 20 Programozási fogások és melléfogások

ENTERPRISE

21

- 21 Csatlakozunk, de mivel?
- 23 A gógós spectrumos esete az Enterprise-zal
- 26 A LORIGRAPH rajzolóprogram hasznosítása II.
- 26 Mi a manó?

PÉCÉZZÜNK!

27

- 27 RAM-rezidens programok
- 31 Tud-e a DOS magyarul?
- 33 Soros vonal a PC-n

SAKK

43

- 43 Az értékelőüggvény hatékonyságának elemzése

KÖNYVEK — HÍREK — ÉRDEKESSÉGEK

46

AZ OLVASÓ ÍRJA

48

„Szeretném életemet arra szentelni, hogy a világ rólkunk alkotott véleménye a helyes irányba változzék, és hogy egyáltalán legyen rólkunk vélemény a világban.”

(Latinovits Zoltán: Jó estét kívánok)

Egy konferencia ürügyén

Hivatalos üzleti ügyeimet sikerült úgy intézmem, hogy két tárgyalás között részt vehettem a manchesteri második nemzetközi számítástechnika-történeti konferencián, ahol két, egymást követő szekcióban — az amerikaiban és az európaiban — meghívott előadók ismertették a számítástechnika ősz és hőskorának nevezetesebb fejezeit.

Élveztettem ütem végig a két napot, már csak azért is, mert 1990 októberében nálunk rendezzük meg az *IPF History Commission* első munkakonferenciáját, és így alkalom volt néhány szakembert személyesen is meghívnom. Arról van szó ugyanis, hogy Amerikában már évtizedek óta foglalkoznak a számítástechnika történetével, és gyűjtik a szakma pótolhatatlan emlékeit. (Ilyenkor nem tudok nem gondolni a szétszedett M-3-ra!) Amerikában van a Babbage Institute is, amelynek igazgatója a manchesteri konferencia záróakadémiáján emelkedett hangú beszédében méltatta a számítástechnika történeti kutatásának jelentőségét.

A korábbi konferencián az előadók többsége elsősorban a kezdeti amerikai fejlesztésekkel és eredményekkel foglalkozott, azt az érzést keltve a hallgatóságban, mintha a korai számítástechnika csak az Egyesült Államokban létezett volna. Ebben persze van is némi igazság. A mostani konferencia egy kicsit más volt, a rendezők megpróbálták egésszéges egyensúlyt találni az amerikai és az európai témák között. (Ne felejtjük el, hogy elsősorban a számítástechnika-történet korai szakaszáról — úgy a hatvanas évek közepéig — volt szó.) Néhány előadó azonban nem „röstellte” hangoztatni, hogy az akkori európai fejlesztés nem volt nagyon gazdag eredeti gondolatokban, inkább csak követte az amerikai mintát. Japánról meg egyáltalán nem beszéltek, egyöntetűen azt állítva, hogy a számítástechnika őstörténetét illetően ez az ország nem vehető számításba. (Nekünk leghoz hasonlóan, én sem bánnám, ha Japánhoz hasonlóan nem volna számítástechnikai múltunk, hanem hozzájuk hasonló jövőnk.)

A kétnapos ülés nemcsak érdekes, de számomra nagyon tanulságos is volt, és tulajdonképpen megerősítette egy korábban már elmondott és le is írt véleményemet, hogy az elmúlt évek hibás társadalmi és gazdasági politikája, valamint ennek következménye — azaz elszigeteltségünk a világ fejlettebbik részétől — több kárt okozott nekünk, de a többi szocialista országnak is, mint a ma annyit emlegetett kölcsönfelvétel. Bős—Nyagymaros vagy bármilyen más hibás gazdasági döntés.

Volt egy nagyon érdekes előadás a francia számítástechnika korai szakaszáról, kb. 1965-ig bezárólag. Ebben az időszakban

Franciaország elsősorban a háború okozta anyagi és erkölcsi károok felszámolásával volt elfoglalva, de akkori politikusi arról sem feledkeztek meg, hogy a lyukai foltoztatása nem elég, ugyanis ha utol akarják érni a háborúban kevésbé sérült Anglia vagy az USA gazdaságát, akkor nagyon nagy mértékben, szinte az erjüket meghaladó módon kell támogatniuk a műszaki fejlesztést és a kutatást. Egy kivézettségszágnak is „lépést kell tartani” a többi iparilag fejlett vagy esetleg fejlettebb országgal, ez volt a ki nem mondott jelszó, és mindig akadt olyan politikus De Gaulle-tól Mitterrand-ig, aki messzire látott, és elég erős is volt ahhoz, hogy a visszahúzó és a rövid távú érdekekre koncentráló erőket legyőzze. Az eredmény a mai francia számítástechnika szintjén pontosan lemérhető. Így azután van számítógép-hálózatuk, de van európai hírű telefonhálózatuk is. Miután volt elfogadható iskolaszámítógép-konceptiójuk, és nem „dőltek be” az olcsó, de a célnak egyáltalán nem megfelelő, tehát használhatatlan külföldi házi számítógépes ajánlatoknak, hanem rendszerben gondolkozva kifejlesztették a feltételeknek legjobban megfelelő iskolai rendszereket, elmondhatják, hogy náluk az iskola-számítástechnika megoldottnak tekinthető. Így volt ez sok más területen is, ezért nem tűnt hihetetlennek az előadók kijelentése, hogy — szerinte — a háború óta nem volt olyan vezető politikus, aki ne a műszaki szakemberek véleményének megfelelően döntött volna ezekben, az ország boldogulását rendkívüli mértékben befolyásoló kérdésekben.

Ebben az évben „ünnepeljük” az első hazai számítógép, az M-3 üzembe állításának 30. évfordulóját, ami — úgy látszik — csupán néhányunkat érdekel. Tulajdonképpen én is némi röstelkedéssel foglalkozom az évfordulóval, egy kicsit úgy tűnhet ugyanis, mintha azt a csoportot szeretném ünnepeletetni, amelynek magam is tagja voltam. Pedig csak arról van szó, és ez a konferencián többször is elhangzott, hogy az igazán jelentős eredmények eléréséhez a műszaki múlt ismerete nagyon is szükséges. Talán ennek bizonyítéka, hogy az iparilag fejlett országok egyre több egyetemén és főiskoláján tanítják már az informatika történetét a számítástechnika szakos hallgatóknak. Ezen a konferencián is feltűnt egy ifjú előadó, aki a doktori disszertációjának egy részletét adta elő, sikeresszen.

Hallgatva az előadásokat, nem lehetett nem észrevenni, hogy abban az időben, amikor az M-3-at csináltuk, nem is voltunk mi annyira lemaradva az európai, de még a világ számítástechnikája mögött sem. Alig néhány év különbség volt „csak” az EDVAC, az IAS (Neumann—Goldstine-féle gép) és az M-3 között, nem is beszélve

a velünk majdnem egy időben szárnyat bontogató más nyugati országok számítástechnikájáról. Talán Ausztria járt jóval előtünk, hiszen Heinz Zemanek már akkor elkészült a Mailuferrel, a világ első teljesen tranzisztorszírt számítógépével, vagy az angolok az EDSAC-kal, amit végeredményben az EDVAC európai változatának lehet tekinteni, ennek ellenére az angolok nagyon büszkére rá, hiszen mégis csak ez volt az első, Angliában épült és működő számítógép. Még az ezt követő években sem voltak rosszabb a sanszaink, hiszen egy viszonylag hosszabb szünet után elkészült az EMG 803-as, a KFKI-ban a TPA sorozat, de az eredmények közé kell sorolnunk a soha be nem fejezett EDLA-konceptiót is, amelyvel ismét csak sikerült valamit lefaragunk az elmaradásunkból. Én azt hiszem, nem járom messze az igazságtól, ha az ezt követő években egyre növekvő elmaradást (nemcsak a miénket, de a többi szocialista országot is) a politika számlájára írom, hiszen ekkor kezdődött a hidegháború, elszigetelődsünk a világ fejlettebbik részétől, és vált intézményesítetté a bizalmatlanság, szűnt meg a technológiai együttműködés, nem vásárolhattunk fejlett számítástechnikai eszközöket, saját erőből pedig képtelenek voltunk mindent kifejlesztetni.

Üldögélve a konferencián, hallgatva az előadókat, óhatatlanul előrelakoztam az időben: azt próbáltam megfogalmazni, mit is kellene most csinálnunk. Sajnos, ma is a politikásokon múlik minden, hiszen nekik kell először visszazerezniük az elvesztett bizalmat, és hazánkat mint egy nyitott demokratikus országot elfogadtatniuk a nagyvilággal. A magyar számítástechnika híre-nyelve nem rossz, ma már szinte közhelynek számít szoftverfejlesztőink termékeire hivatkozni, de vannak hardverfejlesztési eredményeink is, amelyeket nem is egyszerűen csak egy külföldi fejlesztő intézetben lehet megvalósítani, hiszen sem nálunk, sem a többi szocialista országban nem állnak rendelkezésre azok a technológiai körülmények, amelyek a fejlesztéshez feltétlenül szükségesek.

Azt hiszem, hogy tudnak rólkunk a világban, talán nincs is rossz véleményünk Magyarországról, sőt, mintha a vélemény — leszámítva egy-egy szegletet a világnak — egyre javulna velünk kapcsolatban. Most úgy érven, nagyon sok múlik rajtunk, hogy a kívívott tekintélyünket kamatoztatni tudjuk, mert a mérkőzés második fordulója már nem a politikusoké, hanem a miénk: a műszakiaké, az orvosoké, az íróké, az újságíróké, általában a szakembereké, és persze nem utolsósorban a tanítóké, tanároké. Talán nem tűnik nagyképűségnek, ha megkockáztatom, hogy rajtunk már nem fog múlni a dolog!

Kovács Győző

A PASCAL REJTÉLMEI

15. Grafikus segédfájlok alkalmazása

Az előző részben már szó volt arról, hogy a grafikai feladatok megkönnyítésére rendelkezésre áll a GRAPH.P és a GRAPH.BIN fájl. Ezek közül a GRAPH.P azoknak a grafikus eljárásoknak és függvényeknek a hívását végzi, amelyek gépi kódú formában a GRAPH.BIN fájlban találhatóak. Mivel összesen 41 eljárás és függvény van — bár ezek egy részét a Turbo-fordító is tartalmazza —, nem törekedhetünk a teljességre. Az ismertetésre nem kerülő — mindössze néhány — dolog „kibogozását” az olvasóra bizzuk.

A grafikus segédfájlok lehetőségeit szemlélteti a *táblázat*, amely tartalmazza az összes értelmezett konstans, eljárás és függvény nevét és a szükséges paraméterek típusát.

Mivel, véleményünk szerint, egy áttekinthető és egyszerű program sokkal többet nyújt mindenféle magyarázatnál, az új ismereteket programok segítségével mutatjuk be, ahogyan ezt eddig is tettük. Ennek a módszernek további előnye, hogy a közölt programok átalakításával, büttykölésével egyszerű lehetőség nyílik a kipróbálásra. Lássuk tehát a programokat!

Első példánk igen egyszerű; a GRAPH.P hívásának bemutatása mellett mindössze egyetlen grafikus eljárást — a körrajzolást a *circle* eljárás segítségével — alkalmaz. A program listája a *46. ábrán* látható, maga a program a cikk fejlécében lévő képet állítja elő.

A második program rajzok készítését segíti. A képernyő megszerkesztett rajzok egyébként nyomtatóra is kivehető a DOS GRAPHICS.COM fájljának segítségével.

Eddigi ismereteinkhez képest a programban két újdonság szerepel. Az egyik a *case.of* szerkezet, amely többirányú programelágazást valósít meg; említését az eddigiekben elkerültük, mert problémáink megoldásához elegendő volt az *if..then*, illetve az *if..then..else*. Ugyancsak újdonság az a két grafikus eljárás — a *getpic* és a *putpic* —, amely a grafikus képernyő egészének, illetve egy részének

elmentését vagy visszaállítását valósítja meg. A teljes képernyő tárigénye 16000+6 bájttal. Ez a két eljárás nem okvetlenül szükséges ugyan pont ebben a programban, de alkalmazásuk bemutatására a program szinte felkínálta önmagát.

A *case.of* utasítás pontos szintaxisa a következő:

```
case kifejezés of
  konstans1,konstans2,...:utasítás1;
  konstans3,konstans4,...:utasítás2;
  ...
end;
```

Azaz ha a kifejezés kiértékelésekor az eredmény az egyes konstansokkal egyező értékű, az adott sorban lévő utasítás ke-

```
const
  North = 0;
  East = 90;
  South = 180;
  West = 270;

procedure Graphics;
procedure GraphMode;
procedure GraphColorMode;
procedure HiRes;
procedure HiResColor(Color: Integer);
procedure Palette(N: Integer);
procedure GraphBackground(Color: Integer);
procedure GraphWindow(X1,Y1,X2,Y2: Integer);
procedure Plot(X,Y,Color: Integer);
procedure Draw(X1,Y1,X2,Y2,Color: Integer);
procedure ColorTable(C1,C2,C3,C4: Integer);
procedure Arc(X,Y,Angle,Radius,Color: Integer);
procedure Circle(X,Y,Radius,Color: Integer);
procedure GetPic(var Buffer: X1,Y1,X2,Y2: Integer);
procedure PutPic(var Buffer: X,Y: Integer);
function GetDocColor(X,Y: Integer);
procedure FillScreen(Color: Integer);
procedure FillShape(X,Y,FillCol,BorderCol: Integer);
procedure FillPattern(X1,Y1,X2,Y2,Color: Integer);
procedure Pattern(var P);
procedure Back(Dist: Integer);
procedure ClearScreen;
procedure Forward(Dist: Integer);
function Heading: Integer;
procedure HideTurtle;
procedure Home;
procedure NoWrap;
procedure PenDown;
procedure PenUp;
procedure SetHeading(Angle: Integer);
procedure SetPenColor(Color: Integer);
procedure SetPosition(X,Y: Integer);
procedure ShowTurtle;
procedure TurnLeft(Angle: Integer);
procedure TurnRight(Angle: Integer);
procedure TurtleDelay(Delay: Integer);
procedure TurtleWindow(X,Y,W,H: Integer);
function TurtleThere: Boolean;
procedure Wrap;
function Xcor: Integer;
function Ycor: Integer;

external 'GRAPH.BIN';
external Graphics0;
external Graphics3;
external Graphics6;
external Graphics9;
external Graphics12;
external Graphics15;
external Graphics18;
external Graphics21;
external Graphics24;
external Graphics27;
external Graphics30;
external Graphics33;
external Graphics36;
external Graphics39;
external Graphics42;
external Graphics45;
external Graphics48;
external Graphics51;
external Graphics54;
external Graphics57;
external Graphics60;
external Graphics63;
external Graphics66;
external Graphics69;
external Graphics72;
external Graphics75;
external Graphics78;
external Graphics81;
external Graphics84;
external Graphics87;
external Graphics90;
external Graphics93;
external Graphics96;
external Graphics99;
external Graphics102;
external Graphics105;
external Graphics108;
external Graphics111;
external Graphics114;
external Graphics117;
```


rül végrehajtásra. Az **else** ágat azért tettük zárójelbe, mert alkalmazása nem szükséges (a megoldandó feladat típusa határozza meg, hogy használjuk-e vagy sem).

A **case..of** szerkezet a programban több helyen is előfordul, alkalmazása kézenfekvő volt; a billentyűzet figyelésére lényegesen egyszerűbb megoldást tett lehetővé, mint a sorozatosan egymásba épített **if...then... else** utasítások.

A **getpic** és a **putpic** eljárások paramétereiről csak annyit, hogy a kép mentésekor a befoglaló téglalap két sarkának koordinátáit kell megadni, visszatöltéskor viszont az egyik sarok *x* és a másik sarok *y* koordinátáját. Egy, a programmal szerkesztett rajzot a 48. ábra mutat be.

Következő programunk, amelynek listája a 49. ábrán látható, a **fill..** eljárásokat mutatja be. Sem a program, sem az egyes eljárások nem igényelnek különösebb magyarázatot, mindössze annyit tartunk szükségesnek megjegyezni, hogy a **fills-hape** csak akkor festi ki az alakzatot, ha a **bordercolor** szín azonos a megrajzolt zárt idom (példánkban a kör) körvonalának színével.

Végezetül utolsó programunk (lásd az 50. ábrán látható listát) az ún. **turtle** (tektonbeka) grafikai eljárások és függvények alkalmazását szemlélteti. A programban szerepel a **\$U+** direktíva is; ezzel az volt a célunk, hogy a meglehetősen lassú — vagy lelassított — program futását ne kelljen végigvárni, hanem az bármikor leállítható legyen. A táblázat és a komment sorok segítségével a program megérthető, ezért különösebb magyarázatot nem is fűzünk hozzá.

Nagy Imre

47. ábra

```

program grafika_segito;
($I graph.p )
label ujra;
var ch:char;
    i,x,y,x1,y1,radius:integer;
    kepi:array[1..160063] of byte;

procedure kurzorpozicio;
begin
    gotoxy(37,1);
    writeln(x:3);
    gotoxy(37,2);
    writeln(y:3);
end;

procedure kurzor;
begin
    case ch of
        'b':x:=x-1;
        'j':x:=x+1;
        'f':y:=y-1;
        'l':y:=y+1;
    end;
    kurzorpozicio;
end;

procedure ujvonal;
begin
    repeat
        plot(x,y,0);
        kurzor;
        kurzorpozicio;
        plot(x,y,1);
        read(kbd,ch);
    until ch='+';
end;

procedure kor;
begin
    x1:=x1;y1:=y1;
    gotoxy(1,1);
    write('radius=');
    readln(radius);
    write('b,j,f,l?');
    read(kbd,ch);
    case ch of
        'b':x1:=x1-radius;
        'j':x1:=x1+radius;
        'f':y1:=y1-radius;
        'l':y1:=y1+radius;
    end;
    circle(x1,y1,radius,1);
    gotoxy(1,1);
    writeln(' ');
    writeln(' ');
    ch:= ' ';
end;

begin (főprogram)

```

```

clrscr;
textcolor(2);
writeln(' Rajzold program?');
writeln;
textcolor(7);
writeln('Kezdpont: x=160,y=100');
writeln('Kurzormozgatás:');
write(' b=balra, j=jobbra, ');
writeln(' f=fel, l=le ');
writeln('Rajzolás kikapcsolása -');
writeln('Rajzolás bekapcsolása +');
writeln('Kör rajzolása c');
writeln('A rajzolt kör helyzete:');
write(' b,j,f,l ');
writeln('A kurzorhoz képest');
write(' minden más billentyű ');
writeln('a középpont a kurzor');
write('Kép kimentése és törlés ');
writeln('bekapcsolt rajzolásnál: k');
write('Kilépés bekapcsolt ');
writeln('rajzolásnál: ESC');
textcolor(2);
writeln(write('Programindítás: ');
writeln('bármely billentyű');
read(kbd,ch);
x:=160;y:=100;
graphcolormode;
gotoxy(35,1);writeln('x=');
gotoxy(35,2);writeln('y=');
palette(3);
plot(x,y,1);
kurzorpozicio;
ujra:=read(kbd,ch);
if ch=#27 then halt;
if ch='+' then
begin
    getpic(kep,0,0,319,199);
    clrscr;
    gotoxy(1,1);
    writeln('Rajz vissza: k');
    repeat
        read(kbd,ch);
    until ch='k';
    putpic(kep,0,199);
end;
if ch='-' then ujvonal;
if ch='c' then kor;
kurzor;
plot(x,y,1);
goto ujra;
end.

```

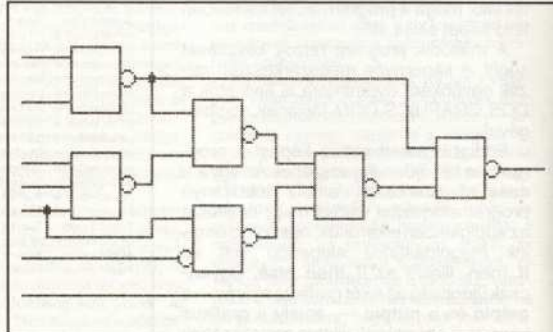
46. ábra

```

program demo;
($I graph.p )
var x,y,x1,y1,radius:integer;
var ch:char;
begin
    repeat
        graphcolormode;
        for xi:=1 to 12 do
            for yi:=1 to 8 do
                circle(24*x,20+5*y,22,1);
            for xi:=0 to 1 do
                for yi:=0 to 2 do
                    begin
                        gotoxy(5+17*x,4+2*y);write('PASCAL GRAFIKA');
                    end;
                gotoxy(1,25);
                write('Vege:ESC,Folytatás:bármely más billentyű');
                read(kbd,ch);
            until ch=#27;
            textmode;
        end.

```

48. ábra


```

program graphp2;
(Teknősbeka-grafika program)
($! graph.p )
($!);
var ch:char;
i,j:integer;
procedure koordinatak;
(A teknőc koordinátáinak kiírása)
begin
  gotoxy(36,1);
  writeln('scor:13');
  gotoxy(36,2);
  writeln('ycor:13');
end;
begin
  graphcolormodes;
  palette(2);
  turtledelay(30);
(A teknőc mozgásának kísérletése)
  showturtle;
(A teknőc kijelzése)
  setheading(8);
(A rajzolás szögének beállítása)
  for j:=1 to 60 do
  begin
    koordinatak;
    turnright(90);
(Jobbra fordulás a megadott szöggel)
    forward(24);
(Elöre a megadott távolságra)
    setpencolor(i mod 3+1);
(A rajzolás színének beállítása)
    if i mod 2=0 then penup
    else pendown;
(A toll felemelése vagy lerakása)
  end;
  gotoxy(1,1);
  writeln('Törles: bármely billentyű');
  read(kbd,ch);
  gotoxy(1,1);
  writeln(' ');
  pendown;
  turtledelay(0);
  setpencolor(0);
  for j:=60 downto 1 do
  begin
    koordinatak;
    back(24);
(Vissza a megadott távolságra)
    turnleft(90);
(Balra fordulás a megadott szöggel)
  end;
end.

```

50. ábra

49. ábra

```

program graphp1;
($! graph.p )
var ch:char;
begin
  graphcolormodes;
  palette(3);
  fillscreen(3);
(Az ernyő átiszínezése)
  read(kbd,ch);
  fillpattern(100,10,220,80,1);
(A megadott téglalap kifestése)
  read(kbd,ch);
  circle(160,100,40,2);
  read(kbd,ch);
  fillshape(150,100,2,1);
(A kör kifestése)
  end.

```

CAPS

Feladatmegoldás számítógéppel

Nem hiszem, hogy akadna olyan kisdíák, aki még ne álmódott volna a házi feladatot helyette mérő, mindentudó robotról. A számítógép lehetőségeit ismerők tudják, hogy egy ilyen elképzelés nem tartozik a mesék világába. Minden a programon múlik.

A leckeafés tökéletes programjához olyan hatalmas tudásbázisra van szükség, amely a jelenlegi házi számítógépek adattárolóban nem férne el. Ezért csak egy szűkebb feladat programjának elkészítésére vállalkozhatunk, de látni fogjuk, hogy így is nagy terhet veszünk le a megoldó válláról. A redukált célt fejezi ki a program és a benne alkalmazott módszer neve is: CAPS, amely a Computer Aided Program Solving (számítógéppel támogatott problémamegoldás) rövidítése. Ebből is kitűnik, hogy a tervezett program nem önállóan, automatikusan készíti el a matematikai, fizikai vagy más számítási feladat megoldását, hanem segíti a feladatot megoldani szándékozót a megoldás keresésében.

Alapelvek

A feladatmegoldás számítógépes támogatásának alap gondolatához a következő megfigyelés vezetett. A feladat megoldását kereső agymunkája két, lényegesen különböző tevékenység váltakozó végrehajtásából áll:

1. Mozgósítja tudásbázisát, azaz ismereteinek tárházában, emlékezetében keres a feladathoz hasonló, olyat, amelynek megoldását ismeri. Ha ilyen analóg feladatot nem talál, akkor olyan tételt keres, amelyet a konkrét feladat megoldásában vagy legalább a feladat egy részletének megoldásában felhasználhat. A siker két dologtól függ. Egyrészt a megoldó ismereteinek mennyiségétől, másrészt a megoldásban szerzett gyakorlatától. Az elshőz segítségül lehet hívni közbülső tudásbázist: lexikonokat, tankönyveket és nem utolsósorban kézikönyveket, képletgyűjteményeket. Mint a bevezetőben említettük, ezt az információteget el lehetne helyezni egy számítógépes adatbázisban, de erre a házi mikrogepek tárolókapacitása kicsinek bizonyulna. A feladatmegoldási gyakorlatot természetesen semmi nem lehet pótolni.

2. A megoldó más típusú tevékenysége valójában nem tekinthető szellemi munkának, annak ellenére, hogy ezt is az agyval végzi. Ez lényegében adminisztráció. A feladat megoldása közben fel- vagy meg kell jegyeznie azokat a

képleteket, összefüggéseket, amelyeket a feladat egyes részének megoldásánál alkalmazni akar. Másrészt a megoldás keresése közben arra is figyelnie kell, hogy az összegyűjtött rész megoldások rendszere teljes és ellentmondásmentes legyen. Nyomon kell követnie a megoldásmenet állását: van-e még kidolgozatlan részlet, messze van-e a végcél, az új részfeladat vajon a kész megoldás irányába viszi-e a munkát, és így tovább. Végül a részkeresések megidegyikének megoldása után a megoldónak fel kell építenie a részletekből a megoldás tervét, a számítási algoritmusát. Mindezek a tevékenységek a megoldás keresése közben elvonják a megoldó szellemi energiáinak egy részét az előző, valóban szellemi munkától.

A CAPS program ez utóbbi tevékenységet vállalja magára.

A feladat elemzése

A program ismertetése előtt nézzük meg, hogyan dolgozik a feladat megoldója. Egy nagyon egyszerű példát választunk illusztrációként, hangsúlyozva, hogy ennél lényegesen bonyolultabb feladatok megoldására is alkalmas a program. Az 1. ábrán egy falra szerelt forgódaru vázlat látható. (Geometriai feladatok gyűjteménye, 1567. feladat.) Ki kell számítani a BC rúd hosszát. Ismerjük a következő szakaszokat: $MC=5$, $AB=4,2$ és $AC=13$.

Első dolgunk az ismeretlen és az adatok jelölése, nevesítése, melyet célszerű az ábrán is bejelölni (lásd az ábra jobb oldalán). A megoldás közben szükségünk lehet további segítségismertlenekre, melyekről a feladat szövege nem szól. Ezeket menet közben nevesítjük és jelöljük az ábrában.

Az előkészületek után kezdődhet az igazi megoldás. Elsőként a következő kérdés keresünk választ: hogyan számítható ki az ismeretlen. Ez a kérdés nem azonos a feladatban megfogalmazottal, hiszen ott az a feltétel is szerepel, hogy az ismeretlen a megadott adatokból kell kiszámítani. A feladat megoldója tehát szabad kezét kap arra, hogy az ismeretlen kiszámításához milyen mennyiségeket, adatokat és/vagy segítségismertleneket kíván (tud) felhasználni. Példánkban az MBC derékszögű háromszögből Pitagorasz tételét (tudásbázis!)

felhasználva kapjuk a megfelelő képletet:

$$x = \sqrt{u^2 + a^2}$$

ahol u egy új segédismeretlen. Ne tévesszen meg a mintapélda egyszerűsége. Gondoljunk olyan összetett feladatra, amelynek megoldása közben 10–15 segédismeretlent is fel kell használni. Ezért a megoldó jól teszi, ha a felírt képletet azonnal végignézi, és felírja a jobb oldalon szereplő változókat:

$$u = \dots$$

$$a = \dots$$

Ezzel az egyszerű fogással nagy lépést tettünk a megoldáshoz vezető úton. Így ugyanis automatikusan megfogalmaztuk a következő megoldandó részfeladatokat. Példánkban ezek: hogyan számítható ki u , illetve a ? Az előbbire egy lehetséges válasz az ábra jelölései szerint:

$$u = h - b$$

$$h = \dots$$

$$b = \dots$$

A második kérdésre egyszerű a felelet:

$$a = 5,$$

hiszen ez a változó a feladat egyik adatát jelöli: $a = MC$. A válaszban ilyenkor nem keletkezik újabb nyitott kérdés. Az előző válaszban viszont még van adósságunk. Ismét ötletre van szükség, amely most is a jó öreg Pitagorászhoz vezet el:

$$h = \sqrt{c^2 - a^2}$$

$$c = \dots$$

Végül a két nyitott kérdésre a válaszok:

$$b = 4,2$$

$$c = 13$$

Ezzel a feladatmegoldás első szakaszának, az analízisnek a végére értünk: minden ismeretlenhez, segédismeretlenhez megadtunk egy olyan képletet, amelynek segítségével azokat a többi változóból — legyenek adatok vagy segédismeretlenek — ki tudjuk számítani. A megoldás következő szakaszának, a szintézisnek a példánk szerinti elemzése előtt nézzük meg a CAPS programnak azt a részét, amely az analízist végzi.

Ha a beírt képlet, amely a $\text{kepl}\$(j)$ -be került, valódi válasz, akkor végigmegyünk a karakterein (280–380), és megkeressük a benne szereplő változókat. A 290–340-es sorokban kódolt vizsgálatokból látható, hogy „változónak” olyan karaktert tekintünk, amely egyedül álló betű. Ez azt jelenti, hogy a CAPS program használója nem alkalmazhat a programozási nyelvekben megszokott több betűből — vagy betűkből és számjegyekből — álló neveket. Ugyanakkor használhatók a több betűből álló függvénynevek. Sőt, mivel a program ebben a változatában a függvények nevét nem ellenőrzi, használhatók a BASIC-ben ismeretlen matematikai függvények vagy a BASIC-től eltérő jelölések. Például: aresin , tg , ctg , lg , $\text{log}2$, ln , gy (az sqr helyett), kgy (köbgyök) és így tovább. A beírás formáját csupán az köti meg, hogy a képletet billentyűzeten írjuk, tehát nem írhatunk kitévőt, törvonalat, gyökjelet. Ezek helyett a programnyelvekben alkalmazott a^2 vagy $(a+2)/(b-3)$ jelölésekkel tehetjük egyértelművé formuláinkat. Egyre azonban ügyelni kell: nem használhatók egyet-

len betűből álló vagy egy betűt és más jeleket tartalmazó függvénynevek, mert ezeket a program a feladat egy változójának tekinti és megzavarodik.

A program 350-es sorára akkor kerül a vezérlés, ha a képlet p -edik karaktere ($y\$\$$) betű, és előtte ($x\$\$$), illetve utána ($z\$\$$) nem betű áll. Ebben a sorban ellenőrizzük, hogy ez a betű szerepel-e a változókat gyűjtő $v\$\$$ láncban. Ha nem (360-as sor), akkor csatoljuk $v\$\$$ végére, és n -et, a változók számlálóját növeljük. A 370-es sorban álló műveletből később szólnuk.

A képleteket bekérdező ciklust (220–390) addig ismételjük, amíg minden változóra rá nem kérdeztünk. A példánk megoldása közben képzett $v\$\$$ láncot és a beírt $\text{kepl}\$(j)$ képletsort az 1. ábra bal alsó részében láthatjuk.

Közvetett hivatkozások

Térjünk most vissza példánkhoz, és vizsgáljuk meg a megoldás második szakaszát, a szintézist.

1. ábra

Közvetlen hivatkozások

	x	u	a	h	b	c
x	*	*				
u			*	*		
a						
h		*			*	
b						
c						

Közvetett hivatkozások

	x	u	a	h	b	c
x	*	*	*	*	*	*
u			*	*	*	*
a						
h		*			*	*
b						
c						

i	v\$	kepl\$(i)
1	x	$x = \text{sqr}(u^2 + a^2)$
2	u	$u = h - b$
3	a	$a = 5$
4	h	$h = \text{sqr}(c^2 - a^2)$
5	b	$b = 4,2$
6	c	$c = 13$

A megoldás

- 1 $a = 5$
- 2 $b = 4,2$
- 3 $c = 13$
- 4 $h = \text{sqr}(c^2 - a^2)$
- 5 $u = h - b$
- 6 $x = \text{sqr}(u^2 + a^2)$

Az analízis algoritmus

A program az adattömbök dimenziójának megadása után első lépésben a feladatot ismeretlenjeit kéri a felhasználótól (140–160-as sorok). A programot olyan feladatok megoldására is alkalmazható tettük, amelyekben egynél több a kiszámítandó ismeretlenek száma. Ezeket a kezelőnek egybeírva, elválasztójelek nélkül kell megadnia. A program a $v\$\$$ változóban gyűjti a feladat változóit.

Az adminisztrációt a program 200–390-es sorai végzik. Először kiválasztjuk a $v\$\$$ láncból a feladat i -edik változóját, és ezt a $v\$\$$ -be töltjük. A képernyőre a $v\$\$$ -t és egy = jelet kiírva bekérjük ennek az ismeretlennek a kiszámítására alkalmas képletet. A programot felkészítettük arra az esetre is, amikor a felhasználó nem tudja a részfeladatot megoldani. Ekkor a képlet helyett egy ? jelet kell beírnia, mire a program megáll. Ne felejtjük el, gondolkodnia a megoldónak kell, a program „csak” adminisztrál.

Ebben a szakaszban az összegyűjtött képletek, rész megoldások alapján kell a megoldási tervet megszerkeszteni. Azokban a feladatokban, amelyeknek a megoldásához a CAPS programot fel akarjuk használni, a számítási algoritmus szerkesztése egyszerű. Nem tartalmaz sem ciklusokat, sem elágazásokat. Ezért a megoldási terv elkészítéséhez nem kell más tenni, mint a képleteket megfelelő sorrendbe rendezni.

Példánkban ezt a sorrendet nagyon egyszerű megállapítani, de a sok változót igénylő feladatban már komoly gondot okozhat. A kiutat egy táblázat bevezetése adja, melyet a programban $t\%(n,n)$ -nel jelöltünk. Ennek a táblázatnak minden sora és oszlopa a feladat egy-egy válto-

zójának felel meg. A logikai értékekkel feltöltött táblázat $t\%(i,j)$ eleme akkor és csak akkor igaz= 1 , ha az i -edik változó kiszámítására megadott képletben szerepel a j -edik változó. Ezt a táblázatot a közvetlen hivatkozások táblázatának nevezzük.

A program a képletek bekérdezése közben a 370 -es sorban tölti fel a táblázat megfelelő elemeit. A példánkban készült táblázat az 1. ábrán bal oldalt látható. A közvetlen hivatkozások táblázata azonban nem elegendő a megoldási terv megszerkesztéséhez. Előfordulhat ugyanis, hogy a feladat megoldója olyan képletet (egyenletet) ad meg, amelynek jobb oldalán is szerepel a bal oldalon álló változó.

Az is megeshet, hogy több képletben kölesónös hivatkozások szerepelnek. Ezért a programban a $t\%(n,n)$ táblázatot átalakítjuk úgy, hogy a $t\%(i,j)$ logikai értékek a két változó közötti közvetett hivatkozásokat adják meg. A közvetett hivatkozások táblázatát a $400-510$ -es sorokban, $k=1,2,\dots,n$ lépéses rekurzióval állítjuk elő. A rekurzió k -adik lépésében a $t\%(i,j)$ elemet akkor állítjuk igaz= 1 értékre (460 -as sor), ha már a $(k-1)$ -edik lépésben igaz volt, vagy $t\%(i,k)$ és $t\%(k,j)$ együtt igaz volt. A rekurzió végén tehát $t\%(i,j)$ akkor lesz igaz, ha az i -edik változó kiszámításához a j -edik változót közvetlenül vagy akármelyik másik közvetítéssel fel kell használni.

2. ábra

$d=?$

Közvetlen hivatkozások

d	r	h	s
d	*	*	*
r	*	*	*
h			
s			

* = rossz

$d=2*r$
 $r=sqr((h/2)^2+(r-s)^2)$
 $h=200$
 $s=25$

kezdjük újra? (i/n)

Közvetlen hivatkozások

d	q	s	h
d	*	*	*
q		*	*
s			
h			

Közvetett hivatkozások

d	r	h	s
d	*	*	*
r	*	*	*
h			
s			

Közvetett hivatkozások

d	q	s	h
d	*	*	*
q		*	*
s			
h			

i	v\$	kepl\$(i)
1	d	$d=q+s$
2	q	$q=(h/2)^2/s$
3	s	$s=25$
4	h	$h=200$

A megoldás

1	$s=25$
2	$h=200$
3	$q=(h/2)^2/s$
4	$d=q+s$

A közvetett hivatkozások táblázatából már meg lehet állapítani, hogy vannak-e kölesónös hivatkozások a képletekben. A kölesónös kapcsolatban álló változóknak megfelelő sorokban a főatlóban $t\%(i,j)=$ igaz elemek állnak. Ezt vizsgáljuk a program $530-570$ -es sorában. Ha találunk ilyen elemet, akkor az 1000 -es sorban kezdődő részre ugunk, ahol kiírjuk az összes képletet, megelőelve közöltük a kritikussakat. Ekkor a felhasználó dönthet, hogy újra kezdje-e a megoldást vagy feladja.

Ilyen sikertelen, majd megismételt megoldási kísérlet mutatunk be a 2. ábrán. A feladat egy kör átmérőjének (d) kiszámítása, ha adott egy körszeletének húrja ($h=200$) és a körszelet magassága ($s=25$). Az első megoldásban a besatírozott háromszögre alkalmaztuk Pitagorász tételét. A második megoldásban a Thálesz-tételt és a derékszögű háromszög magasságára vonatkozó mértaniközép-tételt használtuk fel.

A megoldás terve

Nézzük most azt az esetet, amikor a képletek rendszere nem tartalmaz hurkot. A program $600-750$ -es sorában állítjuk össze a feladat algoritmusát a következőképpen. A közvetett hivatkozások táblázatában az adatoknak — és csak ezeknek — megfelelő sorokban csupa hamis= 0 érték szerepel. Nyilván a számításnak azzal kell kezdődnie, hogy az adatokat jelölő változókba behelyettesítsük azoknak a feladatban megadott értékét. A program $630-690$ -es sorában megkeressük a $t\%(n,n)$ táblázat egy ilyen i -edik sorát. A $700-710$ -es sorokban kiírjuk a számítási lépés sorszámát (k) és a megtalált i -edik változóhoz tartozó $kepl$(i)$ formulát. Ez a formula az adatoknál egy konstansérték-adás, az ismeretleneknél egy valódi képlet. A program $720-740$ -es sorában a feldolgozott változónak megfelelő oszlopot és sort töröljük a táblázatból. Az oszlopot a hamis= 0 értékekkel töltjük fel, jelezve, hogy a hivatkozások (ha egyáltalán volt) erre a feldolgozott változóra a továbbiakban közömbös. A táblázat i -edik sorát viszont igaz= 1 értékre állítjuk, hogy a következő üres sorok keresésénél ne választhassuk ki újra.

Az összes adat kiválasztása után azoknak az ismeretleneknek a sora lesz üres (hamis), amelyeknek a kiszámításához csak az adatokra van közvetlenül szükség. Ezeket ugyanúgy dolgozzuk fel, mint előbb az adatokat. Mivel a $t\%(n,n)$ táblázatban úgynevezett lineáris keresést alkalmazunk, előfordulhat, hogy egy-két adat feldolgozása után egy ismeretlen választ ki a program. Nyilván akkor, ha ez a táblázatban megelőzi a

többi adatot, és kiszámításához csak az előzőleg kiválasztott adatok szükségesek. Ez azonban nem érinti az algoritmus helyességét.

Mint jeleztem, a bemutatott példák nagyon egyszerű feladatok, így azt a téves elképzelést sugallják, hogy a megoldásterveben a képletek a beírással ellentétes sorrendben jelennek meg. Ez azonban ritka eset. Aki a CAPS programot elkészíti és rendszeresen használja, nagyon hamar találkozik fog ellenpéldákkal.

A figyelmes olvasó talán már észrevette a rendszernek egy olyan szolgáltatását, amelyet a program céljának megfogalmazásakor elhallgatunk. A sikeres megoldás végén a program a feladat megoldásának algoritmusát a képernyőre írja az egyes lépések sorszámaival együtt. Ha a felhasználó a képletek megadásakor szigorúan csak BASIC függvényeket és műveleti jeleket használ, akkor ez a megoldásterve formaián azonos egy BASIC programmal, pontosabban a feladatot megoldó BASIC programmal. Nincs más dolganak, mint ugyanezeket a képernyőn látható sorokat a BASIC szerkesztővel egyenként közölni. A teljes képernyős szerkesztővel dolgozó gépek használói még egyszerűbb helyzetben vannak. Nem kell más tenniük, mint egy NEW parancs kiadása után a képernyő tetejére vinni a kurzort és n-szer lenyomni a RETURN (ENTER) billentyűt. Az így szerkesztett nyers programból „igazi” úgy készülhet, hogy az adatokat egy INPUT listába helyezzük, és a program végére egy, az ismeretleneket kíró PRINT-et csatolunk.

Fejlesztés

A CAPS program itt közölt változata szándékos egyszerűsítéssel készült, annak érdekében, hogy az érdeklődők az alkalmazott eljárást jobban megismerjék, valamint azért, hogy ne csak egyetlen géptípus tulajdonosai foglalkozhassanak a megvalósítás gondolatával. Az egyszerű lemosolás mellett célszerű, sőt helyenként szükséges némi kiegészítés a program biztos működéséhez. A közölt változat a C16 és Plus/4 BASIC-jében (CBM V 3.5) készült. A C64-en futó CBM V2 verzióhoz képest a DO—LOOP szervezésű ciklust, az INSTR() függvényt és a USING utasítást használjuk. Ezek a Simon's BASIC-ben megtalálhatók, de némi programozási gyakorlattal kiválthatók, de némi programozási átirásokról az említett utasítások hiányában ugyanazt a módszert kell alkalmazni. A program listájában néhány PRINT utasítással a Commodore-tulajdonosok által így ismert vezérlőkódok szerepelnek. Ezek jelentése a következő:

```
[clr]=a képernyő törlése
[home]=a kurzort a bal felső sarokba visszük
[rvs]=inverz kírás kérés
[csd]=kurzor egy sorral lejjebb
```

A programban szerepel négy olyan sor — 410, 430, 470 és 490 —, amelyeket a belőtt programból el lehet hagyni (a sorok a közvetett hivatko-

zások előállításában közben kírják a táblázat változó elemeit). Ez a rész elég időigényes, hiszen már 10 változó esetén is 1000-szer kell a 460—470 ciklusmagot végrehajtani. A program 110-es sorában adjuk meg a használható változók számát. Ennyi változó esetén még valószínűleg elfér a képernyőn a megoldási terv, hacsak nincsenek nagyon hosszú képletek. Az m maximálisan 26-ra változtatható, hiszen ennyi betű van az angol ábécében. Ha ez a szám kevésnek bizonyulna, akkor a program 290—340-es sorában vizsgáljt feltételeket kell úgy átdolgozni, hogy kibetűk és nagybetűk egyaránt használhatók legyenek változók jelölésére.

A kiegészítésre véleményem szerint az adat-bevitel ellenőrzésére, az n > m kivédésére és a felhasználót tájékoztató dialógus megszervezésére mindenképpen ki kell terjednie. Ezek megvalósítása után kerülhet sor egyéni ötletek kivételzésére: grafika a feladat ábrájának előállítására, figyelmeztető hang a kezelői hibák jelzésére, felhívás a beírt üzenet megerősítésére (Biztos vagy benne?). A legérdekesebb fejlesztési lehetőséget már említettük: BASIC program szerkesztése. A C16-os és a Plus/4-es használói egy ilyen változathoz a kereskedelmi forgalomban is hozzájuthatnak Matek-S.O.S. néven. Az önálló megoldásra vállalkozók számára még ajánlható a beírt képletek szintaktikus ellenőrzésére is.

Dr. Hack Frigyes

```
100 rem ***** c.a.p.s. *****
110 m=20 : rem"Változók max.
120 dim t%(m,m) : rem" Táblázat
130 dim kepl$(m) : rem"Képletek
140 rem" Az ismeretlenek megadása *****
150 input "[clr]ismeretlenek :";v$
160 n=len(v$) : if n=0 then 150
200 rem"*** A képletek beírása *****
210 i=0
220 do while i<n
230 i=i+1
240 v$=mid$(v$,i,1)
250 print v$=" : input kepl$(i)
260 if kepl$(i)="#" then end
270 kepl$(i)=v$+"="+kepl$(i)
280 for p=3 to len(kepl$(i))
290 y$=mid$(kepl$(i),p,1)
300 if y$<"a" or y$>"z" then 380
310 x$=mid$(kepl$(i),p-1,1)
320 if x$>"a" and x$<="z" then 380
330 z$=mid$(kepl$(i),p+1,1)
340 if z$>"a" and z$<="z" then 380
350 j=instr(v$,y$)
360 if j=0 then n=n+1 : v$=v$+y$
370 t%(i, instr(v$,y$))=-1
380 next p
390 loop
400 rem"*** A közvetett hivatkozások ***
410 print"[clr][rvs]v$
420 for k=1 to n
430 print"[home]
440 for i=1 to n
450 for j=1 to n
460 t%(i,j)=t%(i,j) or t%(i,k) and t%(k,j)
470 print using "#";abs(t%(i,j));
480 next j
```

```
490 print
500 next i
510 next k
530 rem"*** Ellentmondások keresése ***
540 i=0
550 do until i=n or t%(i,i)
560 i=i+1
570 loop
580 if t%(i,i) then 1000 :rem"Ellentmondó
590 :
600 rem"*** A megoldás levezetése *****
610 print "[clr]"
620 for k=1 to n
630 i=0
640 do
650 i=i+1 : j=0
660 do until j=n or t%(i,j)
670 j=j+1
680 loop
690 loop while t%(i,j)
700 print using "#";k;
710 print kepl$(i)
720 for j=1 to n
730 t%(j,i)=0 : t%(i,j)=-1
740 next j
750 next k
760 end
1000 rem"*** A hibák kírása *****
1010 print"[clr][rvs]* = rosszcud]"
1020 for k=1 to n
1030 if t%(k,k) then h$="#" :else h$=" "
1040 print h$; kepl$(k)
1050 next k
1060 print"[csd] kezdjuk újra? (i/n)"
1070 getkey r$
1080 if r$="i" then run
1090 end
```


FELADATOK

— MEGOLDÁSOK

Sorozatunkat elsősorban középiskolásoknak szánjuk, de reméljük, hogy minden olvasónknak tanulási lehetőséget és szórakozást nyújt.

A feladatok a Nemes Tihamér országos számítástechnikai verseny színvonalának felelnek meg. Minden esetben olyan választunk, amely röviden, gyorsan megoldható, de a megoldáshoz ötletre van szükség. A megoldást mindig a következő számban közöljük.

Mivel változatosságra törekszünk, különböző programozási nyelveket használunk. Az is előfordul, hogy egy feladatra több programnyelven is közlünk megoldást, ezzel is elősegítve az ismeretszerzést.

A szerkesztőség várja az olvasók, a versenyzők leveleit. A legötletesebb program beküldőjét könyvtalvánnyal jutalmazzuk. Ne feledjenek azonban a programhoz leírást is mellékelni!

17. feladat:

Anagramma

Írjon olyan programot, amely megadott betűkből a betűk felcserélésével előállítható összes szót kilistázza, és a listában mindegyik szó csak egyszer fordul elő! A program a betűket csak egy példányban tárolhatja.

Megoldás

Mielőtt a feladat megoldásához hozzáfognának, számoljuk ki, hogy az N betűből hányféle szó rakható össze! Tételizzük fel először, hogy az összes betű különböző.

Ha csak egy betűnk van (például A), akkor abból csak egyféle szó képezhető (A). Ha van egyvel több betűnk (B),

akkor azt az előző elé vagy mögé tehetjük, s így két szót képezhetünk (AB és BA). A harmadik betűt (C-t) már három helyre tehetjük, és így 2×3 megoldást kaphatunk (CAB, ACB, ABC, CBA, BCA, BAC). Az N-edik betűt már N helyre tehetjük, és így $1 \times 2 \times 3 \dots \times N$, matematikai jelöléssel N! (faktoriális) -féleképpen rakhatjuk sorba.

Ha a betűk nem különbözők, akkor az ily módon kapott megoldások között több megegyező lesz. Ha K darab megegyező betű van, akkor ez K!-ad részére csökkenti a megoldások számát, mivel K betű K!-féleképpen rakható sorba. Ha több egymással megegyező karakter van (például AABCC), akkor a megoldások száma:

$$\frac{6!}{2! \cdot 3!} = 60$$

Ennek a számításnak, amit most elvégeztünk, két haszna is van: egyrészt ötletet meríthetünk a gondolatmenetből a program megírásához, másrészt a kapott megoldásokat

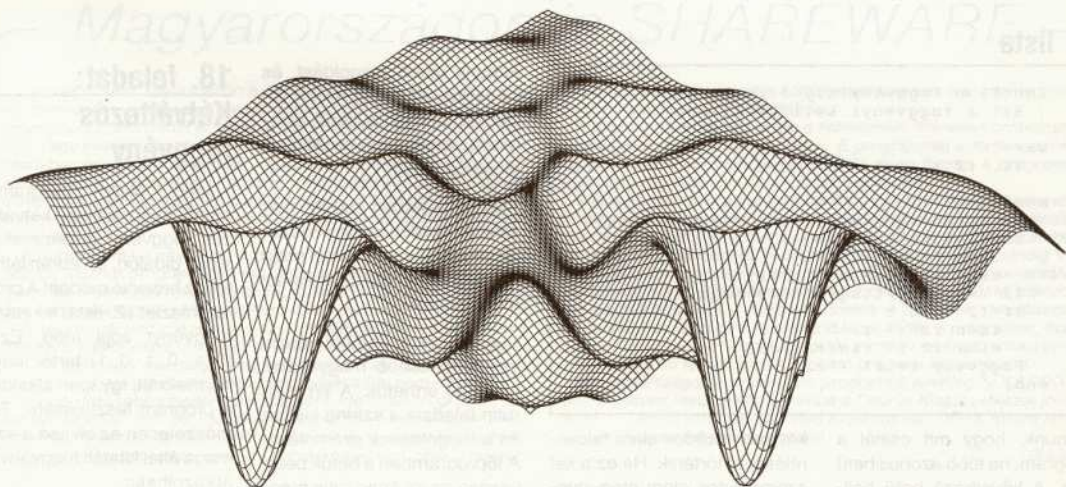
könnyen ellenőrizhetjük: a program előállította az összes anagrammát, ha mindegyik szó különböző, és számuk megegyezik a számítással.

Ezek után nézzük a Turbo Pascal 5.0 nyelven IBM PC-re írt programot (1. lista)!

Az anagrammák generálását az Anag rekurzív szubrutin végzi. Paraméterként megkapja, hogy az anagstr sztring hányadik betűjénél tartunk. Ezután a következő (st-edik) betűt rendre beilleszti a sztring végére, majd az azt megelőző helyekre. Minden esetben, ha ez nem a legutolsó, rekurzívan hívja önmagát a következő betű elhelyezéséhez. Ha ez a legutolsó, akkor rekurzív hívás helyett a megoldás kiírása következik.

Miután az összes lehetséges helyre elhelyeztük a következő betűt, az eredeti sztringet helyre kell állítani, majd következhet az ezt megelőző betűk következő permutációjának előállítás.

Már csak azt kell megvizs-


```

program anagramma;
uses
  Crt;

var
  { Az anagramma string: }
  anagstr : string;
  { Segedvaltozo: }
  c : char;
  { Szamoljuk a permutaciokat: }
  ancount : integer;

procedure WriteAn(var st : string);
{ Kiirja a stringet. }

begin
  Write(ancount:5,':',st,
        '(10-Length(st)));
  ancount := ancount+1;
end;

procedure Anag(st : integer);
{ Rekurziv generalo rutin. }
{ A string st-dik betujet visszafele
haladva beilleszti a elozok koze
az osszes lehetsleges helyre.
Ha st nem a string utolso betuje
a kovetkezo betut rekurziv hivással
illeszti be.
Ha st az utolso betu, akkor a kapott
megoldasokat kiirja. }

var
  l : integer;
  c : char;
  also : integer;

begin
  l:=st;
  also:=1;
  repeat
    if st=Length(anagstr)
    then { Ez egy megoldas: }
      WriteAn(anagstr)
    else { Meg nincs vege:
          rekurziv hivas: }

```

```

  Anag(st+1);
  if l>1
  then begin
    { Ha ket azonos betut talal
    akkor kilep }
    if (anagstr[l] = anagstr[l-1])
    then begin
      also:=l;
      l:=0;
    end

    { Egyebkent felcsereli
    a ket betut. }
    else begin
      c := anagstr[l];
      anagstr[l] := anagstr[l-1];
      anagstr[l-1] := c;
    end;

    { Elozo helyre lep: }
    l:=l-1;
    until l < 1;

  { Mielott kiszallna visszarendezi a
  stringet. }
  c := anagstr[also];
  for i:=also+1 to st
  do anagstr[i-1] := anagstr[i];
  anagstr[st] := c;
end;

begin
  repeat
    ClrScr;
    Writeln('Anagramma (Pinyo V1.0)');
    repeat
      Writeln('Add meg a stringet: ');
      Readln(anagstr);
    until Length(anagstr)>0;
    ancount:=1;
    Anag(l);
    c := ReadKey;
    until false;
  end.

```

1. lista

2. lista

```

function Fuggveny(x,y : real):real;
{ Ezt a fuggvenyt kell kirajzolni. }

var
  f1, f2 : real;

begin
  f1 := 30*sqrt(sqrt(x-0.4)+sqrt(y-0.9));
  if f1 < 1E-5
  then f1 := 1
  else f1 := sin(f1)/f1;
  f2 := 30*sqrt(sqrt(x-0.8)+sqrt(y-0.4));
  if f2 < 1E-5
  then f2 := 1
  else f2 := sin(f2)/f2;
  Fuggveny := f1 + f2;
end;

```

gálnunk, hogy mit csinál a program, ha több azonos betű van. A következő betű beillesztése az új helyre mindig két szomszédos elem felcserélésével történik. Ha ez a két szomszédos elem megegyezik, akkor a cserével már nem

kapunk újabb megoldást, és az ezt követő helyekre sem érdemes már ezt a betűt elhelyezni, mert azok enélkül is előállnak majd.

Ilyen esetben tehát már csak az eredeti sztring visszarendezése van hátra, majd következik a visszatérés az előző szintre.

A program további részei már különösebb magyarázat nélkül is érthetők. A WriteAn rutin feladata a sztring kiírása és a megoldások számolása. A főprogramban a betűk beolvasása és az Anag rutin meghívása történik.

18. feladat: Kétváltozós függvény

Írjon olyan programot, amely kirajzolja egy kétváltozós függvény grafikonját az előző oldalon, az *ábrán* láthatóhoz hasonló módon! A programrészlet (2. lista) a kirajzott függvényt adja meg. Ez a (0..1, 0..1, 0..1) tartományra normalizált, így igen alkalmas a program tesztelésére. Természetesen az olvasó a saját maga által kitalált függvényt is ábrázolhatja.

Pintér Gábor

ZAK McKRACKEN and the alien mindbenders III.

előbb látott rajzot, és lépünk be a keletkezett ajtón. Ezentúl a teremeken keresztül mindig olyan ajtón haladjunk tovább, amelyen egy ember és a napkorong látható. Menjünk egészen addig, míg egy olyan terembe érünk, ahol az egyik ajtó fölött két szem látható. Menjünk be, kapcsoljunk át Annie-ra, és utazzunk vele Egyiptomba ugyanebbe a szobába. Olvastassuk el Annie-val a gombok felett a hieroglifákat, és a megfelelő sorrendben nyomjuk meg a gombokat. Rajzoljuk le Zakkal az előtűnő térképet a már meglévőre, mert csak így tudunk a Marsra is teleportálni. A gombok felett látható egy újabb jel, jegyezzük meg ezt is.

Teleportáljunk Zakkal a Marsra, és keressük meg vele a középső ajtó mögötti labirintusban az ankhot. Ballagjunk át a jobb szelőső ajtó mögötti terembe, és helyezzük az ankhot az ott lévő panelba. Most kikapcsol az erőter, és hozzáférhetünk az aranykulcshoz. Vigyük mindhárom szereplőt a nagy terembe, ahol Zak tegye fel az oxigénmaszkot és az akváriumot, és szigetelje le az akvá-

riumot a szigetelőszalaggal (a szerszámosláda tárgyai között található). Melissát és Leslie-t vigyük az űrrepülőhöz, és töltsük fel a székfanderüket levegővel. Ezután mindhármat vigyük a monolithoz, és mindegyikükkel vegyünk két jegyet. Szálljanak be mindhárman a villamosba. A piramisnál Leslie-vel seperjük el a port a bejárat előtt, Zak pedig nyissa ki a csipesszel az ajtót. Vonuljunk be, és míg Leslie-vel nyomjuk a szarkofág lábát, Zakot és Melissát vigyük fel a fenti terembe. Rakjuk be a kulcslyukba az aranykulcsot, és álljunk közel a kristályhoz. Melissával nyomjuk meg a gombot, és Zakra kapcsolva vegyük fel gyorsan a fehér kristályt. (Lehet többször is próbálkozni.) Ezután teleportáljuk Zakot az egyiptomi piramisba, és állítsuk úgy a falon lévő kart, hogy Annie is be tudjon jönni. Miután Annie megérkezett, adjuk oda neki mind a három kristályt, és helyezzük a talpazatra a világító tárgyat, arra a gyertyatartót és a gyertyatartó szárait a három kristályt. Ezután kapcsoljuk fel a két oldalt lévő kapcsolókat.

Ezzel Zak teljesítette küldetését. Az idegenek továbbállnak, és az emberiség megmenekül. Zak tetteiért Nobel-díjat kap, és mivel mindezt könyvben is megírja, elnyeri a Pulitzer-díjat is. Egyébként házasságot kötnek Annie-val.

Remélem, mindenki élvezni fogja ezt az igen bonyolult, de szórakoztató játékot.

Tass Csaba

Bolyongjunk tovább, amíg egy olyan terembe érünk, amelyben egy nagy térkép látható a falon, és tőle jobbra, a szfinx rajza alatt néhány újabb jel. Kapcsoljunk Zakra, és menjünk a szfinx bal lábához. Ide rajzoljuk le a Marson az

Magyarországon is SHAREWARE

Kedves olvasó! Talán már ön is került olyan helyzetbe, amikor egy adott feladat megoldására keresett felhasználói programot, de a reklámanyagból nem derült ki, hogy az adott szoftver megfelel-e a célunk. Vagy esetleg nem tudott dönteni két program között, mert a leírásokban mindkettőt a legjobb, legszebb, leghatékonyabb stb. jelzőkkel illették, s hátrányaikat bölcsen elhallgatták a gyártók. Valószínűleg ön is gyorsan meg fog barátkozni egy új számítógépes fogalommal, a shareware-rel, s két társával, a public domainnel és a freeware-rel.

A public domain név olyan programfajtákat jelez, amelyek a fejlesztők hasznos programozási melléktermékeinek tekinthetők. Általában kis terjedelmű részprogramok, rutinok ezek, amelyek szabadon felhasználhatók, saját programokba beépíthetők.

A nálunk már eddig is használt, ún. szabad programok tartoznak a freeware kategóriába, amelyek szabadon másolhatók, terjeszthetők, de gyártójuk fenntartja magának valamennyi szerzői jogot (a programot megváltoztatni, dokumentációját átírni nem enged).

A legérdekesebb kategória a shareware. Ide olyan programok tartoznak, amelyek már nem sokban különböznek a kereskedelmi forgalomban kapható szoftverektől, terjesztésükre speciális szoftverkönyvtárak szakosodtak. Ezek a szoftverkönyvtárak csak a terjesz-

téssel összefüggő minimális költségeket (a lemez ára, csomagolási, terjesztési költségek) számítják fel.

A shareware program révén a felhasználói fillérékért próbálhat ki nagyteljesítményű programokat is. E programmal a forgalmazók a legjobb marketing-lehetőséget találták meg, hiszen a programok legjobb kiprobalásuk során ismerhetők meg.

A kereskedelmi forgalomban kapható programoktól a sharewarek annyiban különböznek, hogy a gyártók ezt nem azok helyettesítésére, hanem azok reklámzására hozták forgalomba. Hozzátehetjük: minimális költséggel. A shareware programoknak mindig van valamilyen hiányosságuk. Nincsenek megfelelően dokumentálva, találhatók bennük „fékek”, amelyek „lebutítják” a terméket, hiányoznak belőlük bizonyos — többnyire fontos — részletek, de előfordulhat például az is, hogy a nyomtatott lapra kiírják a programok, hogy „próba” vagy „demo”. Ezzel a gyártók mintegy rákényszerítik a vevőt a kereskedelmi forgalomban kapható program megvételére.

Magyarországon a shareware programok jelenleg SOLARSOFT fantáziánévén kerülnek forgalomba a Cédrus Képzőművészeti Jövőtábol. A Cédrus szoftverkönyvtára folyamatosan bővül, főként amerikai és nyugatnémet termékekkel.

(SANY)

PILLANATFELVÉTEL A PIACRÓL

Sokszor készült már olyan áttekintés, amely megkísérelte összegyűjteni, mi, mikor, mennyibe kerül a számítástechnikai termékeket árusító boltokban. Mi is elindultunk egy nyári napon barátommal, hogy ha nem is a teljes kínálatot, de legalább annak egy részét feltérképezzük. Öt üzletet kerestünk fel.

Elsőként a Metrő-Comp szaküzletbe látogattunk el. Itt azonban kellemetlen meglepetés ért minket: kijelentették, hogy nem hajlandók nyilatkozni, mégpedig azért, mert ehhez engedélyt kell kérniük, amit jelen pillanatban nem áll szándékukban beszerezni. Ezek után kitessékeltek az üzletből. Én azt hiszem, hogy ez nem a legjobb reklám a cégnek, és ahol az érdeklődőkkel így bánnak, ott a vevőkkel sem foglalkozhatnak különül.

Ezután a Metrő-Print üzletbe mentünk. Itt érdekes módon készségesen adtak felvilágosítást, pedig ugyanúgy a Skálához tartozik, mint a Metrő-Comp!! Az itt látottakat az 1. táblá-

zatban foglaltuk össze. A Metrő-Print egyébként nemcsak számítástechnikával foglalkozik, hanem műszaki cikkeket, hanglemez, kazettát is árul. Az érdeklődőt felkészült szakemberek várják, és készségesen adnak felvilágosítást, akár az árukészletről, akár bármilyen szakmai kérdéssről van szó. A táblázat alapján elmondhatjuk, hogy ez a bolt inkább a hardverre szakosodott.

Harmadiknak a Novotrade PC szalonjába látogattunk el. Ez az üzlet a PC-k és tartozékaik árusítására szakosodott. A kínálatot a 2. táblázatban láthatjuk.

A szakemberek szerint (külföldiek!) ez a szalon egész Európában egyedülálló. Valóban, mi is csak a legjobbakat mondhatjuk el róla. Bő a hardver- és szoftverkínálat, és nem utolsó dolog, hogy az érdeklődő kellemes körülmények között, kényelmesen kipróbálhatja a kiválasztott terméket. Sok PC-ről szóló szakkönyvet is láttunk.

Sétánk következő, negyedik állomása a Novotrade 2C üzlete volt (3. táblázat). Itt is jó tapasztalatokat szereztünk. A kiválasztott programot a vásárló nyugodt körülmények között betöltheti az ott található számítógépek egyikébe és kipróbálhatja. A kisgépekre talán itt a legnagyobb a programkínálat. Sok érdekes könyvet is láttunk, igaz, elég borsos áron.

Az ötödik és egyben utolsó helyszínünk a Budafoki úton található, számítástechnikai termékek árusítására szakosodott Ápisz szaküzlet volt. Az itteni árakat a 4. táblázatban láthatjuk. Itt a hardverkínálat elég szegényes, viszont sok szoftvert és rengeteg féle festékszalagot láttunk. Itt kaphatók egyébként számítástechnikával foglalkozó újságok is, többek között a Mikroszámítógép Magazin is.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy elég jó a számítógépkínálat, igaz, különböző dolgokért különböző üzletekbe kell menni: például programokért a Novotrade 2C-be és az Ápiszba, hardverért a Metrő-Printbe és a Novotrade 2C-be, számítástechnikai papíraruért az Ápisz boltba, PC-kkel kapcsolatos vásárlás esetén pedig a PC szalonat érdemes felkeresni.

Persze sokan foglalkoznak számítógépforgalmazásával a meglátogatott üzleteken kívül is. Ezért legközelebb néhány újabb helyszín kínálatáról számolunk be.

METRŐ-PRINT

A termék neve	Árusításának ideje	Ára
Márkátlan 5 1/4" floppylemez	jelenleg kapható	80 Ft/db
PARROT 5 1/4" 3M 5 1/4"	jelenleg kapható	130—149 Ft
high density IBM PC	jelenleg kapható	250—390 Ft
alapkiépítés	jelenleg kapható	150 000 Ft
COMMODORE 64	időszakonként	16 000 Ft
1541 floppy	időszakonként	18 500 Ft
COMMODORE Plus/4	nincs adat	10 000 Ft
Datasette	nincs adat	3000 Ft/db
Plus/4-hez botkormány	nincs adat	
mikrokapcsoló	jelenleg kapható	1500 Ft/db

1. táblázat

Bácsi Péter

NOVOTRADE PC SZALON

A termék neve	Ára
XT-kompatibilis konfiguráció, a Dataplantól (640 kbájt RAM, 360 kbájtos lemezegység, 20 Mbájtos merevlemezegység, monokróm monitor)	145 600 Ft
XT-kompatibilis konfiguráció, a Microsystemtől (640 kbájt RAM, 360 kbájtos lemezegység, 20 Mbájtos merevlemezegység, monokróm monitor)	116 000 Ft
AT-kompatibilis konfiguráció, a Dataplantól (640 kbájt RAM, 1,2 Mbájt lemezegység, 20 Mbájt merevlemezegység, monokróm monitor)	187 000 Ft
AT-kompatibilis konfiguráció az Ázsiótól (10 MHz, 640 kbájt RAM, 1,2 Mbájt lemezegység, monokróm monitor, soros/párhuzamos csatló)	99 000 Ft
IBM PC 386-AT-kompatibilis konfiguráció az ACP-től (20 MHz, 2 Mbájt RAM, 1,2 Mbájt lemezegység, 80 Mbájt merevlemezegység, monokróm monitor, párhuzamos csatlókártya)	368 000 Ft
MICROTEK MS-300C átfutásos scanner a Novotrade-től	243 000 Ft
Genius GM-6 egér a Digit -től	9 000 Ft
Manager egér, infravezérelt	24 500 Ft
Houston EDMF-61 plotter (A4, 1 toll, 0,025 felbontás) a Microsystemtől	799 000 Ft
Monokróm monitor, 12"-os, zöld	12 000 Ft
Színes monitor, 14"-os	36 800 Ft
1,2 Mbájt hajlékonylemez-egység az Econorgtól	55 000 Ft
360 kbájt lemezegység	40 000 Ft
Fujitsu DL 5600 mátrixnyomtató	285 000 Ft
Star Laser-8 lézernyomtató a Cobrától (8 lap/perc, 1 Mbájt RAM, 300 000 lap élettartam)	399 000 Ft
40 Mbájtos, beépíthető streamer a Műszertechnikától	120 000 Ft
60 Mbájtos, beépíthető streamer a Műszertechnikától	150 000 Ft
20 Mbájtos, beépíthető merevlemez a Mikroszerviztől	85 000 Ft
60 Mbájtos, beépíthető merevlemez a Mikroszerviztől	130 000 Ft

2. táblázat

NOVOTRADE 2C

A termék neve	Árusításának ideje	Ára
COMMODORE 64 1541 drive	jelenleg kapható	16 000 Ft
C=1230 printer	időszakonként	18 500 Ft
Festékkazetta	időszakonként	23 000 Ft
MPS 1230-hoz	időszakonként	500 Ft
Deltex Plus Modul C Plus/4-hez		3 700 Ft
BASIC 7.0 cartridge Plus/4		1 940 Ft
Datasette C 64-hez		2 500 Ft
Játékprogramok készítettán	jelenleg kapható	340—580 Ft
Játékprogramok lemezen	jelenleg kapható	450—780 Ft
ENTERPRISE 128	jelenleg kapható	11 900 Ft
ENTERPRISE-hoz		
3 1/2 drive	jelenleg kapható	18 500 Ft
SPECTRUM emulátor	jelenleg kapható	7 770 Ft
PARROT 3 1/2	jelenleg kapható	3000 Ft/cs
PARROT 5 1/4	jelenleg kapható	800 Ft/cs
50 db-os floppy lemeztartó	jelenleg kapható	1 200 Ft
PARROT 96 sávós	jelenleg kapható	1800 Ft/cs

3. táblázat

ÁPISZ

A termék neve	Árusításának ideje	Ára
WABASH 5 1/4	jelenleg kapható	1890 Ft/cs
PELIKAN 5 1/4	jelenleg kapható	2490 Ft/cs
3M 5 1/4	jelenleg kapható	2000 Ft/cs
HIGH DENSITY 5 1/4	jelenleg kapható	3500—5900 Ft
3 1/2	jelenleg kapható	590—750 Ft
PELIKAN floppy-tisztító	jelenleg kapható	1 730 Ft
COMMODORE 64	időszakonként	16 000 Ft
1541/II	időszakonként	18 500 Ft
ROBOTRON-C64 interfész	jelenleg kapható	15 400 Ft

4. táblázat

Biztos betöltés

ENTERPRISE

A Nick koprocesszor olyan grafikus lehetőségekkel árasztja el a felhasználót, amelyeket igazán csak képszerkesztővel lehet kiaknázni. A legismertebb ilyen a PaintBox mellett a Lorigraph, amelyhez sajnos nem mellékeltek betöltő szoftvert. Így rajzainkat nem használhatjuk fel saját munkáinkban. Ezen segít a *listán* látható program.

A Lorigraph a kimentett kép elé egy olyan 13 bájtós adatscsmagot rögzít, amely a lap összes tulajdonságát hordozza. Ennek felépítése a következő:

Bájtorszám	Funkció
0.	Video Mode (1,5)
1.	Video Color (0-3)
2.	Video X (1-42)
3.	Video Y (1-99)
4-11.	A paletta alsó színei
12.	Bias, a felső színék

Munkánk első fele ezekből az adatokból kreál egy grafikus lapot, ez a rész önmagáért beszél. Némi magyarázatra a 43-as sortól szorul a program. Az „S” gépi kódú rutin meghatározza, tárolja a lap méretét, és visszaadja a BASIC-nek a Nick-féle lapkezdőcímet mint 16 bites előjeles számot. Ebből megállapítható a videoszegmens száma, a 43-56-os sorokban ettől függően ágazik el a végrehajtás. A kellő paraméterekkel hívott „F” eljárás kiszámolja és raktározza a Z80-as címekeket. Az illető szegmensszámmal paraméterezett „R” rutin a következőket végzi:

- letiltja a megszakításokat,
- belapoz három egymást követő videolapot (max. 48 kbájt) úgy, hogy az első mindig a CPU első lapján lesz,
- az operációs rendszer 6-os funkciójával elvégzi a töltést,
- visszaállítja a felhasználói lapkiosztást, lezárja a háttérscsatornát,
- engedélyezi a megszakításokat.

Ez a rutin és szelektálás biztosítja, hogy a képadatok biztonság jó helyre kerüljenek.

Az eljárás hívása: CALL TUTTI („file-név”, videocsatorna száma). A név tipikusan LOR13, de EXDOS esetén eltérő neveket kell használni. A VY-ban visszakapjuk a lap Y méretét, amely a displayhez kellett.

Igazán szép, eredeti megoldás lenne, ha a betöltőt áthelyezhető rendszerbővítőként közölnénk, univerzálissá téve azt. Sajnos erre e cikkben terjedelmi okokból nincs lehetőség.

Az eljárást használva grafikat tölthetünk az EnterSPRITE-ok alá. Ehhez a Lorigraph-ban 16 színű, nagy felbontású, 40x20-as lapot és képet szerkesztünk. Ezt a 101-es videocsatornára kérjük.

```

10 PROGRAM "TUTTI.BAS"
11 ALLOCATE 80:LET VY=0
12 CODE T="?????"
13 CODE R=HEX#("F3,1,B1,3,ED,78,F5,ED")
14 CODE =HEX#("69,C,2C,10,F7,3E,6A,ED")
15 CODE =HEX#("5B")&WORD#(T+2)
16 CODE =HEX#("ED,4B")&WORD#(T)
17 CODE =HEX#("F7,6,1,B3,3,F1,ED,79,D")
18 CODE =HEX#("10,FA,FB,3E,6A,F7,3,C9")
19 CODE S=HEX#("3E,65,6,3,F7,B")
20 CODE =HEX#("E6,B7,ED,42,22")
21 CODE =WORD#(T)&HEX#("60,69,C9")
22 DEF TUTTI(N#,CH)
23 NUMERIC H(0 TO 12)
24 OPEN #106:N# ACCESS INPUT
25 FOR I=0 TO 12
26   GET #106:X#;LET H(I)=ORD(X#)
27 NEXT I
28 SET VIDEO MODE H(0)
29 SET VIDEO COLOR H(1)
30 SET VIDEO X H(2)
31 LET VY=H(3):SET VIDEO Y VY
32 POKE S+1,CH:SET BIAS H(12)
33 OPEN #CH:"VIDEO:"
34 FOR I=0 TO 7
35   SET #CH:COLOR I,H(I+4)
36 NEXT I
37 SELECT CASE VY
38 CASE 1 TO 27
39   DISPLAY #CH:FROM 1 TO VY
40 CASE ELSE
41   DISPLAY #CH:FROM 1 TO 27
42 END SELECT
43 SELECT CASE USR(S,0)
44 CASE 0 TO 16383 ! seg:252
45   CALL F(16384+USR(S,0))
46   CALL USR(R,252)
47 CASE 16384 TO 32767 ! seg:253
48   CALL F(USR(S,0))
49   CALL USR(R,253)
50 CASE -32768 TO -16385 ! seg:254
51   CALL F(49152+USR(S,0))
52   CALL USR(R,254)
53 CASE ELSE ! seg:255
54   CALL F(32768+USR(S,0))
55   CALL USR(R,255)
56 END SELECT
57 DEF F(X)
58   POKE T+2,REM(X,256)
59   POKE T+3,INT(X/256)
60 END DEF
61 END DEF
99 CALL TUTTI("LOR13",101)
    
```

Hajnal Csaba

TOP LISTA

játék programok		IBM	AMIGA	C-128	C-64	C-4(16)	SPECTR	ENTERP.	TVC	APPLE	felhasználói programok		IBM	AMIGA	C-128	C-64	C-4(16)	SPECTR	ENTERP.	TVC	APPLE	
1.	Bard's Tale III										1.	Ventura Publish.										
2.	Out Run										2.	Foxbase 2										
3.	Sentinel										3.	Geos 2.0										
4.	TechnoCop										4.	EasyCad 2										
5.	Jel Simulator										5.	News Room										
6.	Riziko										6.	Art Studio 12										
7.	Rocket Ranger										7.	Amica Paint										
8.	Battle Chess										8.	PC-Write										
9.	Zak McKracken										9.	Giga Cad +										
10.	Stealth Fighter										10.	Renegade										

Listánkat felhasználói, illetve játékképfelhasználói, illetve játéktérképekkel állítjuk össze. A legjobbakat, legérdekesebbeket a beküldött javaslatok alapján rangsoroljuk. Ehhez kérjük az olvasók közreműködését. C64-re, ZX-Spectrumra, Enterprise-ra, TVC-re, Atarira és IBM-re készült programrangsorokat várunk havonta.

Címünk:
 Mikroszámítógép Magazin
 Szerkesztősége
 1371 Budapest, Pf. 433
 Diákszerkesztőség

DBQGB0000

BASIC-bővítések Commodore 16-ra

2. rész

Az előző részben már szó volt a tokenekről, tokenizálásról, detokenizálásról. Most a BASIC bővítésével foglalkozunk.

Nézzük meg a \$0300—\$0311-ig terjedő memóriarészt (1. ábra). Ez az ún. BASIC-vektor tábla. Itt látunk három olyan vektort, amely a felhasználói tokenekhez, illetve parancsokhoz tartozik.

Lássuk, hogyan keresi ki a gép a BASIC-parancsokból azt, amelynek a tokenjét a programban tárolni kell! A \$8A03 címen kezdődő szubrutin végzi el ezt a feladatot, és tokenizálja a BASIC-szavakat (2. ábra). Láthatólag semmi más dolgunk nincs, mint egy olyan táblázatot készíteni a saját szavakból, ahogy azt az interpreter ismeri, majd megadva neki a saját táblázatunk kezdőcímét, kikeresi számunkra a token (3. ábra).

Szinte ugyanez a tennivalónk akkor, ha detokenizálni akarunk. De ekkor a \$8B40-nel kezdődő detokenizáló szubrutint kell meghívni (4. ábra). Tudatjuk a szubrutinnal a saját BASIC-szavaink táblázatának kezdetét, majd a többi rábízhatjuk erre a szubrutinra (5. ábra).

Most már csak a végrehajtás van hátra. Az interpreter rutinba beépítették azt a programrészt, ami a felhasználói tokennek a használatát könnyíti meg (6. ábra).

Foglaljuk össze, mit kell tennünk ahhoz, hogy a felhasználói tokeneket használni tudjuk!

1. Táblázatba kell foglalni a saját BASIC-szavakat oly módon, hogy minden szó utolsó betűje shiftelve legyen beírva (ez fogja jelezni a szó végét): a táblázatot egy \$00 bajttal kell befejezni (ez fogja jelezni a lista végét).

2. Táblázatot kell készíteni a saját parancsok kezdőcímeiről

3. ábra

1. ábra

```
$0300-$0301: $8866, BASIC melegindítás
$0302-$0303: $0712, egy sor beolvasása
$0304-$0305: $8956, tokenizálás
$0306-$0307: $886E, listázás
$0308-$0309: $8BD6, utasítás értelmezés
$030A-$030B: $9417, kifejezést kiértékel
```

```
felhasználói parancs
$030C-$030D: $896A, tokenizálás
$030E-$030F: $886E, listázás
$0310-$0311: $8C6B, végrehajtás
```

2. ábra

. 8a03	a9 81	lda #81	BASIC
. 8a05	a8 8e	ldy #8e	kulcsszavak
. 8a07	85 23	sta #23	
. 8a09	84 22	sty #22	
. 8a0b	a0 00	ldy #80	
. 8a0d	84 0b	sty #0b	token szám
. 8a0f	88	dey	
. 8a10	c8	iny	
. 8a11	2e a5 04	jsr \$04a5	egy byte be
. 8a14	38	sec	hasonlítás
. 8a15	f1 22	sbc (#22),y	ha egyezik,
. 8a17	f0 f7	beq #8a10	következő
. 8a19	c9 80	cmp #80	kulcsszó
. 8a1b	f0 1b	beq #8a38	egyezés
. 8a1d	b1 22	lda (#22),y	
. 8a1f	30 03	bmi #8a24	szó vége
. 8a21	c8	iny	
. 8a22	d0 f9	bne #8a1d	
. 8a24	c8	iny	következő
. 8a25	e6 0b	inc #0b	token
. 8a27	18	cic	első szó
. 8a28	98	tya	hosszát
. 8a29	65 22	adc #22	horráadja,
. 8a2b	85 22	sta #22	innen keres
. 8a2d	90 02	bcc #8a31	tovább
. 8a2f	e6 23	inc #23	
. 8a31	18	cic	
. 8a32	a0 00	ldy #80	
. 8a34	b1 22	lda (#22),y	
. 8a36	d0 d9	bne #8a11	van még szó
. 8a38	05 0b	ora #0b	
. 8a3a	85 0b	sta #0b	
. 8a3c	60	rts	

acc +4: pass 1,2

```
2052
2052 48 tokl pha
2053 a8 20 lda #>neutabla
2055 a0 fe ldy #<neutabla
2057 20 07 ba jsr $8a07
205a 68 pla
205b 80 d3 bcc vege
205d a5 0b lda bel
205f 48 pha
2060 4c d6 89 jmp $89d6
2063 4c 6c 89 jmp $896c
```

2052-2066

4. ábra

. 8b56	20 d1 04	jsr \$04d1	köv. byte
. 8b59	f0 50	beq #8bb6	ha 0, vége
. 8b5b	6c 06 03	jmp (#0306)	DETOKEN
. 8b5e	10 df	bpl #8b4f	nem token
. 8b70	c9 ff	cmp #ff	PI ?
. 8b72	f0 db	beq #8b4f	igen
. 8b74	24 0f	bit #0f	idezőjel ?
. 8b76	30 d7	bmi #8b1f	bekapcs.
. 8b78	c9 fe	cmp #fe	USER token?
. 8b7a	d0 17	bne #8b93	nem
. 8b7c	c8	iny	
. 8b7d	20 d1 04	jsr \$04d1	köv. byte
. 8b80	f0 0c	beq #8b8e	ha 0, nincs
. 8b82	84 19	sty #49	tárolja
. 8b84	38	sec	kapcsoló=1
. 8b85	6c 0e 03	jmp (#030e)	USER DETOK.
. 8b88	b0 c5	bcs #8b4f	ha kapcsoló
. 8b8a	a0 00	ldy #80	nincs user
. 8b8c	f0 24	beq #8bb2	feltétlen
. 8b8e	88	dey	ugrás
. 8b8f	a3 fe	lda #fe	
. 8b91	d0 bc	bne #8b4f	
. 8b93	aa	tax	token X-be
. 8b94	84 49	sty #49	
. 8b96	a0 81	ldy #81	táblázat
. 8b98	84 23	sty #23	e-lejének
. 8b9a	a0 8e	ldy #8e	beolvasása
. 8b9c	84 22	sty #22	{818e}
. 8b9e	a0 00	ldy #80	tokenszám
. 8ba0	ca	dex	csőfektetés
. 8ba1	12 0f	bpl #8bb2	ez az ?
. 8ba3	b1 22	lda (#22),y	utasítás-
. 8ba5	48	pha	szöveg
. 8ba6	e6 22	inc #22	számlálás
. 8ba8	d0 02	bne #8bac	növekedés
. 8baa	e6 23	inc #23	
. 8bac	68	pla	
. 8bad	10 f4	bpl #8ba3	köv. byte
. 8bae	30 ef	bmi #8ba0	név vége
. 8bb1	c8	iny	utasítás-
. 8bb2	b1 22	lda (#22),y	szöveg
. 8bb4	30 35	bmi #8bb4	
. 8bb6	20 b2 00	jsr \$8bb2	kilírása
. 8bb8	d0 f6	bne #8bb1	
. 8bb0	60	rts	

(-1) a szokásos alsó-felső bajt sorrendben. Azért kell csökkenti a címet, mert egy RTS gépi utasítással fogunk a BASIC-parancs kezdetéhez jutni, de az RTS után a mikroprocesszor a veremből elővett címhez egyet hozzáad (7. ábra).

Természetesen, ha a táblázatokat összeállítottuk, a megfelelő szubrutinok kezdőcímeit a BASIC-vektorokban el kell helyezni.

Most lássuk azt a programot, amelyre minden BASIC-bővítésnél szükség van. Egy nagyon egyszerű utasítással, a COMPUTER-rel próbálok érzékelteni, hogy a BASIC bővítése milyen könnyedén megvalósítható. Ennek az utasításnak a kiadásakor a gép kiírja a nevét (8. ábra).

A programot begépelve, majd lefordítva, a következő parancsok aktivizálhatjuk:

```
SYS 8192 <return
Írjuk be: COMPUTER <return
és a gép
válaszol: COMMODORE 16
READY.
```

Készítsünk egy egyszerű programot:

```
10 COMPUTER
20 END
```

Ha ezt a programot elindítjuk, a gép kiírja a saját nevét.

Nézzük meg, hogyan tárolta a számítógép ezt a programot (9. ábra). Láthatjuk, hogy most apró változás van ott, ahol a tokenek kellene lennie. Egy token helyett kettő van, és az első SFE értékű, a második pedig S80. Ez azt jelenti, hogy a tárolt programban elhelyezkedő parancs az első felhasználói token (pontosabban a 0). Az általunk készített bővítés tehát teljesen beilleszkedik az eredeti BASIC-be.

Kádár Sándor

5. ábra

```
2081 aa      detok1  tax
2082 04 48      sty  be2
2084 a0 20      ldy  #>nevtabla
2086 04 23      sty  be3
2088 a0 1e      ldy  #<nevtabla
208a 4c 9c 0b    jmp  $8b3c
```

2081-208d

6. ábra

```
. 8c3f c9 fe  cmp  #4fe  USER token?
. 8c11 f0 3f  beq  $8cc2  igen
. 8c43 c9 eb  cmp  #4cb  tov4abb
```

```
. 8c82 20 73 04  jmp  $0473  köv. byte
. 8c85 f0 05  beq  $8cc8d  ha 0, hiba
. 8c67 38      sec  kapacitó
. 8c88 6c 10 03  jmp  ($0310)  USER vektor
. 8c8a 00 e4  bcc  $8c71  user volt ?
. 8c8e 4c a1 94  jmp  $94a1  ha nem, hiba
. 8c90 4c 7c 8e  jmp  $8e7c  ugrás LE1-
```

7. ábra

```
. 8c5e 0a      asl  oim kiszá-
. 8c5f a8      tay  mitása
. 8c62 02 04 03  lda  $0384,y
. 8c63 48      pha  verembe
. 8c64 b9 03 03  lda  $0383,y  töltés
. 8c67 48      pha
. 8c68 4c 73 04  jmp  $0473  következő
                                   byte
                                   (és RTS a
                                   címre)
```

9. ábra

```
>1000 00 00 10 0a 00 fe 80 00 :.....
>1028 0e 10 14 00 00 00 00 00 :.....
>1010 00 00 00 00 00 00 00 00 :.....
```

8. ábra

```
usa f4: pass 1 2
2000
2000      tok      = .opt p
2000      detok    = $030e
2000      vegre    = $0310
2000      bel      = $2b
2000      oe2      = $49
2000      be3      = $22
2000      szovegk1 = $$$4f
;
;
2000 a3 1f      lda  #<tok1
2002 0a 0c 03   sta  tok
2005 a3 20      lda  #>tok1
2007 0a 0d 03   sta  tok+1
200a a3 33      lda  #<detok1
200c 0a 0e 03   sta  detok
200f a3 20      lda  #>detok1
2011 0a 0f 03   sta  detok+1
2014 a3 3f      lda  #<vegre1
2016 0a 10 03   sta  vegre
2019 a3 20      lda  #>vegre1
201b 0a 11 03   sta  vegre+1
;
;
201f 18      tok1  pha
2020 a3 20      lda  #>nevtab
2022 a0 4e      ldy  #<nevtab
2024 20 07 8a   jmp  $8a07
2027 68      pla
2028 00 05      bcc  vege
202a a5 0b      lda  bel
202c 48      pha
202d 4c a6 89   jmp  $89d6
2030 4c 6c 89   vege jmp  $895c
;
;
2033 aa      detok1 tax
2031 01 49      sty  be2
2036 a0 20      ldy  #>nevtab
2038 04 23      sty  be3
203a a0 1e      ldy  #<nevtab
203c 4c 9c 0b    jmp  $8b3c
203f 38      vegre1 sec
2040 e3 80      abc  #80
2042 0a      asl  a
2043 b9 58 20   lda  c1ntab+1,y
2045 18      pha
2047 b9 57 20   lda  c1ntab,y
204a 48      pha
204b 4c 73 04   jmp  $0473
;
;
204e 43 4f 4d  nevtab .asc "computer"
2050 00      .byt 0
;
;
2057 58 20      c1ntabla .word compu-1
;
;
2059 20 4f ff  compu  jmp  szovegk1
205c 43 4f 4d      .asc "commoda"
2063 52 45 2d      .asc "re-15"
2066 0d 00      .byt 13,0
206a 18      .cic
206b 60      .rts
2000-206c
```


ABLAKO

Egy-egy saját felhasználásra vagy esetleg másoknak írt program sokkal barátságosabbá, emberközelibbé tehető, ha olyan felhasználói interfészt, menürendszert tudunk létrehozni, amely áttekinthetőbbé teszi a választási lehetőségeket sorát, és megkönnyíti magát a választást. Ezeknek a feltételeknek az ablaktechnikát használó menürendszerek kielégítően elegend tesznek. A függetlenül felhasználható, a képernyő bármely pontjára helyezhető, tetszőleges méretű, színű és tartalmú ablakok segítségével és azok jó megválasztásával nagyon esztétikus képernyőképeket hozhatunk létre. Ennek a rendszernek az előnye közé tartozik, hogy a választás módja egyértelmű, és a felhasználó hibás billentyűhasználatából eredő programhiba minimálisra csökkenthető. Ez főleg a BASIC-ben írt programoknál szokott probléma lenni.

Ez a program egyaránt használható BASIC-ből, assemblerből és bármilyen más nyelvből, amelyben lehetőség van arra, hogy a memóriába tetszőlegesen írassunk és onnan olvassunk. A kezdő felhasználók számára biztonságos bonyolultság és főleg nehézkesség tünik a sok POKE-olás, de a cél egy minden nyelven elérhető program létrehozása volt. Különböző új BASIC-utasítások létrehozásáról már sok cikk jelent meg, és azok alapján, esetleg némi segítség igénybevételével megírt rutinnal ez a hiányosság kiküszöbölhető. Az ablakok megtervezésének segítségére mellékeljük az *Ablakreál* nevű programot.

Felépítés

A program C000-tól kb. C400-ig terjedő területen helyezkedik el. Alapjában véve az egész 4 k-s (C000-D000) szelület igénybe veszi, mivel az ablakok alatti képernyőfelületet és színinformációt saját maga után tárolja. Ez egyben megszabja a maximálisan egyszerre a képernyőn megjeleníthető ablakok területét. Mivel a rendelkezésre álló memória kb. 3 k, és egy karakter elmentése 2 bájtot igényel, ez maximum másfél képernyőnyi felületet jelent. Ez természetesen az ablakok számát nem maximalja.

Az ablakokat egy tetszőleges helyre kell elhelyezni, és az elsős ablak memóriabeli kezdőcímet a C00D-C00E címre kell beírni. Ez az ablak fog az *Ablakok* meghívásakor a képernyőre kerülni. Az ablakoknak alapvetően két fajtájuk lehet. Az elsősben a választható lehetőségek egymás mellett, a másodikkban egymás alatt helyezkednek el (lásd az 1. és a 2. ábrát).

Az egyetlen kikötés, hogy — akár függőle-

ges, akár vízszintes az ablak — a választható lehetőségek csak egy sorban, függőlegesen vagy vízszintesen helyezkedhetnek el. Ebből logikusan következik, hogy a vízszintes ablak csak 1 vagy 3 karakter magas lehet. (Ha 3 karakter magas, akkor az Ablakozó automatikusan úgy veszi, hogy az ablak első és harmadik sora a keret része, és csak a középső tartalmazza a lehetőségeket.)

„Deszka, üveg, gitt”

Minden ablak kötelező része a keret, ami vízszont tetszőleges karakterekből állhat. Ez alól egyetlen kivétel az 1 karakter magas, vízszintesen elhelyezkedő ablak, ami általában a legfelső szintű ablak szokott lenni.

Az ablak definiálásához először is annak jellemzőit kell megadni, a következők sorrendben:

1. Az ablak bal felső sarkának x-koordinátája ($0 \leq x < 39$)
2. Az ablak bal felső sarkának y-koordinátája ($0 \leq y < 24$)
3. Az ablak szélessége
4. Az ablak magassága
5. Az ablakon lévő szöveg sorszáma

6. A választható lehetőségek száma az ablakban.

A következők bájtok jelentős mértékben függenek a 6. pontban megadott számtól. Ugyanis minden egyes választható lehetőségnek meg kell adni az üzemmódot, választható további lehetőségeket vagy azt kívánja, hogy térjen vissza a hívó BASIC vagy más programba. Az újabb ablak esetén a kód „1”, különben „0”. Tehát a következő lépés a választható lehetőségek számával megegyező számú 1-es vagy 0-ás elhelyezése a tárbán.

Már csak egy információ típus van hátra. Ez a választható lehetőségek számával megegyező számú címjelenti, amely megadja, hogy a következő ablakot hol tároltuk (vagy visszatérés esetén az ugrási címet). Ezen a címen elhelyezhetjük saját gépi kódú programunkat, ami a megfelelő lehetőség választása esetén aktivizálódik. Ha nem akarunk ezzel a lehetőséggel élni, akkor egy olyan címet kell megadni, amin egy RTS utasítás áll.

Lehet, hogy ez így egy kicsit bonyolultnak tűnik, de a példát elolvasva könnyen érthetővé válik. Definiáljunk egy olyan ablakot, amelynek az 5. 4. pozícióban van a bal felső sarka, 20 karakter széles, 5 karakter magas, az írásszín fehére, a választható lehetőségek száma 3, az első kettő újabb ablakokra mutat, amelyek a 4000 és 41AA címen vannak tárolva, a harmadik egy ugrás C00C-re, ahol egy RTS van! Ezt az ablakot a következő bájtsorozat definiálja:

ABLAKREÁLÓ

```

1 PER *****
2 PER " ABLAKREÁLÓ "
3 PER " KÉPERNYŐ FELÉPÍTÉS "
4 PER *****
10 DIM A(20,20) : DIM B(10,10) : DIM C(10,10)
20 DIM F(20,20) : DIM BORSOKAS(10,10)
40 DIM P(10,5) : DIM Z(20) : DIM L(10,10)
50 FOR P=0 TO 45
60 A(P)=P*2
70 A(P)=P*2
80 A(P)=P*2+CHR$(32)
90 A(P)=P*2+CHR$(127)
100 PRINT " CÍM: "
110 PRINT " HELSÉRETEIT KERESNI "
120 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
130 IF 300 OR 339 THEN 110
110 P=0 : Q=0
120 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
130 IF 300 OR 339 THEN 110
140 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
150 IF 300 OR 339 THEN 110
160 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
170 IF 300 OR 339 THEN 110
180 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
190 IF 300 OR 339 THEN 110
200 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
210 IF 300 OR 339 THEN 110
220 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
230 IF 300 OR 339 THEN 110
240 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
250 IF 300 OR 339 THEN 110
260 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
270 IF 300 OR 339 THEN 110
280 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
290 IF 300 OR 339 THEN 110
300 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
310 IF 300 OR 339 THEN 110
320 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
330 IF 300 OR 339 THEN 110
340 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
350 IF 300 OR 339 THEN 110
360 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
370 IF 300 OR 339 THEN 110
380 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
390 IF 300 OR 339 THEN 110
400 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
410 IF 300 OR 339 THEN 110
420 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
430 IF 300 OR 339 THEN 110
440 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
450 IF 300 OR 339 THEN 110
460 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
470 IF 300 OR 339 THEN 110
480 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
490 IF 300 OR 339 THEN 110
500 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
510 IF 300 OR 339 THEN 110
520 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
530 IF 300 OR 339 THEN 110
540 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
550 IF 300 OR 339 THEN 110
560 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
570 IF 300 OR 339 THEN 110
580 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
590 IF 300 OR 339 THEN 110
600 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
610 IF 300 OR 339 THEN 110
620 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
630 IF 300 OR 339 THEN 110
640 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
650 IF 300 OR 339 THEN 110
660 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
670 IF 300 OR 339 THEN 110
680 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
690 IF 300 OR 339 THEN 110
700 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
710 IF 300 OR 339 THEN 110
720 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
730 IF 300 OR 339 THEN 110
740 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
750 IF 300 OR 339 THEN 110
760 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
770 IF 300 OR 339 THEN 110
780 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
790 IF 300 OR 339 THEN 110
800 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
810 IF 300 OR 339 THEN 110
820 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
830 IF 300 OR 339 THEN 110
840 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
850 IF 300 OR 339 THEN 110
860 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
870 IF 300 OR 339 THEN 110
880 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
890 IF 300 OR 339 THEN 110
900 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
910 IF 300 OR 339 THEN 110
920 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
930 IF 300 OR 339 THEN 110
940 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
950 IF 300 OR 339 THEN 110
960 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
970 IF 300 OR 339 THEN 110
980 PRINT " ABLAKREÁLÓ "
990 IF 300 OR 339 THEN 110
1000 GOTO 700

```

```

300 INPUT " SZÁMA " : P(0)=0 : GOTO 210
305 P=P+1 : P(0)=P : GOTO 210
310 FOR P=1 TO P(0)-1
320 PRINT " "
330 PRINT " "
340 PRINT " "
350 PRINT " "
360 PRINT " "
370 IF P(0)=1 THEN 210
380 PRINT " "
390 PRINT " "
400 PRINT " "
410 PRINT " "
420 PRINT " "
430 PRINT " "
440 PRINT " "
450 PRINT " "
460 PRINT " "
470 PRINT " "
480 PRINT " "
490 PRINT " "
500 PRINT " "
510 PRINT " "
520 PRINT " "
530 PRINT " "
540 PRINT " "
550 PRINT " "
560 PRINT " "
570 PRINT " "
580 PRINT " "
590 PRINT " "
600 PRINT " "
610 PRINT " "
620 PRINT " "
630 PRINT " "
640 PRINT " "
650 PRINT " "
660 PRINT " "
670 PRINT " "
680 PRINT " "
690 PRINT " "
700 PRINT " "
710 PRINT " "
720 PRINT " "
730 PRINT " "
740 PRINT " "
750 PRINT " "
760 PRINT " "
770 PRINT " "
780 PRINT " "
790 PRINT " "
800 PRINT " "
810 PRINT " "
820 PRINT " "
830 PRINT " "
840 PRINT " "
850 PRINT " "
860 PRINT " "
870 PRINT " "
880 PRINT " "
890 PRINT " "
900 PRINT " "
910 PRINT " "
920 PRINT " "
930 PRINT " "
940 PRINT " "
950 PRINT " "
960 PRINT " "
970 PRINT " "
980 PRINT " "
990 PRINT " "
1000 GOTO 700

```


5, 4, 20, 5, 1, 3, 1, 1, 0, 00, 40, AA, 41, 0C, 0C

Ez a bájtsorozat írja le az ablak tulajdonságait, és ez után kell sorfolytonosan tárolni az ablak tartalmát. A karaktereket képernyőkód alakban kell elhelyezni a memóriában. A vízszintes ablaknál minden egyes választható lehetőség között legalább egy SPACE-nek kell lennie, mivel az invertáló rutin az első SPACE-ig invertál. Ugyanebből az okból az első lehetőség előtt és az utolsó után szintén legalább egy SPACE-nek kell lennie. Ez a kikötés a keretes — azaz 3 karakter magas — ablakra is érvényes!

Ha kimegy az ajtón...

Van egy különleges üzemmód is az ablakok használatában. Ha egy akármilyen ablakban a lehetőségek számát 1-nek adjuk meg, az ablak képernyőre kerülése után a program elugrik a megadott címre. (Pontosan úgy, mint ha egy lehetőségs kiválasztása történt volna.) Ez az üzemmód akkor hasznos, ha az ablakba bevitteli lehetőséget akarunk bevinni, vagy ha egy szöveges üzenetet akarunk a képernyőre írni (1. program). Ha már kiléptünk az Ablakozó-ból, akkor például BASIC-ból a SYS 49155 (C003) utasítással visszajelentünk az utóljára megnyitott ablakra. Természetesen vigyázni kell, hogy közben ne rontsuk el az ablakok tartalmát, mivel azok nem fognak újból felírni a képernyőre. Ha el akarjuk tüntetni az utolsó ablakot, a SYS 49158 (C006) utasítással megtehetjük. Általában érdemes eltárolni az összes

A-VAR. B-VAR. C-VAR. D-VAR.

1. ábra

ablakot a választás után, mert ez jelentősen megkönnyíti a képernyő további használatát. A legjobb megoldás, ha a legelső szintű menü a képernyő tetején egy sorban helyezkedik el, így csak arra kell vigyázni, hogy azt az egy sort ne írjuk át. Ha a képernyőn 80 karakter hosszú sorok maradnak (ez általában program íráskor fordul elő), akkor az ablakok egyes sorai eltűnhetnek. Ezért ajánlatos az Ablakozó meghívása előtt letörölni a képernyőt.

Egy menüprogram csak akkor lehet valóban hasznos, ha könnyen megudhatjuk, hogy a felhasználó pontosan hol lépett ki a menürendszerből. Minden a programban ennek egy elég egyszerű, minden nyelvből könnyen lekérdezhető megoldása szerepel. A 49170-es tárcimen található, hogy hány szintig jutott el a felhasználó. Az ezek után következő bájtok megadják, hogy az egyes szinteken melyik lehetőséget választotta. Vigyázni kell, mert a számkunkra 1-es lehetőség a program számára a 0-as, azaz egyet hozzá kell adnunk a beavaltott számhoz. Saját programunkban egy elvileg egyszerű — ámbár lehet, hogy terjedelmes — IF-es szerkezetet követhetjük a választások sorát (2. program).

Az ablakokban a kurzorozgató billentyűk

A-VARIACIO
B-VARIACIO
C-VARIACIO
D-VARIACIO
E-VARIACIO
F-VARIACIO
G-VARIACIO

2. ábra

kell mozoghatunk, és a választást a RETURN leütésével jelezhetjük a gépnek. Ha egy ablakból vissza akarunk lépni az előzőbe, az F1 billentyűvel tehetjük meg. Ha a legelső ablakból visszalépünk, visszakerülünk programunkba, amely a hívó utasítás után fog folytatódni. Ugyanide kerülünk vissza a RETURN lenyomása után is. Logikus ez után helyezkedik el a választás kiértékelő rutin.

Az Ablakrealó

Ez a segédprogram hasznos lehet az ablakok létrehozásában, de az igazán kényelmes munkához egy monitorprogramra is szükségünk lehet. A program elég egyszerű a rövidség érdekében, de ha kiegészítjük lemezkezelő rutinokkal, ügyesbén szerkesztővel, esetleg automatikus ugrocím-számálálóval, sokkal használhatóbbá tehetjük.

Elindítva az első ablak jellemzőit adhatjuk meg, majd magát az ablakot tervezhetjük meg.

ABLAKOZÓ

```

1 BEH *****
2 BEH * RELR0203
3 BEH *ORDONYV1 DERGLV*
4 BEH *****
10 BR#49152
20 FOR F#0 TO 7 FOR S#0 TO 7
30 REPO AB IF RE="VADE" THEN EN
40 RI#E#OF TA#E L 1 #E#R#IGHT#(R# 1)
50 RI#E#OF TA#E L 2 #E#R#IGHT#(R# 1)
60 RI#E#OF TA#E L 3 #E#R#IGHT#(R# 1)
70 POKE BR#49152+R#16+R#2
80 C#C#H#I#E#R#E#D#E#T#O#F
90 REPO R IF R#C#E# THE# R#IGHT# "HEBER"
100 C#O#B#R#E#R#E#A#F#R#I#T#R#E#B#E#D#O#20
1000 DATA 4C,3B,C1,4C,AB,C1,4C,2F
1010 DATA C2,4C,6E,C0,60,00,00,00
1020 DATA 3B,00,0C,01,04,01,00,00
1030 DATA 00,00,00,00,00,00,00,00
1040 DATA 19,00,00,00,00,00,00,04
1050 DATA 05,04,0E,41,00,00,00,02
1060 DATA 04,0E,00,0C,C2,FE,FD,26
1070 DATA C0,91,FE,CB,AD,27,C0,91
1080
1090 DATA 4361
1100
1110 DATA FE,C0,FD,26,C0,91,FE,C0
1120 DATA 0D,29,C0,91,FE,EE,FF,60
1130 DATA 00,FC,C0,FF,01,FE,00,26
1140 DATA C0,C0,81,FE,00,27,C0,C0
1150 DATA 81,FE,00,26,C0,C0,81,FE
1160 DATA 0E,29,C0,0E,FF,60,AD,2C
1170 DATA C0,0E,00,20,00,00,00,00
1180 DATA 0D,12,C0,00,0E,89,23,C4
1190
1200 DATA 10356
1210
1220 DATA 10,69,04,05,FE,89,24,C4
1230 DATA 69,00,05,FF,FD,2C,C0,FD
1240 DATA 0E,20,32,C0,4C,07,C0,20
1250 DATA 00,C0,4C,07,C0,20,C0
1260 DATA 85,FE,0D,2B,C0,0E,FF,89
1270 DATA 01,05,07,20,00,C0,C0,C0,07
1280 DATA 0D,27,C0,0E,89,0D,2C,00
1290 DATA 0D,05,20,6C,0E,89,20,24,EA
1300
1310 DATA 8623
1320
1330 DATA 82,00,0C,26,C0,0D,2C,C0
1340 DATA 12,05,07,FD,07,01,00,01
1350 DATA 81,FE,4C,00,C1,81,FB,81
1360 DATA FE,4C,00,C1,AD,2B,C0,00
2770 DATA 12,05,07,FD,07,01,FE,91
1370 DATA D1,4C,00,C1,81,FE,91,FB
1380 DATA 4C,00,C1,85,07,FD,09,81
1400 DATA FE,91,C1,85,07,FD,09,81
1410
1420 DATA 9539
1430
1440 DATA 86,FE,00,02,EE,FF,C0,90
1450 DATA 8E,0E,26,C0,C0,20,C0,90
1460 DATA 84,EE,06,05,06,30,ED,27
1470 DATA C0,C0,29,C0,90,9C,FD,01
1480 DATA F0,01,60,FD,20,C0,FA,01
1490 DATA 60,FE,12,C0,C0,90,00,80
1500 DATA F0,FE,59,23,C4,0E,FF,59
1510 DATA 24,C4,60,FD,90,0C,12,C0
1520
1530 DATA 9488
1540
1550 DATA C0,69,39,00,29,C4,9E,C4
1560 DATA 8D,2E,C4,90,00,00,8E,FD
1570 DATA 00,0C,C0,90,80,EE,12,C0
1580 DATA 12,C0,00,80,80,80,80,90
1590 DATA 07,C4,9E,00,8E,39,07,C4
1600 DATA 20,50,C2,80,91,8E,2C,00
1610 DATA 80,0C,2B,C0,0E,5E,C0,20
1620 DATA 24,C4,60,FD,90,0C,12,C0
1630
1640 DATA 9100
1650
1660 DATA 6E,C0,4C,C1,0,00,00,01
1670 DATA 07,C0,60,20,04,89,01,00
1680 DATA 02,00,00,10,8D,2E,C0,90
1690 DATA 00,2E,C0,65,07,0D,20,C0
1700 DATA 05,FD,69,00,00,2B,C0,60
1710 DATA 00,2E,C0,60,12,C0,FD,FF
1720 DATA 04,00,00,04,05,07,C0
1730 DATA 85,07,C4,85,0E,20,70,C2
1740
1750 DATA 7949
1760
1770 DATA 4C,8E,C1,0C,2E,C0,00,C0
1780 DATA 30,C0,FD,27,89,00,8D,30
1790 DATA C0,C0,29,C0,C0,01,FD,00
1800 DATA C0,03,FD,00,20,04,C3,4C
1810 DATA C5,C1,20,54,C2,00,00,C2
1820 DATA 0D,2F,C0,00,00,20,2F,C2
1830 DATA FC,12,C0,8E,4C,1E,C1,01
1840 DATA 8C,30,C0,81,07,FD,FD,80
1850
1860 DATA 8650
1870
1880 DATA 80,FD,01,00,12,C0,AD
1890 DATA 30,C0,99,12,C0,00,8E,00
1900 DATA 60,20,30,00,00,00,00,00
1910 DATA 30,C0,99,12,C0,00,8E,00
1920 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
1930 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
1940 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
1950 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
1960 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
1970 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
1980 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
1990 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2000 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2010 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2020 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2030 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2040 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2050 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2060 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2070 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2080 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2090 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2100 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2110 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2120 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2130 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2140 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2150 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2160 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2170 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2180 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2190 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2200 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2210 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2220 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2230 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2240 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2250 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2260 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2270 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2280 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2290 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2300 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2310 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2320 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2330 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2340 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2350 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2360 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2370 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2380 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2390 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2400 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2410 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2420 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2430 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2440 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2450 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2460 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2470 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2480 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2490 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2500 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2510 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2520 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2530 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2540 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2550 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2560 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2570 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2580 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2590 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2600 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2610 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2620 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2630 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2640 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2650 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2660 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2670 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2680 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2690 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2700 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2710 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2720 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2730 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2740 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2750 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2760 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2770 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2780 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2790 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2800 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2810 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2820 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2830 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2840 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2850 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2860 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2870 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2880 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2890 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2900 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2910 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2920 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2930 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2940 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2950 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2960 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2970 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2980 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
2990 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3000 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3010 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3020 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3030 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3040 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3050 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3060 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3070 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3080 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3090 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3100 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3110 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3120 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3130 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3140 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3150 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3160 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3170 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3180 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3190 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3200 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3210 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3220 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3230 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3240 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3250 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3260 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3270 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3280 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3290 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3300 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3310 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3320 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3330 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3340 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3350 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3360 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3370 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3380 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3390 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3400 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3410 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3420 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3430 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3440 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3450 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3460 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3470 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3480 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3490 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3500 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3510 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3520 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3530 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3540 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3550 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3560 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3570 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3580 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3590 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3600 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3610 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3620 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3630 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3640 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3650 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3660 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3670 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3680 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3690 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3700 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3710 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3720 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3730 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3740 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3750 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3760 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3770 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3780 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3790 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3800 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3810 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3820 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3830 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3840 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3850 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3860 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3870 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3880 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3890 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3900 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3910 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3920 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3930 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3940 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3950 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3960 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3970 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3980 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
3990 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C
4000 DATA 00,00,00,20,34,C3,4C

```


Vízszintes ablak esetén megkérdezi a lehetőségek számát, különben azt az ablak magasságából automatikusan kiszámolja. Ha a lehetőségek megadásánál a módra és a címre is nullát írunk be, a cím értéke automatikusan 49164 (C00C) lesz, ahol egy RTS található.

Ha végeztünk az összes ablak megtervezésével, beírhatjuk őket a memóriába. Meg kell adni a kezdő tárolócímét, és a képernyőre kerülő ablakról elődönthetjük, hogy bekerüljön-e a memóriába vagy sem. Minden ablak tárolása után új címet adhatunk meg, vagy ha nem akarunk újat, az előzőleg eltárolt ablak után kerül az újabb ablak.

Ajánlatos nem számítgatni a következő ablak címét az ablakok tervezésénél, hanem miután már minden egyes ablak bent van a memóriában, egy monitorprogrammal írassuk be a szükséges címeket a megfelelő helyre.

Egy hasznos rutin

Az Ablakozók az ablakokat a képernyőre másoló rutinjához közvetlenül is hozzáférhetünk. A memóriafelolvasást a következő:

C009 — 49161 — a rutin hívási címe

C026 — 49190 — bal felső sarok x-koordinátája

C027 — 49191 — bal felső sarok y-koordinátája

C028 — 49192 — szélesség

C029 — 49193 — magasság

C02A — 49194 — tárcím (alsó báj)

C02B — 49195 — tárcím (felső báj)

C02C — 49196 — üzemmód

Ha az üzemmód 0, akkor az ablak a képernyőre töltődik, ha 1, akkor a memóriába. Az ablak mindig az utoljára elmentett tárcím után kerül tárolásra. Betöltésnél, ha a tárcím felső bájja nem 0, akkor a tárcím által megadott helyről töltődik. Ha a felső bájja 0, akkor az utoljára tárolt ablak kerül a képernyőre. Ebben az esetben a C026—C02A bájtokat nem kell megadni. Minden egyes ablak elmentésénél növelni kell a már a lekérdezésnél említett szintumtató bájtot, ami a 49170-es címen található. Ennek elmulasztása esetén az előző ablak felülíródik. Képernyőre kerülésnél a bájtt átírásával tetszőleges ablakot hozhatunk a képernyőre, de azért vigyázzunk, mert könnyen összekeveredik mindenit (3. program)

S lön BASIC

Végül két rövid rutin, amit felhasználtam a programok "BASIC-esítéséhez". Az egyik a tárban lévő bájtokból DATA sorokat készít, a másik ennek az ellenkezőjét végzi.

Irkjuk be a kezdeti címet a 4. program 10-es sorába, majd indítsuk el. Ha végére értünk a DATA bájtoknak, állítsuk meg a programot RUN STOP-pal, majd töröljük 10-től 200-ig a sorokat, és mentjük el. Töltsük be az 5. programot, töröljük a képernyőt, listázzuk ki az 5. programot és úgy töltsük be az előzőleg eltárolt

DATA sorokat egyszerű LOAD-dal, hogy ez a program a képernyőn maradjon. Ezek után a képernyőn lévő minden egyes sorra ráépvonyomjunk RETURN-t.

Az első sorba beírva a betöltési kezdőcímet, kész az indításra váró programunk. Futtatás előtt azért mentjük el, sose lehet tudni, mit fog átirni. A rutin kis szépségihája, hogy csak 64 bájtos blokkokban tud DATA tömböket előállítani.

Memóriaáttekintő

C000 — (49152) — Ablakozó rutin

C003 — (49155) — vissza az utolsó ablakba

C006 — (49158) — utolsó ablak törlése

1. program

```
1 REM ** 1-ES PELDAPROGRAM **
10 READ A:IF A=1000 THEN 50
20 POKE 16384+C,A:C=C+1
30 GOTO 10
50 PRINT "1-S VYS49152"
60 IF PEEK(49170)=1 THEN END
70 IF PEEK(49170)=0 THEN 50
80 GET A#:IF A#="" THEN 80
90 IF A#="" THEN END
100 IF A#C THEN 90
110 VYS 49158
120 VYS 49155
130 GOTO 60
200 DATA 3,3,9,4,1,2,0,1,12,152,48,64
210 DATA 79,11,9,12,5,16,5,19,80
220 DATA 191,1,26,15,14,14,1,12,103
230 DATA 101,11,15,26,22,5,20,46,103,76
240 DATA 111,111,111,111,111,111,111,111,122
250 DATA 10,8,9,3,1,1,0,12,192
260 DATA 79,119,119,119,119,119,119,119
270 DATA 80,101,2,9,26,20,15,19,63,103
280 DATA 76,111,111,40,9,47,14,41,122
290 DATA 1000
```

2. program

```
1 REM ** 2-ES PELDAPROGRAM **
10 READ A:IF A=1000 THEN 50
20 POKE 16384+C,A:C=C+1
30 GOTO 10
50 PRINT "2-S VYS49152"
60 A=PEEK(49170)
70 IF A#0 THEN 100
80 IF PEEK(49171)=0 THEN 120
90 PRINT "BL, ABLAK 2-ES" END
100 PRINT "MIH VALASZTOTT SEMMIT!"
110 END
120 IF PEEK(49172)=0 THEN 140
130 IF PEEK(49172)=1 THEN 150
140 PRINT "A: ABLAK 1-ES" END
150 IF PEEK(49173)=0 THEN 180
160 IF PEEK(49173)=1 THEN 190
170 IF PEEK(49173)=2 THEN 200
180 PRINT "A: ABLAK 1-ES" END
190 PRINT "A: ABLAK 2-ES" END
200 PRINT "A: ABLAK 3-AS" END
210 DATA 5,5,3,4,1,2,1,0,24,64,12,192
220 DATA 79,119,80,101,1,103
230 DATA 101,2,103,76,111,122
240 DATA 8,10,9,4,1,2,0,1,12,192,48,64
250 DATA 79,119,80,101,1,103
260 DATA 101,2,103,76,111,122
270 DATA 13,0,3,5,1,3,0,0,0
275 DATA 12,192,12,192,12,192
280 DATA 79,119,80,101,1,103
290 DATA 101,2,103,101,3,103
295 DATA 76,111,122
297 DATA 1000
300 REM AZ ABLAKOK FELEPITESE
310 REM 1. 2. 3.
320 REM
330 REM 1-----1-END 1-END
340 REM 2-END 2-----2-END
350 REM
```

C009 — (49161) — ablaktöltő, -mentő rutin
C00C — (49164) — RTS
C00D—C00E — (49165—49166) — az első ablak címe, alaphelyzetben 4000—16384
C012 — (49170) — szintjelző báj
C013—C025 — (49172—49189) — az egyes szintekről hol lépett ki
C026—C02C — (49190—49196) — az ablaktöltő rutinnak az ablakot leíró bájjai

Gárdonyi Gergely

3. program

```
1 REM ** 3-AS PELDAPROGRAM **
5 REM ** EGY 20*20-AS KEPERNYORRA **
6 REM ** ELMETESE **
10 POKE 49190,5:POKE 49191,2
20 POKE 49192,20:POKE 49193,20
30 POKE 49196,1:POKE 49170,1
40 VYS 49161
50 REM ** EGY 20*20-AS KEPERNYORRA **
60 REM ** BEHOZAS EOOD-ROL **
70 POKE 49194,0:POKE 49195,240
80 POKE 49196,0
90 VYS 49161:GOSUB 300
100 REM ** EGY 10*10-ES KEPERNYORRA **
110 REM ** ELMETESE **
120 POKE 49190,8:POKE 49191,0
130 POKE 49192,10:POKE 49193,10
140 POKE 49196,1:POKE 49170,2
150 VYS 49161
160 REM ** 2-ELSONEK ELMETETT ABLAK **
170 REM ** KEPERNYORE, MASOLASH **
180 POKE 49195,0
190 POKE 49196,0:POKE 49170,1
200 VYS 49161:GOSUB 300
210 REM ** MASODIUNK ELMETETT AB- **
220 REM ** LAK KEPERNYORE, MASOLASH **
230 POKE 49195,0
240 POKE 49196,0:POKE 49170,2
250 VYS 49161
260 END
300 GET A#:IF A#="" THEN 300
310 RETURN
```

4. program

```
1 REM ** 4. PROGRAM — DATA-SITO **
10 S=100:BA=49152
20 BA="0123456789CDEF"
30 PRINT "M" FOR F#=0 TO 7:BA#=""
40 FOR G#=0 TO 7:BA#BA#G#*F#*5
50 A1=INT(C/16)+1:A2=A-16*A1+17
60 BA#BA#HIDE(A#A1,1)+HIDE(A#A2,1)
70 BA#BA#C#*44*(G#*7)
80 C=C+NEXTA
90 PRINT S:"BA" BA#G#*F#*10:NEXT
100 PRINT "POKE 198,5:POKE63,13:"
110 PRINT "POKE632,13:POKE633,13:"
120 PRINT "POKE634,13:POKE635,13:"
130 PRINT "MFS:" F#*G#*10
140 PRINT S:"DATA" BA#G#*F#*10
150 PRINT S:""
160 PRINT "S=" S+10:"BA" BA#G#*F#*10
170 PRINT "MGSOTO 200"
180 POKE 198,10
190 FOR F#=0 TO 9:POKE 631+F,13:NEXT
200 END
```

5. program

```
1 REM ** 5. PROGRAM — BETOLTO **
10 BA=49152
20 FOR F#=0 TO 7:FOR G#=0 TO 7
30 REM A#:IF A#=""VEGE" THEN END
40 A1=LEFT$(A#,1):A2=RIGHT$(A#,1)
50 A1=ASC(A1):A2=ASC(A2):A3=48
60 A1#17*(A1+9)+A2#A2*7*(A2+9)
70 POKE BA#G#*F#*10:A1#A2
80 C=C+16:G#*F#*10:NEXT G
90 READ A:IF A#C THEN PRINT "HIBA"
100 C=C+BA#BA#G#*F#*10:GOTO 20
```


Programozási fogások és melléfogások

Legutóbb egy plágium-esetről írtam. A „szerző” egy külföldi lapból kioltózott programot a saját neve alatt küldött be, ám balszerencséjére az eredeti program egy szépséghibáját is átvette, ami lehetővé tette az azonosítást, illetve a plágium felismerését. Az idegen tollakkal ékeskedés — amely anyagi előnyökkel is jár — sajnos egyáltalán nem ritka jelenség, bár sok esetben nem ilyen egyértelmű. Gyakran nehéz eldönteni, hogy véletlen egybeesésről, közkinccsé vált algoritmusok használatáról vagy tudatos programozásához kívánt veleséget nyújtani. Úgy látszik, a programban rejtőző csapdára senki sem hívta fel az olvasói észrevételekre mindig reagáló szerkesztőség figyelmét, így a programot tartalmazó teljes anyag változatlan formában bekerült az 1986 tavaszán megjelent SZUPER BIT-LET-be is. A kísérő szövegben a következőket olvashatjuk:

Az 1. listán látható rövid program a BIT-LET 1985. áprilisi számában jelent meg, szerzője a közismerten kis (3,5 kb-át) tárkapacitású VC20 gépi kódú programozásához kívánt veleséget nyújtani. Úgy látszik, a programban rejtőző csapdára senki sem hívta fel az olvasói észrevételekre mindig reagáló szerkesztőség figyelmét, így a programot tartalmazó teljes anyag változatlan formában bekerült az 1986 tavaszán megjelent SZUPER BIT-LET-be is. A kísérő szövegben a következőket olvashatjuk:

„Elterjedt programozási forma, hogy a gépi kódú anyagunkat egy BASIC sorban a REM utasításban tároljuk, kikeressük, hogy melyik memóriacímre helyezi az INTERPRETER, és onnan hívjuk meg gépi kódú szubrutinunkat. Másik forma, hogy DATA-ban tároljuk, és programfutáskor kiküldjük az adatokat egy leltított területre, ahol az INTERPRETER nem nyúl hozzá. (...) A második formátum hátránya pedig a nagy helyfoglalás. Egyszer a DATA sora-

ink foglalnak le a memóriában területet, másodsor pedig le kell tiltanunk egyéb szabad területet is, ahová küldjük a gépi kódú anyagunkat programfuttatáskor. A VC20-nál mindkét formátum adott. Azonban én ajánlok két egyszerűbb és könnyen kezelhető programot, amellyel gépi kódú anyagunkat kazettára vihetjük, és onnan tetszőleges helyre beírhatjuk.”

Ezután a programlista, majd az idézett program részletes kezelési útmutatója következik végül — szintén részletesen dokumentálva — a második program, amely az előzővel egy kezelt soros adatfájlba írt programot visszaolvasva, és a memória kívánt helyére tölti.

Úgy vélem, a program nem kíván magyarázatot. A gépi kódokat decimális adatok formájában a billentyűzetről kell beadni, és közvetlenül a mágnesszalagos adatfájlba kerülnek. Elég egyetlen apró hibát elkövetni, és máris kezdhetjük előlőrl a munkát. Egyszerű a megoldás: a kódokat mégis DATA utasításokba kell írni, és INPUT helyett READ-del olvasni, minden más változatlan marad. Hibázás esetén könnyen javíthatunk, de a végleges program futtatásakor — az eredeti elképzelésnek megfelelően — a DATA-k már nem foglalnak el helyet.

A VC20 fénykorában ismeretes volt egy jobb megoldás is, amelyly annak idején külföldi lapok programlistáin lépten-nyomon találkoztam. Egy úgynevezett előprogram (németül Vorprogramm) egymagában oldja meg a BIT-LET-ben közölt két kis program feladatát: ha kell, lefoglalja a szükséges helyet, majd DATA-ból betölti a gépi kódú adatokat, aztán (a mór megtette kötelességét...) törli magát a memóriából. Néha az előprogram másolta a karaktergenerátor ROM tartalmát a RAM-ba, más-kor a főprogram betöltését is előkészítette.

Jobb módszerek is elterjedtek azóta, a VC20-as is kiment a divatból, de az eset mai szellem nézve is tanulságos.

Az eredeti listához képest annyit módosítottam, hogy a sorok végéről elhagytam a REM utasításokat.

Általában morogni szoktam, amikor azt látom, hogy kifejezetten C16-ra, illetve Plus/4-re írt programban az egyszerű GETKEY utasítás helyett a VC20-on és C64-en megszokott — és ott indokoltan használt — programszerkezetet alkalmazták. A számos példa közül a Mikrovilág 1989/1. számában közölt Grafikazőn című programból emeltem ki egy kétsoros részletet, amelyet a 2. listán mutatok be. A program egy olyan sorozatnak része, amely éppen a C16 és a Plus/4 speciális grafikai lehetőségeit mutatja be. Az egyes bemutatók után tetszőleges billentyű-leütéssel lehet tovább lépni. Erre a program hét pontjáról hívják meg a 370-es sorban lévő szubrutint. Nyilvánvaló, hogy egyszerűbb lenne minden GOSUB 370 helyére GETKEY A\$-t írni. Csak ráadás, hogy a szubrutin előtt hiányzik az END, így a program egy „RETURN WITHOUT GOSUB” hibához vezet feljezi be futását. Szerencsére akkor, amikor különben is befejező.

Éz év tavaszán az akkor hetedik általánosos járó Wolf Erik hívta fel a figyelmemet arra, hogy a PLUS/4-es Felhasználói kézikönyv (Novotrade, 1987.) 76. oldalán közölt A PLUS/4-es mint „zenegép” program szintaktikai hiba miatt nem működik. Együtt böngészve a programot tisztáztuk, hogy a nyomdai szedéssel készült lista 45-ös és 47-es sorának végéről hiányzik egy-egy befejező zárójel. (Pontosabban: a sorban lévő utolsó vessző előtt.) A nagy meglepetés — mivel eredeti Commodore-kiadvány fordításáról van szó — a program 30-as sora volt, amelyet a 3. listán mutatok meg. Ismétlem: nem fordítási hiba, az eredetiben is ez áll. Ha a Commodore cég a GETKEY utasítást ismertető Felhasználói kézikönyvében ilyen megoldást javasol, akkor mit várhatunk más programozóktól? Talán olyan eredeti megoldásokat, amelyet a Mikrovilág 1989/16. számában közölt Egyszerű című programban találtam, és a 4. listán mutatok be. Lehet ezt még tovább fokozni?

Barna László

1. lista

```
1000 OPEN1,1,1
1001 INPUT:IFA<0THEN1005
1002 K=K+A:N=N+1
1003 PRINT#1,A
1004 GOTO1001
1005 CLOSE1:PRINTK;N
1006 NEW
```

3. lista

```
...
30 GET A$:IF A$="" THEN 30
...
```

2. lista

```
...
360 GOSUB 370
370 GET A$:IF A$="" THEN 370:ELSE RETURN
...
```

4. lista

```
...
60 GET KEY C$:IF C$="" THEN 60:ELSE 70
70 ...
```


Csatlakozzunk, de mivel?

Már a C16-os és a C Plus/4-es gépek megjelenésekor a vevők bizonyos fokú zsarolásnak tekintették a gyártók részéről azt a tényt, hogy a botkormány csatlakozási felülete nem szabványos, és speciális botkormánnyal vagy ún. joystick-adapterrel lehet csak a számítógéphez botkormányt csatlakoztatni. De amikor az első Enterprise gépek megjelentek a Centrum Áruházak műszaki osztályain, sokan úgy vélték, hogy ez a gép éppen azért, mert ún. NYÁK-kivezetéses csatlakozási felülete van (csak az RF antenna csatlakozási pontja szabványos), hamarosan meg fog bukni a hazai számítástechnikai piacon.

Való igaz, közel két évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy ma már minden egyes csatlakozási ponthoz akár OEM, akár kész állapotban lévő kábeleket, adaptereket lehessen kapni a géphez! A fenti NYÁK-kiosztásos filozófiát számos világhírű cég tette sajátjává, például a Sony, a Sharp, az Amstrad, a Philips és a Scheider.

Ma már úgy ítélnék meg, hogy a NYÁK-lap, illetve az alaplapok ilyen megtervezése és legyártatása még az aranyozott csatlakozási pontok ellenére is jóval olcsóbb, mint ha valamennyi kimeneti pontot szabványos NYÁK-ba ültethető csatlakozóval látták volna el. Azaz az egységnyi számítógépben megtestesülő kivezetési pontok előállításának költsége lényegesen olcsóbbá vált.

A koncepció áldozatai

A gyártók már jóval kevesebbet törődtek a járulékos beruházásnak számító interfészek és speciális kábelek előállításával, hiszen a fogadó oldalról kellett biztosítani azt a csatlakozási felületet, amelyet több esetben éppen a számítógépből spóroltak ki. Nos, ennek a hibás fejlesztési koncepciónak esett áldozatul maga az Enterprise is. Igaz, hogy ma már mindenféle csatlakozókábel és interfész kapható az EP-hez, de ha összeadjuk ezek értékét, meghaladja a 4000 forintot. Bár az is tény, hogy nem kell azt sem egyszerre megvenni!

Az Enterprise valamennyi csatlakozókábelét és magát a botkormány-interfészt is a Sprint Kiszövetkezet gyártotta. Az összes csatlakozási felület más-más kiosztású, és még véletlenül sem lehet őket felcserélni. Ezért nem tipizálhatók, és mindegyik kábel elkészítéséhez egy

külön szerszámot kellett gyártani. A kiszövetkezet a Kontakta gyár csatlakozóit használta fel, az esetek többségében. A manuális szerelést követően úgy összeragasztották a csatlakozófejeket, hogy azokat egy esetleges javításkor nem lehet szétszedni.

A kábelek választékában csupán a Centronics printerkábel és az EURO-SCART-os monitorkábel származik tőkés importból. A forgalmazó által jelzett adatok szerint eddig csak a botkormány-adapterek szerelése során jelentkezett hibás termék. A kábel, illetve interfész bedugását a számítógép hátsó kimeneti pontjába megkönnyíti a csatlakoztatódo kiégészítőnek egy hornya (vájata), melynek ellenpólusa éppen a számítógép csatlakozási felületével esik egybe.

A forgalmazás kezdetén előfordultak olyan idegesítő hibák is, hogy a „mother board” 4 pontos felcsavarozása 2–3 milliméterrel balra vagy jobbra sikerült a NYÁK-kivezető sínek eredetileg tervezett és a műanyag házzal összemért elhelyezkedésétől. Ennek az lett az eredménye, hogy bár a csatlakozókábel-doboz a vezető sínre rácsúszott, a NYÁK kivezetési pontjai sohasem érintkezhetek a kábel csatlakozási pontjaival. Az EP Márkaszerviz azonban ezt a problémát is megoldotta: az alaplap tartó furaitait kiszélesítette, és az alaplap balra vagy jobbra elmozgatta olyan mértékben, hogy most már a csatlakoztatandó kábel felfeküdhessen a NYÁK-lapra.

Tv és számítógép kapcsolata

Az otthoni számítógépek legtöbbször a tv-készülékkel használják monitor-

ként. A tv-hez a számítógépet háromféleképpen lehet illeszteni:

- RF, rádiófrekvencián (97%),
- CVS, azaz Composit Video Signal segítségével (2,6%),
- RGB, azaz a három színcsatornát és a szinkroncsatornát külön-külön (0,4%).

Zárójelben az EP-tulajdonosok alkalmazási mutatóit tüntettük fel.

Mielőtt végignéznénk a lehetőségek közötti különbségeket, beszéljünk pár szót arról is, hogy hogyan jelenik meg a tv-kép az adókból sugárzott jel hatására. A tv-adó ún. RF jeleket sugároz, ezeket érzékeli az antenna, és egy antennakábelben keresztül továbbítja a tv-készülékbe. Itt először egy olyan áramkörbe kerül általában, amely előállítja az ún. Composit Video Signalt (CVS-t). A CVS egy másik áramkörbe jut, ahol különválasztódnak a színjelek — piros, zöld és kék —, valamint a megjelenítéshez szükséges szinkronjel (RGBY). A színjelek egy illesztő fokozat után közvetlenül a képszo színgyűjtőt vezérlik. A szinkronjelet egy újabb áramkör választja szét a képszo vezérléséhez szükséges vezérlőjelekre, amelyek a kép megjelenítését irányítják. Ez a leírás azonban a valételeg keveszerűsített változata annak, ahogyan az adóból érkező jelből kép lesz. Tudni kell azt is, hogy minden jel, amely áthalad egy áramkörtön, nemcsak átalakítást, illesztést végez, hanem „zajt” is ad hozzá a jelhez. Természetesen ez a „zaj” a jelhez képest igen kicsi, de minél több áramkörtön halad át a jel, annál több zaj kerül bele, és ez az összegeződés a végén már zavaró lehet.

RF összekötés esetén a jel igen zajos, hiszen az összes áramkörtön áthalad. Maga az RF-CVS, illetve a CVS-RF eszköz a legzajosabb, tehát a legnagyobb nyereséget úgy tudjuk csak elérni, ha ezt az átalakítást és visszaalakítást kiiktatjuk.

Composit Video Signal összekötés esetén az előző összekötéshez képest már igen látványos javulás várható:

- megszűnik a javul egy színű foltok „grízés” vibrálása,
- láthatóvá válik a sárga alapon a fehér pont is,
- olvashatóak lesznek a betűk a 80 karakteres üzemmódban,
- megszűnik a kép „hullámzása”, remegése,
- az eddig összevont foltok jól látható határvonalat kapnak,

— az RF hurok okozta programbetöltési gondok teljesen megszűnnek, nem kell az egyes programok esetén a kábelt ki-be húzogatni.

Az újabb típusú Orion és Videoton tv-k DIN, a nyugati tv-k Siemens, ITT EUROSCART bemenettel rendelkeznek.

RGBY összeköttetésnél legrövidebb a jel útja: RGBY → kábel → RGBY. Az előzőkhez képest a javulás még szembevetőbb: a kép tisztább, a színek kontrasztosak, a változás azonban már nem olyan mértékű, mint az RF és a CVS közötti volt. A normál tv-k nagy többsége nem rendelkezik ilyen csatlakozási lehetőségekkel. Sajnos a személyi számítógépeknel sincs meg mindenhol ez a kimeneti lehetőség. Az EP-nél, az Amstrad és a Scheider számítógépeknél azonban megtalálható. Az Enterprise által biztosított Interlace technika már csak ilyen nagy felbontású monitorral érhető el. Ilyen esetben a pixelek száma a képernyőn eléri a 1280×720-as képfelbontást.

Hasznos tanácsok

Ha a tv-n vagy monitoron a számítógép képét nézzük, vegyük a megszokottól kisebbre a fényerőt, a kontrasztot és a színtelítettséget. Lehetőleg ügyeljünk arra, hogy ha nem szükséges, ne legyenek a képen sokáig egy helyben maradó fények, jelek (betűk), mert azok a képből „beégést” okozhatnak.

Használjunk antisztatikus tisztítófolyadékot a képernyő tisztítására!

Monitorkábelek Enterprise gépekhez

1. BNC-mono/sztereo	1998,— Ft
• SONY	
• JVC	
2. RCA-Pin JACK	1298,— Ft
• Philips	
• Commodore	
• Samsung	
• NEC	
3. EUROSCART	1298,— Ft
• ITT	
• Siemens	
• Thomson	
• Grundig	
• Waltham	

- Loewe
- 4. 6 pólusú DIN 1298,— Ft
- Orion tv
- Videoton tv
- 5. OEM nyílt végű monitorkábel 1148,— Ft
- 6. TV-RF antennajel-erősítő doboz
- Beijing (kínai) tv
- Videoton
- Orion

Minősítés

Annak ellenére, hogy a monitorkábelek árai különböző szolgáltatásokat is magukba foglalnak — felvilágosítás, szaktanácsadás, az Enterprise számítógép átalakítása az RGBY fogadására garanciával —, meg kell állapítani, hogy az OEM termékek kivételével a csatlakozókábelek drágák. A műanyag palástok összeragasztása során előfordul, hogy a ragasztó kifolyik, és a termék esztétikai értékét erősen rontja. A termék kiszérése sem áll arányban a magas árral.

Vizsgáljuk meg a kábelek, illetve interfészek árait magának a számítógépnek az árához viszonyítva. Az Enterprise 128K számítógép ára 9650 forint.

Botkormány-adapter:	456 Ft	0,5%
EUROSCART monitorkábel:	1298 Ft	13,5%
Centronics printerkábel:	1498 Ft	15,5%
Serial NET dual kábel:	898 Ft	0,9%

Az EUROSCART és az RF csatlakozók használatán kívül, bármilyen más monitorkábel alkalmazása esetén az Enterprise márkaszervizekhez kell fordulni az átalakítások garanciális elvégzéséért. Úgy ítéljük meg, hogy csak abban az esetben csökkentjük kiadásainkat, ha

nyílt végű OEM kábeleket vásárolunk. Ez azonban feltételezi, hogy a műszaki életben jártasak vagyunk, és igen jól ismerjük a NYÁK-lap kivezetési pontjainak definiált funkcióit, nem beszélve arról a tényről, hogy a kábel másik oldalán lévő csatlakozóval már rendelkezünk!

A forgalmazó egyértelmű hibájának róható fel, hogy mind a mai napig nem hajlandó félkész termék formájában műanyag palástokat forgalomba hozni azok számára, akik maguk akarnák a fenti termékeket összeszerelni.

Mindent egybevetve azonban, dicséretes gyorsasággal fejlesztette ki a forgalmazó a különféle kábeleket és interfészeket az Enterprise számítógéphez. Ezt a kényszerű fejlesztést még ha a forgalmazó nem is akarta, akkor is meg kellett volna tennie, mivel a mai napig ilyen széles választék a Nyugaton forgalomba hozott Enterprise számítógépekhez csak hazánkban található.

Vajha egyszer elérhetnénk, hogy mi exportálhatunk számítástechnikai tartozékokat, kiegészítőket Angliába, Hollandiába és az NSZK-ba!

Kérdések

„Szokásunkhoz híven most is néhány olyan kérdéssel zárjuk az elemzést, amelyekre mind a mai napig nem ismerjük a választ! Miért nincs válasz arra az „RF-hurok” problémára, amelynek sajnálatos következményeképpen néhány kazetta betöltésekor ki kell húzni az RF-kábelt a tv-ből (például Nautilus)? Lehet, hogy az „RF-hurok” az Enterprise Bermuda-háromszöge? Nem lett volna egyszerűbb valamennyi forgalomba kerülő számítógéppel együtt magához a géphez adni — vagy talán a számítógép dobozában elhelyezni — az oly nélkülözhetetlen botkormány-adaptert? Miért olyan kevés az a játék, amellyel párosban is lehet játszani?

P. T.

Minden kedden 17-től 20 óráig
HCC ENTERPRISE klub
a VSZM
Közösségi Házban
(Bp. XI., Fehérvári út 120.)
Klubvezető: Romvári Gábor
Telefon: 181-0950/473

Olvasóink közül néhányan bizonyára az anyagnyilvántartó programok iránt is érdeklődnek. Úgy érezzük, érdemes egyszer egy ilyen programot is közzélnünk, mivel az adatmozgatási lehetőségekről eddig nem sokat írtunk. Ezen túlmenően ez a program nemcsak az anyagok nyilvántar-

tására alkalmas, hanem kis átalakítással háztartásokban is használhatjuk. Felhívjuk az olvasók figyelmét a „név szerinti keresés” opció szellemes megoldására. Ugyanis nincs szükség a keresett tárgy teljes nevének begépelésére, elég, ha annak kezdő-, illetve néhány első betűjét ismerjük.

A gögös spectrumos esete az Enterprise-zal

Spectrum nevelkedett BASIC-rajongók, akik más számítógépek BASIC-jébe is bele-bele kóstolgatnak, gyakran úgy érzik, hogy a másik gépen semmiség eljutni arra a programozási szintre, amit a jó öreg Spectrumon tudtak, tudnak.

Az Enterprise-BASIC sok hasonlóságot mutat a Spectruméval, bár annál lényegesen több szolgáltatást nyújt (például AUTO, RENUMBER, DELETE, DO-LOOP).

Egyik ismerősömnek kicsit gögösen jelentettem ki, nem is olyan régen, hogy nem lehet bonyolult dolog az Enterprise gépen egy anyagnyilvántartó programot megírni BASIC-ben.

Ezt a kijelentésemet az Enterprise ismerete nélkül tettem. Egy esős délután neki is láttam, hogy nagyképű kijelentésemet mintegy aláhúzó, megírjak részére egy menüvezérelt nyilvántartó programot. A program ma már működik, de azóta én is sokkal szerényebb vagyok.

A program lényege, hogy a képernyőn megjelenő menüből az ember kiválasztja a neki megfelelő opciót, és ha ott már kiélte magát, visszatérhet a menühöz, hogy újabbat válasszon.

A bejelentkező képernyőn az alábbi látható:

KESZLET-PM

1. BEÍRÁS
2. NÉVMÓDOSÍTÁS
3. KERESÉS NÉV SZERINT
4. LISTÁZÁS
5. KIADÁS
6. BEVÉTEL
7. ADATTENTÉS
8. ADATTÖLTÉS

A program megírása az első hat pontig tulajdonképpen nem izzasztott meg, bár el kell mondanom, hogy szokatlan volt mindvégig az, hogy az utasításokat, függvényeket karakterenként kellett begépelni. Furcsa volt az is, hogy nagyméretű tömböt nem tudtam létrehozni a nekem megszokott DIM utasítással.

Az addig kézbe sem vett felhasználói kézikönyv azonban segített, s így akadtam rá a NUMERIC és STRING tömbdeklarációra. A lényeg az, hogy nem túl nagy küzdelem árán megírtam egy olyan programot, amely 1000 adat beírását, lekérdezését, módosítását stb. teszi lehetővé.

A 7. és 8. pontok megírását a végére hagytam, „tudván”, hogy ez a legegyszerűbb dolog a világon. Próbaképpen kiadtam az utasítást:

SAVE „ADAT” DATA A ()

Megnyugodva hallottam, hogy a gép sípol, nyöszörög. Hama-

rosan lelohadt a kedvem, mikor tapasztaltam, hogy az általam hitt adatok helyett a BASIC programot menti. Lázasan lapozgatni kezdtem a kézikönyvet, ami a SAVE utasítást taglaló részben megnyugtatót, hogy a SAVE itt is SAVE, valamint bátorítást adott, hogy a fájl itt is lehet adat- és programfájl.

Sajnos e témában többet nem találtam, már úgy értem, olyat, ami nekem tetszett. Megpróbáltam mindent:

```
SAVE „ADAT” FILE A ( ) ! EREDMÉNYTELEN
SAVE „ADAT” NUMERIC A ( ) ! EREDMÉNYTELEN
STB ! EREDMÉNYTELEN
```

Hosszas telefonálgatásba kezdtem, melynek végén megtudtam, hogy figyelmesebben kell át tanulmányozni a kézikönyvet, mert ott rá lehet találni az OPEN utasításra. Elszégyelve magam, megköszöntem a jó tanácsot, és megígértem, hogy az eredményről beszámolok.

Nem fárasztom az olvasót azzal, hogy az összes botlásomat kifejtsem, inkább leírom az általam megtalált — és hangsúlyozom — működő megoldást, tudva azt is, hogy bizonyosan van elegánsabb, profibb megközelítés is.

Az 1. lista tartalmazza az anyagnyilvántartó programot. Ez a változat kimentti az adatokat a kazettára. Az adatok mentése a 7000-as sortól — amikor megnyitjuk az adatcsatornát —, a beolvasás a 8000-es sortól kezdődik. A lemezmeghajtóra írt változat lényegében csak az adatok kimentésének és betöltésének módjában különbözik, ezért csak az erre vonatkozó programrészletet közlöm (2. lista).

Borzasztó dolog, ha adatkezelő programunk hibáuzenettel áll le, mivel újraindításkor ez adatvesztést eredményez. Fokozottan áll fenn ez a veszély adatmentés és adattöltés során, ezért keretezi a mentő-töltő rutinokat egy-egy hibakezelő rutin. A hibakezelő rutin lényege, hogy bármilyen hiba esetén a program visszatér a főmenühöz. Így, ha véletlenül elindítanánk a töltést, illetve a mentést, a STOP billentyű megnyomása sem okoz leállást.

Meg kell jegyezni azt is, hogy 1000 adat magnóra mentése, ha a STRING tömb elemei 22 karakter hosszúak, mintegy 5-6 percet vesz igénybe. Mágneslemezre mentésük az az idő kb. 30 másodperc. A Spectrum-tulajdonosok számára furcsa lehet az is, hogy a gép szakaszosan ment, „gondolkodik”. A magyarázat az, hogy a gép a memóriáját 4 kb-ajos szegmensekben menti kazettára. Érdekes viszont, hogy mágneslemez esetén a szakaszosan mentett adatokat megszakítások nélkül tölti vissza.

Papp Miklós

1. lista

```

1 GOTO 9000
11 TEXT
21 PRINT AT 2,18:"KESZLET"
31 PRINT AT 5,13:"1. BEIRAS"
41 PRINT AT 7,13:"2. NEV JAVITAS"
51 PRINT AT 9,13:"3. KERESSE NEV."
61 PRINT AT 11,13:"4. LISTAZAS"
71 PRINT AT 13,13:"5. KIADAS"
81 PRINT AT 15,13:"6. BEVETEL"
91 PRINT AT 17,13:"7. ADAT MENTES"
101 PRINT AT 19,13:"8. ADAT TOLTES"
111 LET B#=INKEY#
121 IF B#="1" THEN GOTO 1000
131 IF B#="2" THEN GOTO 2000
141 IF B#="3" THEN GOTO 3000
151 IF B#="4" THEN GOTO 4000
161 IF B#="5" THEN GOTO 5000
171 IF B#="6" THEN GOTO 6000
181 IF B#="7" THEN GOTO 7000
191 IF B#="8" THEN GOTO 8000
201 GOTO 111
211 STOP
1000 TEXT
1010 PRINT AT 5,18:"TETEL=";A(901)
1020 PRINT AT 19,0:"ARU KODJA ?"
1030 INPUT AT 20,0:C#
1040 IF LEN(C#)>6 THEN GOTO 1000
1050 IF LEN(C#)<1 THEN GOTO 11
1060 PRINT AT 19,0:"ARU MEGNEVEZESE"
1070 PRINT AT 20,0:"
"
1080 INPUT AT 20,0:B#
1090 IF B#="" THEN GOTO 11
1100 IF LEN(B#)>22 THEN GOTO 1000
1110 PRINT AT 19,0:"ARU MENNYISEG "
1120 PRINT AT 20,0:"
"
1130 INPUT AT 20,0:D#
1140 LET S=0
1150 PRINT AT 10,4:C#;" ";B#
1160 FOR G=1 TO LEN(D#)
1170 IF ORD(D#(G))>57 THEN LET S=1
1180 NEXT G
1190 IF S=1 THEN GOTO J1120
1200 LET B=VAL(D#)
1210 PRINT AT 12,10:"MENNYISEG";B
1220 PRINT AT 5,18:"TETEL=";A(901)
1230 PRINT AT 20,0:"
"
1240 PRINT AT 19,0:"
"
1250 PRINT AT 19,0:"MEGFELEL i/n"
1260 LET G#=INKEY#
1270 IF G#="" THEN GOTO 1250
1280 IF G#="n" THEN GOTO 1000
1290 LET A(A(901))=B
1300 LET A#(A(901))=B#
1310 LET S#(A(901))=C#
1320 LET A(901)=A(901)+1
1330 GOTO 1000
2000 TEXT
2010 PRINT AT 20,0:"IRJA BE AZ ARU KODO
T"
2020 INPUT AT 21,0:B#
2030 IF LEN(B#)>6 THEN GOTO 2000
2040 IF B#="" THEN GOTO 11
2050 LET D=LEN(B#)
2060 TEXT
2070 LET I=1
2080 LET C#=S#(I)
2090 IF B#<C# THEN GOTO 2130
2100 LET I=I+1
2110 IF I>A(901) THEN GOTO 2000
2120 GOTO 2080
2130 TEXT
2140 PRINT AT 10,4:S#(I);" ";A#(I)
2150 PRINT AT 20,0:"UJ MEGNEVEZES ?"
2160 PRINT AT 21,0:" "

```

```

2170 INPUT AT 21,0:D#
2180 IF LEN(D#)>22 THEN GOTO 2130
2190 PRINT AT 12,10:"UJ MEGNEVEZES"
2200 PRINT AT 14,4:S#(I);" ";D#
2210 PRINT AT 20,0:"MEFELEL I/N
"
2220 PRINT AT 21,0:"
"
2230 LET B#=INKEY#
2240 IF B#="" THEN GOTO 2230
2250 IF B#="1" THEN LET A#(I)=D#;GOTO 1
1
2260 IF B#="n" THEN GOTO 2130
2270 GOTO 2230
3000 TEXT
3010 PRINT AT 20,0:"IRJA BE AZ ARU NEVE
T:"
3020 INPUT AT 21,0:B#
3030 IF LEN(B#)>22 THEN GOTO 3000
3040 IF B#="" THEN GOTO 11
3050 LET D=LEN(B#)
3060 TEXT :LET C=1
3070 FOR I=1 TO A(901)
3080 LET C#=A#(I)
3090 IF B#<C#(1;D) THEN LET C=C+1;PRI
NT A#(I);PRINT "MENNYISEG=";A(I);PRINT "
KODSZAM=";S#(I);PRINT "=====
"
3100 IF C>5 AND INKEY#="" THEN PRINT
AT 22,0:"TOVABB=ENTER";GOTO 3100
3110 IF C>5 THEN TEXT :LET C=1
3120 NEXT I
3130 PRINT "*****
*****"
3140 PRINT AT 21,0:"TOVABB i/n"
3150 LET B#=INKEY#
3160 IF B#="" THEN GOTO 3150
3170 IF B#="1" THEN GOTO 3000
3180 IF B#="n" THEN GOTO 11
3190 GOTO 3150
4000 TEXT :LET S=0
4010 PRINT AT 19,0:"HANYADIK TETELTOL ?
"
4020 INPUT AT 20,0:B#
4030 FOR D=1 TO LEN(B#)
4040 IF ORD(B#(D))>57 THEN LET S=1
4050 NEXT D
4060 IF S=1 THEN GOTO 4000
4070 IF VAL(B#)<1 THEN GOTO 4000
4080 IF VAL(B#)>A(901) THEN GOTO 4000
4090 LET I=VAL(B#)
4100 LET C=0
4110 TEXT
4120 PRINT A#(I)
4130 PRINT "MENNYISEG=";A(I)
4140 PRINT "KODSZAM=";S#(I)
4150 PRINT "
-----
"
4160 LET I=I+1
4170 LET C=C+1
4180 IF I>=A(901) THEN GOTO 4210
4190 IF C>=4 THEN GOTO 4270
4200 GOTO 4120
4210 PRINT AT 21,0:"UJRA i/n"
4220 LET B#=INKEY#
4230 IF B#="1" THEN GOTO 4000
4240 IF B#="n" THEN GOTO 11
4250 IF B#="" THEN GOTO 4220
4260 GOTO 4210
4270 PRINT AT 21,0:"TOVABB i/n"
4280 LET B#=INKEY#
4290 IF B#="1" THEN GOTO 4100
4300 IF B#="n" THEN GOTO 11
4310 IF B#="" THEN GOTO 4280
4320 GOTO 4270
5000 TEXT
5010 PRINT AT 20,0:"KODSZAM ?"
5020 INPUT AT 21,0:B#
5030 IF B#="" THEN GOTO 11
5040 IF LEN(B#)>6 THEN GOTO 5000
5050 LET G=1

```



```

5060 IF B#=#(G) THEN GOTO 5110
5070 LET G=G+1
5080 IF G>A(901) THEN GOTO 5000
5100 GOTO 5060
5110 PRINT AT 5,4:$(G); " ";A$(G)
5120 PRINT AT 7,10:"MENNYISEG=";A(G)
5130 PRINT AT 20,0:"KIADOTT ? "
5140 PRINT AT 21,0:" "
5150 INPUT AT 21,0:C#
5160 LET S=0
5170 FOR I=1 TO LEN(C#)
5180 IF ORD(C$(I))>57 THEN LET S=1
5190 NEXT I
5200 IF VAL(C#)<1 THEN GOTO 5150
5210 IF S=1 THEN GOTO 5150
5220 LET C=VAL(C#)
5230 PRINT AT 9,10:"KIADOTT=";C
5240 PRINT AT 11,10:"TEHAT=";A(G)-C
5250 PRINT AT 20,0:"MEGFELEL 1/n"
5260 PRINT AT 21,0:" "
5270 LET B#=INKEY#
5280 IF B#="" THEN GOTO 5270
5290 IF B#="n" THEN GOTO 5000
5300 IF B#="1" THEN LET A(G)=A(G)-C
5310 GOTO 5000
6000 TEXT
6010 PRINT AT 20,0:"KODSZAM ?"
6020 INPUT AT 21,0:B#
6030 IF B#="" THEN GOTO 11
6040 IF LEN(B#)>6 THEN GOTO 6000
6050 LET G=1
6060 IF B#=#(G) THEN GOTO 6110
6070 LET G=G+1
6080 IF G>A(901) THEN GOTO 6000
6100 GOTO 6060
6110 PRINT AT 5,4:$(G); " ";A$(G)
6120 PRINT AT 7,10:"MENNYISEG=";A(G)
6130 PRINT AT 20,0:"BEVETEL ? "
6140 PRINT AT 21,0:" "
6150 INPUT AT 21,0:C#
6160 LET S=0
6170 FOR I=1 TO LEN(C#)
6180 IF ORD(C$(I))>57 THEN LET S=1
6190 NEXT I
6200 IF VAL(C#)<1 THEN GOTO 6150
6210 IF S=1 THEN GOTO 6150
6220 LET C=VAL(C#)
6230 PRINT AT 9,10:"BEVETEL=";C
6240 PRINT AT 11,10:"TEHAT=";A(G)+C
6250 PRINT AT 20,0:"MEGFELEL 1/n"
6260 PRINT AT 21,0:" "
6270 LET B#=INKEY#
6280 IF B#="" THEN GOTO 6270
6290 IF B#="n" THEN GOTO 6000
6300 IF B#="1" THEN LET A(G)=A(G)+C
6310 GOTO 6000
7000 TEXT
7010 INPUT AT 22,0,PROMPT "ADAT NEVE=";

```

C#

```

7020 HANDLER PAPP
7030 IF EXTYPE>0 THEN GOTO 11
7040 END HANDLER
7050 WHEN EXCEPTION USE PAPP
7060 OPEN #106:"TAPE:"%C# ACCESS OUTP

```

UT

```

7070 FOR I=1 TO 901
7080 PRINT #106:A(I)
7090 NEXT I
7100 FOR I=1 TO A(901)-1
7110 LPRINT #106:S$(I)
7120 NEXT I
7130 FOR I=1 TO A(901)-1
7140 LPRINT #106:A$(I)
7150 NEXT I
7160 CLOSE #106
7170 END WHEN
7180 GOTO 11
8000 TEXT
8010 HANDLER MIKLOS
8020 IF EXTYPE>0 THEN GOTO 11
8030 END HANDLER

```

```

8040 WHEN EXCEPTION USE MIKLOS
8050 OPEN #106:"TAPE:" ACCESS INPUT
8060 FOR I=1 TO 901
8070 INPUT #106:A(I)
8080 NEXT I
8091 FOR I=1 TO A(901)-1
8093 LINE INPUT #106:S$(I)
8094 NEXT I
8110 FOR I=1 TO A(901)-1
8120 LINE INPUT #106:A$(I)
8130 NEXT I
8140 CLOSE #106
8150 END WHEN
8160 GOTO 11
9000 NUMERIC A(901)
9010 LET A(901)=1
9020 STRING A$(1 TO 900)*22
9030 STRING S$(1 TO 900)*6
9040 FOR I=1 TO 900
9050 LET A$(I)="URES....."
"
9060 LET S$(I)="000000"
9070 LET A(I)=0
9080 NEXT I
9090 GOTO 11

```

2. lista

```

7010 TEXT
7010 INPUT AT 22,0,PROMPT "ADAT NEVE=";

```

C#

```

7020 HANDLER PAPP
7030 IF EXTYPE>0 THEN GOTO 11
7040 END HANDLER
7050 WHEN EXCEPTION USE PAPP
7060 OPEN #106:C# ACCESS OUTPUT
7070 FOR I=1 TO 901
7080 PRINT #106:A(I)
7090 NEXT I
7100 FOR I=1 TO A(901)-1
7110 LPRINT #106:S$(I)
7120 NEXT I
7130 FOR I=1 TO A(901)-1
7140 LPRINT #106:A$(I)
7150 NEXT I
7160 CLOSE #106
7170 END WHEN
7180 GOTO 11
8000 TEXT
8005 INPUT AT 22,0,PROMPT "ADAT NEVE=";

```

C#

```

8010 HANDLER MIKLOS
8020 IF EXTYPE>0 THEN GOTO 11
8030 END HANDLER
8040 WHEN EXCEPTION USE MIKLOS
8050 OPEN #106:C# ACCESS INPUT
8060 FOR I=1 TO 901
8070 INPUT #106:A(I)
8080 NEXT I
8091 FOR I=1 TO A(901)-1
8093 LINE INPUT #106:S$(I)
8094 NEXT I
8110 FOR I=1 TO A(901)-1
8120 LINE INPUT #106:A$(I)
8130 NEXT I
8140 CLOSE #106
8150 END WHEN
8160 GOTO 11
9000 NUMERIC A(901)
9010 LET A(901)=1
9020 STRING A$(1 TO 900)*22
9030 STRING S$(1 TO 900)*6
9040 FOR I=1 TO 900
9050 LET A$(I)="URES....."
9060 LET S$(I)="000000"
9070 LET A(I)=0
9080 NEXT I
9090 GOTO 11

```


A LORIGRAPH RAJZOLÓPROGRAM HASZNOSÍTÁSA II.

A LORIGRAPH karaktertervező részével készített karakterek háttértárolóra menthetők. A program az így kimentett karakterek betöltését végzi, és átállítja a karakterkészletet a tervezetnek megfelelően. Ez akkor gyorsabb, ha sok karaktert kell átdefiniálni, és az BASIC módszerrel már lassan menne. A felhasználó is jobban elviseli a hosszabb töltési időt, mint ha percekig kell várnia, mire a program életelt ad magáról.

A programban a beolvasó csatorna megnyitása és lezárása nem gépi kódban íródik, hanem BASIC-ből történik. Így könnyebb a fájl nevének megváltoztatása. A képbetöltő programnál is megváltoztathatjuk ilyenre a csatornanyitásokat. Abban a programban azért alkalmaztam a gépi kódú megnyitási formát, hogy megismerjük, de jó példának mutatkozott arra is, hogy bemutatnassam, hogyan lehet több adatot átadni a gépi kódú rutinjainknak. A program átalakítása nem okozhat gondot, ha a leírást megfelelően tanulmányozzák.

Az 1. listán látható program tölti be a karakterkészletet. A 2. lista a gépi kódú rész assembly listája, ami tulajdonképpen megfelel a 40-es sor hexadecimális számsorozatának. A programot a 80-as soról tovább írhatjuk, illetve a meglévő programjainkat MERGE-ölhetjük. Ha szalagos rendszerrel dolgozunk, akkor a karakterkészletet a kimentett program mögé vegyük fel.

A LORIGRAPH program lemeze is felvihető. A LORIGRAPH: LOR12; LOR13 fájlneveket használja, amiből kitűnik a probléma, hogy a harmadik fájl neve megegyezik a kimentendő rajz vagy karakterkészlet nevével. Hár, hogy a programozók nem gondoltak a lemezegységre — vagy esetleg ez bizonyítja, hogy igenis gondoltak!

A megoldás az lehet, hogy betöltés után kicséréljük a programot tartalmazó lemezt egy adatlamezre. Ha ezt elfelejtjük, kimentéskor felülírjuk a program harmadik fájlját, s ezzel tönkretesszük a LORIGRAPH ikonablázatát. Az adatlamezre kimentett fájl a munka végeztével nevezzük át véletlen felülírás ellen.

Azt is megfigyeltem, hogy a program RESET esetén is képes tönkretenni magát a lemezen. Tehát ha RESET-eljük a programot, akkor is célszerű előzőleg kivenni a lemezt a meghajtóból!

Vicsotka Gyula

1. lista

```
10 PROGRAM "CHARTOLT.BAS"
20 REM KEYSOFT-1989.02.25.-
30 ALLOCATE 25
40 CODE LOADER=HEX$("F3,DB,B2,F5,
3E,FF,D3,B2,FB,3E,6A,01,80,04,11,
80,B4,F7,06,F3,F1,D3,B2,FB,C9")
50 OPEN #106:"LOR13" ACCESS INPUT
60 CALL USR(LOADER,0)
70 CLOSE #106
80 ! Innen folytathato a program!
```

2. lista

```
DI ;Megszakítás letiltás
IN A,(0B2h) ;A Z-80-as 2-es lap
PUSH AF ;tartalmának elmentése
LD A,OFFh ;A 2-es lapra a rendszer-
OUT (0B2h),A ;szegmens belapozása
EI ;Megszakítás engedélyezés
LD A,106 ;Csatorna szám
LD BC,1152 ;A fájl hossza
LD DE,0B480h ;A karakter terület RAM-ja
EXOS 6 ;Blokkl olvasása funkció
DI
POP AF ;A Z-80-as 2-es lap tar-
OUT (0B2h),A ;talmának eredeti állapotá
EI
RET ;Vissza a BASIC-hez
```

Mi a manó?

Az „a” Stúdióval közösen meghirdetett ZZZIP pályázatunk továbbra is érvényben van. Számos érdekes játékprogramot kaptunk, tulajdonosaikat ZZZIP BASIC fordítóval jutalmaztuk. Azonban egyiket sem tudtuk átalakítás nélkül lefordítani. Ezért felhívjuk a pályázók figyelmét, hogy a ZZZIP egy egész értékű fordító. Így a BASIC programban lévő konstansok és változók csak egész értékek lehetnek. Továbbá nem minden utasítást fogad el. Ezek a CHAIN, IMAGE, PRINT USING, TRACE, TYPE. A beépített függvényeket egész értékeknek tekintik. Amennyiben használni akarják, akkor kezdő értéküket arányosítani kell, azaz egész értékűvé kell transzformálni. Továbbra is várjuk pályázataikat, cikkeiket és észrevételeiket.

Varga Zoltán olvasónk BENCHMARK programokat futtatott. A BENCHMARK-ok általában olyan programok, amelyek a gép különböző tulajdonságait tesztelik az idő függvényében. A programokat és a többi gép adatait a szuper BIT-LET-ből öllöztük.

	1	2	3	4	5	6	7	8
IS-BASIC	2,4	8,5	18,53	30,72	32,69	47,32	85,37	269,68
CP/M BASIC	2,31	5,71	15,47	16,22	17,9	29,68	46,22	81,72
C64	1,6	9,7	18,3	20,3	21,8	31,5	49,5	115,9
ZX-SPECTRUM	4,8	8,7	21,1	20,4	24	55,3	80,7	253
APPLE II	1,3	8,5	16	17,8	19,1	28,6	44,8	107

```
100 PROGRAM BEN_1
110 PRINT "B"
120 FOR K=1 TO 1000
130 LET K=K+1
140 PRINT "E"
150 END

100 PROGRAM BEN_2
110 PRINT "B"
120 LET K=0
130 LET K=K+1
140 IF K<1000 THEN 130
150 PRINT "E"

100 PROGRAM BEN_3
110 PRINT "B"
120 LET K=0
130 LET K=K+1
140 LET Am=K/2*3+4-5
150 IF K<1000 THEN 130
160 PRINT "E"
170 END

100 PROGRAM BEN_4
110 PRINT "B"
120 LET K=0
130 LET K=K+1
140 LET Am=K/2*3+4-5
150 IF K<1000 THEN 130
160 PRINT "E"
170 END

100 PROGRAM BEN_5
110 PRINT "B"
120 LET K=0
130 LET K=K+1
140 LET Am=K/2*3+4-5
150 GOSUB 190
160 IF K<1000 THEN 130
170 PRINT "E"
180 STOP
190 RETURN
200 END

100 PROGRAM BEN_6
110 PRINT "B"
120 LET K=0
130 DIM M(5)
140 LET K=K+1
150 LET Am=K/2*3+4-5
160 GOSUB 220
170 FOR L=1 TO 5
180 NEXT L
190 IF K<1000 THEN 140
200 PRINT "E"
210 STOP
220 RETURN
230 END

100 PROGRAM BEN_7
110 PRINT "B"
120 LET K=0
130 DIM M(5)
140 LET K=K+1
150 LET Am=K/2*3+4-5
160 GOSUB 230
170 FOR L=1 TO 5
180 LET M(L)=A
190 NEXT L
200 IF K<1000 THEN 140
210 PRINT "E"
220 STOP
230 RETURN
240 END

100 PROGRAM BEN_8
110 PRINT "B"
120 LET K=0
130 LET K=K+1
140 LET Am=K/2*3+4-5
150 LET B=LOG(K)
160 LET C=SIGN(K)
170 IF K<1000 THEN 130
180 PRINT "E"
190 END
```


Gaetsch Günter né rajza

RAM-rezidens programok

Az MS-DOS Terminate-and-Stay-Resident rendszerhívása (Interrupt 21H Funkció 31H és az Interrupt 27H) lehetőséget biztosít a programozónak arra, hogy a RAM egy lefoglalt részén futtatható kódot, illetve adatokat helyezzen el, amelyek más programok futása alatt is a tárban maradnak. Így módon RAM-rezidenssé tehető globális adatok, megszakításkézelők, teljes alkalmazói programok. Az MS-DOS Terminate-and-Stay-Resident lehetőségét használó programokat nevezzük TSR-eknek.

A TSR felépítése

A TSR végrehajtható kódja, illetve adatai RAM-rezidens és RAM-tranziens részekre oszthatók fel:

Magasabb címek	Inicializáló kód és adat
Alacsonyabb címek	Alkalmazói program és adatai
	Monitorrutinok
	PSP
	címek

A TSR RAM-rezidens része a valamilyen hasznos funkciót megvalósító alkalmazói program végrehajtható kódját, illetve annak adatait tartalmazza. A tranzienst rész installálja a TSR-t: inicializálja a RAM-rezidens részen található változókat és megszakításkézelőket, majd végrehajtja az MS-DOS Terminate-and-Stay-Resident funkcióját, amely a memóriában hagyja a RAM-rezidens részt, és felszabadítja a tranzienst rész által elfoglalt memóriát.

A TSR tranzienst része akkor fut, amikor a programot tartalmazó .EXE vagy .COM file végrehajtódik; a RAM-rezidens rész viszont csak akkor, ha az éppen aktív program (foreground process) vagy valamilyen szoftver-, illetve hardvermegszakítás aktivizálja.

A TSR lehet aktív vagy passzív, attól függően, hogy a RAM-rezidens program milyen módon kapja meg a vezérlést.

Passzív és aktív TSR

A passzív TSR csak akkor aktivizálódik, ha valamilyen program átadja neki a vezérlést, akár szoftvermegszakítással, akár egy hosszú JMP-pal vagy CALL-lal. A TSR nem szakítja meg a hívó program futását, így mind az MS-DOS, mind a BIOS, mind pedig a hardver státusza jól definiálható abban a pillanatban, amikor a TSR megkapja a vezérlést.

Ezzel ellentétben az aktív TSR, akár az éppen futó programot is megszakítva, valamilyen külső esemény előfordulásakor aktivizálódik,

például egy bizonyos billentyűkombináció vagy meghatározott hardvermegszakítás hatására. Ebből következően az aktív TSR majdnem mindig megszakítja valamilyen más program futását, és felfüggeszti annak működését. Elkerülendő a megszakított program összeomlását, az aktív TSR-nek felügyelnie kell az MS-DOS, a ROM BIOS és a hardver státuszát, és biztosítania kell, hogy a TSR csak akkor vegye át a vezérlést, amikor ezt biztonsággal megteheti.

A passzív TSR felépítése általában egyszerűbb, mivel a hívó program környezetében fut, feltételezi, hogy felhasználhatja a hívó program Program Segment Prefixét (PSP), nyitott fájljait, aktív könyvtárát és így tovább. Ilyenkor a hívó program felelős azért, hogy a hardver és az MS-DOS stabil állapotban legyen, mielőtt átadja a vezérlést a passzív TSR-nek.

Az aktív TSR viszont aszinkron módon aktivizálódik, ezért a hardver, az MS-DOS és az éppen futó program állapota meghatározhatatlan a TSR-t aktivizáló esemény bekövetkezésekor. Emiatt az aktív TSR felépítése sokkal bonyolultabb. Az aktív TSR RAM-rezidens részének tartalmaznia kell olyan modulokat, amelyek felügyelik az operációs rendszert, és meghatározzák, hogy a vezérlés mikor adható át a TSR alkalmazói program részének. Ezek a felügyelő rutinok tipikusan a billentyűzetbemenetet, a ROM BIOS funkcióinak kiszolgálását, a hardvermegszakítások kiszolgálását és az MS-DOS funkciók kiszolgálását ellenőrzik. A TSR csak akkor aktivizálja az alkalmazói programot (a RAM-rezidens résznek az a tagja, amely a TSR fő feladatát végzi), ha érzékeli a megfelelő billentyűkombinációt, és az alkalmazói program végrehajtása nem ütközik a megszakítások és az MS-DOS funkciók kiszolgálásával.

Az aktív TSR általában tartalmaz egy olyan RAM-rezidens modult, amely megvizsgálja a billentyűzetbemenetet: megfelelő-e egy „hot-key”-nek nevezett billentyűkombinációnak. A felhasználó a RAM-rezidens programot ezzel a hot-key billentyűkombinációval indíthatja el. A TSR-ben alkalmazott technika — amely felügyeli a billentyűzetbemenetet — függ a billentyűzet hardvermegvalósításától. Az IBM PC és PS/2 családokban a billentyűzetben lévő processzor minden egyes billentyű leütésekor egy 09H sorszámu megszakítást generál. Ezáltal a TSR egy saját 09H-s megszakításkézelő segítségével felügyelheti a billentyűleütéseket, érzékelheti a meghatározott hot-key kombinációt.

A ROM BIOS-megszakítás kiszolgálása

Az IBM PC-k és PS/2-k ROM BIOS rutinjai nem reentránsok. A ROM BIOS-rutinokat hívó aktív TSR-nek biztosítania kell, hogy a TSR nem kísérlel meg olyan funkciót végrehajtani, amelyet az éppen aktív program is abban a pillanatban hívott, amikor a TSR átvette a rendszer vezérlését. Mivel az IBM PC-n a ROM BIOS-rutinok szoftvermegszakítások segítségével aktivizálhatók, ezért az aktív TSR az eredeti kezelőket saját kezelőkkel helyettesítve felügyelheti a ROM BIOS állapotát.

Minden ilyen saját kezelő karbantart egy állapotjelzőt (flaget), amelyet a megfelelő ROM BIOS-hívás előtt megnövel, majd a ROM BIOS-rutin befejezésekor csökkent eggyel. Így a TSR felügyelő rutinjai az állapotjelző vizsgálattal eldönthetik, hogy nem reentráns ROM BIOS-rutin áll-e végrehajtás alatt. Ha az állapotjelző alapértéke 0, akkor a flag 0-tól eltérő értéke jelzi, hogy a rendszer éppen ROM BIOS-szinten van.

Hardvermegszakítás és az MS-DOS-funkciók

Az aktív TSR felügyelő rutinjai — melyek maguk is hardvermegszakítás eredményeként aktivizálódnak — nem indíthatják el a TSR alkalmazói program részét, ha bármilyen hardvermegszakítás van kiszolgálás alatt.

Az IBM PC-ken a hardvermegszakítások kiszolgálása prioritásos sorrendben történik; ezt az Intel 8259A programozható megszakításvezérlő határozza meg. A 8259A nem engedélyez megszakításkiszolgálást, ha éppen egy előző, azonos vagy magasabb prioritású megszakítás áll kiszolgálás alatt.

Minden hardvermegszakítás-kezelőnek tartalmaznia kell egy olyan részt, amely jelzi a 8259A áramkörnek a megszakításkiszolgálás befejezését. Ha a TSR megszakítja egy másik hardvermegszakítást kiszolgáló rutin végrehajtását — mielőtt az jelezhetné a 8259A-nak a megszakításkiszolgálás befejezését —, az következő hardvermegszakítások leállítására vezethet. Az olyan nagy prioritású megszakítások leállítása, mint például a timeré (Interrupt 08H) vagy a billentyűzeté (Interrupt 09H), a rendszer összeomlást okozhatják. Ezért az aktív TSR-nek a 8259A lekérdezésével felügyelnie kell az összes hardvermegszakítás kiszolgálásának állapotát, biztosítva, hogy a RAM-rezidens alkalmazói programnak csak akkor adó-

dik át a vezérlés, amikor semmilyen hardver-megszakítás nem áll kiszolgálás alatt.

Ellentétben a ROM BIOS-rutinokkal, az MS-DOS korlátozott mértékben reentráns. Bizonyos esetekben az aktív program által hívott MS-DOS 21H megszakítás funkcióinak kiszolgálása felfüggeszthető úgy, hogy a RAM-rezidens alkalmazói program is hívhat 21H megszakításfunkciókat. Ezért az aktív TSR-nek felügyelnie kell az operációs rendszer tevékenységét, azért, hogy meghatározhassa, mikor van lehetősége a TSR alkalmazói programnak MS-DOS hívást végrehajtani.

TSR-funkciók

Az MS-DOS kétféle módon nyújt lehetőséget a kilépésre a futó programból, úgy, hogy annak egy részét rezidensen a RAM-ban hagyja. A javasolt mód a 21H megszakítás 31H funkciója.

Interrupt 21H Funkció 31H hívásakor a DX-ben lévő érték határozza meg annak a RAM-területnek a nagyságát (paragrafusokban) a Program Segment Prefixtől (PSP) kezdődően, amely a program kilépése után a tárban allokálva marad. A funkció abban hasonlít a 4CH funkcióhoz (Terminate Process With Return Code), hogy a visszatérési kódot itt is az AL regiszterbe kell tenni, azonban a nyitott fájlokat nem zárja le automatikusan.

A 27H megszakítás esetén a DX regiszterbe elhelyezett érték határozza meg a RAM-rezidens program memóriaigényét bájtokban kifejezve. Az MS-DOS a DX-ben lévő értéket paragrafussá konvertálja, nullázza az AL regisztert és a vezérlést a 21H megszakítás 31H funkcióját kiszolgáló részre adja át. A 21H megszakítása kevésbé rugalmas, mint a 21H megszakítás 31H funkciója, mivel a RAM-rezidens program mérete korlátozott (64 k), a CS regiszternek a PSP szegmenscímet kell tartalmaznia, és nincs lehetőség visszatérési kód átadására. Az MS-DOS későbbi verzió elsődlegesen az 1.x verziókkal való kompatibilitás miatt támogatják a 27H megszakítás alkalmazását.

RAM-szervezés

A TSR által explicit módon allokált RAM-területen kívül — melynek nagyságát a DX regiszter tartalma határozza meg — az MS-DOS külön RAM-ot foglal le a TSR környezete számára, amely szintén rezidens marad a TSR installációs részének befejeződése után. (A környezet paragrafuscímét a TSR PSP-jének 2CH offsetjén lehet megtalálni.) Ezenkívül, ha a TSR installációs része a 21H megszakítás 48H funkciójával (Allocate Memory Block) további RAM-területet foglal le, ez a terület is foglalt marad a program kilépése után. Ha a RAM-rezidens programnak nincs szüksége erre a járulékos RAM-területre, akkor a TSR installációs része fel is szabadíthatja azt a 21H megszakítás 49H funkciójával (Free Memory Block), mielőtt végrehajtaná a rezidens kilépést (21H megszakítás 31H funkció).

Két — 21H megszakításhoz kapcsolódó — funkcióhívás áll rendelkezésre a 8086 család megszakításvektorainak lekérdezésére, illetve módosítására. A 25H funkció (Set Interrupt Vector) módosítja az AL regiszterben megadott sorszámú megszakítás vektorát a DS : DX-ben megadott szegmens- és offset-értékre.

A 35H funkció (Get Interrupt Vector) ennek fordítottját végzi: az AL regiszter által meghatározott sorszámú megszakítás vektorát tölti be az ES : BX regiszterpárba. Bár lehetőség van a vektorok direkt manipulálására, a 21H megszakítás 25H és 35H funkcióinak használata általában sokkal kényelmesebb, és biztosítja a kompatibilitást az MS-DOS későbbi verzióival.

1. TÁBLÁZAT

MS-DOS 2.x verzió

```

if (FunkcióSzám >= 01H and FunkcióSzám <= 0CH)
or
FunkcióSzám = 50H
or
FunkcióSzám = 51H

then if ErrorMode = 0
then IOSTack
else AuxStack

else ErrorMode = 0
DiskStack
  
```

MS-DOS 3.0 verzió

```

if FunkcióSzám = 50H
or
FunkcióSzám = 51H
or
FunkcióSzám = 62H

then a hívó program stack-je

else if ( FunkcióSzám >= 01H and FunkcióSzám <= 0CH)
or
FunkcióSzám = 59H

then if ErrorMode = 0
then IOSTack
else AuxStack

else ErrorMode = 0
DiskStack
  
```

MS-DOS 3.1 és későbbi verziók

```

if FunkcióSzám = 33H
or
FunkcióSzám = 50H
or
FunkcióSzám = 51H
or
FunkcióSzám = 62H

then a hívó program stack-je

else if ( FunkcióSzám >= 01H and FunkcióSzám <= 0CH)
or
FunkcióSzám = 59H

then if ErrorMode = 0
then IOSTack
else AuxStack

else if FunkcióSzám = 59H
then AuxStack
else ErrorMode = 0
DiskStack
  
```


Az MS-DOS a program PSP-jét olyan, a program szempontjából egyedi információk nyomon követésére használja, mint például a parancssor-paraméterek, a program környezetének szegmenscíme. Ezen információk elérése céljából az MS-DOS tartalmaz egy belső változót, amely mindig az éppen aktív program PSP-jének címét tartalmazza. Amikor egy

RAM-rezidens alkalmazói program aktivizálódik, az 51H (Get Program Segment Prefix) és az 50H (Set Program Segment Prefix) funkció segítségével mentheti el a belső változó aktuális tartalmát, illetve módosíthatja úgy, hogy az saját PSP-jének címét tartalmazza. Az 50H funkcióval módosítható az MS-DOS belső változójának tartalma, amely az éppen aktív pro-

gram PSP-jének címét tartalmazza. Az 51H funkció a belső MS-DOS-változó tartalmával tér vissza.

A kiterjesztett hibakód

Az MS-DOS 3.1 és későbbi verzióiban a RAM-rezidens program megőrizheti az aktív program kiterjesztett hibainformációt, mivel ha a RAM-rezidens alkalmazói program MS-DOS-hibával találkozik, az aktív programhoz tartozó kiterjesztett hibainformáció még elérhető és helyreállítható. Az 59H és az 5D0AH funkciók biztosítják ezeknek az információknak az elmentését és helyreállítását a TSR alkalmazott program futása alatt. Az 59H funkció (Get Extended Error Information), amely a 3.0 verziótól kezdődően érhető el, a legutóbbi MS-DOS hibát leíró részletes információkkal tér vissza. Ezzel ellentétes műveletet végez az 5D0AH-s funkció (Set Extended Error Information), amely csak a 3.1 és későbbi verziókban használható. Ez a funkció a hívó programban definiált adatstruktúrát másolja be az MS-DOS egyik belső táblázatába.

Számos MS-DOS adatátviteli funkció, nevezetesen a 21H, 22H, 27H és 28H (Random Read és Random Write), valamint a 14H, 15H funkciók (Sequential Read és Sequential Write) a program által meghatározott lemezátviteli területet (DTA) igényelnek. Alapértelmezés szerint a program DTA-ja a PSP 80H offsetjétől kezdődően helyezkedik el. Ha a RAM-rezidens alkalmazói program DTA-t használó MS-DOS funkciót hív, akkor a TSR-nak a megszakított program DTA-jának címét a 21H megszakítás 2FH funkciójának segítségével (Get Disk Transfer Area Address) el kell mentenie, az 1AH funkcióval (Set Disk Transfer Area Address) be kell töltenie saját DTA-jának címét, majd pedig a kilépés előtt helyre kell állítania az eredeti DTA címet.

Az MS-DOS üres megszakítása (Interrupt 2H)

Az első 12 MS-DOS funkcióknak (01H...0CH) várakoznia kell valamilyen esemény bekövetkezésére. Például az XXH funkció addig várakozik, amíg a felhasználó le nem üt egy billentyűt. Ezek a funkciók tartalmaznak egy „vak ciklust”, amely addig folytatódik, amíg a meghatározott esemény be nem következik. Azért, hogy a várakozás alatt más tevékenységet is el lehessen végezni, ezek az MS-DOS funkciók a várakozó cikluson belül tartalmaznak egy 28H-s megszakításhívást. Az alapértelmezés szerint a 28H megszakításkezelő egy IRET utasítást tartalmaz. Amennyiben a 28H megszakításvektorába saját kezelőjének címét tölti be, a TSR elvégezhet néhány hasznos műveletet az idő alatt, amelyet az MS-DOS egyébként üres várakozással töltene. Például egy saját 28H megszakításkezelő megvizsgálhatja a rendszer aktuális állapotát, és így eldöntheti,

2. TÁBLÁZAT

NEV	HÍVÁS	VISSZATÉRÉS
Terminate and Stay Resident	AH = 31H AL = visszatérési kód DX = a rezidens program mérete (paragrafusokban) INT 21H	-----
Terminate and Stay Resident	CS = PSP DX = a rezidens program mérete (bájtokban) INT 27H	-----
Set Interrupt Vector	AH = 25H AL = megszakítás sorszám DS:DX = megszakítás kezelő kezdőcíme INT 21H	-----
Set Interrupt Vector	AH = 35H AL = megszakítás sorszám INT 21H	ES:BX=megszakítás kezelő kezdőcíme
Set PSP Address	AH = 50H BX = PSP szegmens cím INT 21H	-----
Get PSP Address	AH = 51H BX = PSP szegmens cím INT 21H	-----
Set Extended Error Information	AX = 5D0AH DS:DX = egy 11 szavas struktúra címe 0.szó:AX regiszter az 59H funkcióból való visszatérés után 1.szó:BX regiszter 2.szó:CX regiszter 3.szó:DX regiszter 4.szó:SI regiszter 5.szó:DI regiszter 6.szó:DS regiszter 7.szó:ES regiszter 8-0AH szó:fenntartott, értéke kötelezően 0 INT 21H	-----
Get Extended Error Information	AH = 59H BX = 0 INT 21H	AX = kiterjesztett hibakód BH = hibaosztály BL = javasolt tevékenység CH = hiba helye
Set Disk Transfer Area Address	AH = 1AH DS:DX = DTA cím INT 21H	-----
Get Disk Transfer Area Address	AH = 2FH INT 21H	ES:BX = aktív DTA címe
Get InDOS Flag Address	AH = 34H INT 21H	ES:BX = az InDOS flag címe

hogy a RAM-rezidens alkalmazói program biztonsággal aktiválható-e vagy sem.

A TSR az MS-DOS aktuális állapotára annak belsőverem- (stack-) használatából, illetve egy belső flag-párból következtethet. Ezek a státuszinformációk alapvető fontosságúak az aktív TSR számára, mivel a RAM-rezidens alkalmazói program csak akkor hajthat végre MS-DOS-hívást, ha ezek a hívások nem szakítják meg az éppen aktív program egy korábbi, hasonló hívását.

Az MS-DOS 2.0 és későbbi verziói három belső vermet használhatnak: Az IOStacket, a DiskStacket és a kiiegészítő AuxStacket. Általában az IOStacket a 21H megszakítás 01H...0CH-s funkciói, a DiskStacket pedig a többi 21H-s megszakításként használja. Az MS-DOS az AuxStacket csak akkor használja, ha kritikus hibát érkezik, és utána kiadja a 24H-s megszakításhívást. Az MS-DOS belsőverem-használata az MS-DOS funkció sorszámatól és a kritikus hiba flag-értékétől függ.

A kritikus hiba jelzése

A kritikus hibát jelző (ErrorMode) 1 bájt hosszú flag értéke — amelyet az MS-DOS a kritikus hiba előfordulásának jelzésére használ — normális, hibamentes végrehajtás esetén 0.

Amikor az MS-DOS kritikus hibát érzékel a 24H megszakítás meghívása előtt, a flaget valamilyen nullától eltérő értékre állítja be. Ha a 24H megszakításkézelő a 21H megszakítás használatával valamilyen MS-DOS funkciót hív, az ErrorMessage nullától eltérő értéke fogja jelezni az MS-DOS-nak, hogy a 21H megszakítás 01H...0CH funkcióinak hívásakor a normális B/K verem helyett a kiiegészítő vermet használja. Más szóval, amikor a vezérlés a 21H megszakításon keresztül az MS-DOS-nak adódik át, az adott funkció belüli a funkció sorszáma és a kritikus hiba flag-értéke együttesen határozza meg az MS-DOS verem használatát.

Az 1. táblázat mutatja az adott funkcióhoz tartozó verem kiválasztásának algoritmusát, a funkcióba való belépéskor. Tehát a 01H...0CH funkciók esetén az MS-DOS az IOStacket használja, ha a kritikus hiba flag-értéke 0, a flag nullától eltérő értéke esetén (kritikus hiba) pedig az alkalmazott verem az AuxStack. A 0CH-nál nagyobb sorszámú funkcióknál az MS-DOS általában a DiskStacket használja, azonban az 50H, 51H és 59H sorszámú funkciók fontos kivételek. Az 50H és 51H funkciók vagy az IOStacket (2.x verziók) vagy a hívó program saját vermet (3.x verziók) használják. A 3.0 verzióban az 59H funkció vagy az IOStacket vagy az AuxStacket használja a kritikus hiba flag-értékétől függően, de a 3.1-es és későbbi verzióknál az 59H funkció mindig az AuxStacket használja.

A táblázat alapján látható, hogy a 01H...0CH funkciók korlátozott mértékben reentránsak, így tehát a kritikus hibát jelző flag nullától eltérő értéke esetén, a kritikus hibát kezelő rutin (Interrupt 24H) még használhatja ezeket a funkciókat.

Ugyanis ilyenkor, mivel a flag nem nulla, a 01H...0CH funkciók az IOStack helyett az AuxStacket használják.

Ezért, ha a kritikus hiba észlelésekor az MS-DOS az IOStacket használja (01H...0CH funkció), ennek tartalma nem változik meg, ha a hibakezelő meghívja a 01H...0CH funkciókat. A veremválasztás logikája némileg különböző az MS-DOS 2-es és 3-as verziója között. A 3.x verziókban néhány funkció, nevezetesen az 50H és 51H, egyáltalán nem használja az MS-DOS vermet. Ezek a funkciók kevésbé bonyolult feladatokat hajtanak végre, melyeknek veremigénye minimális, és így elegendő számukra a hívó program saját verme is.

Az InDOS flag

Az InDOS egy 1 bájt hosszú flag, amely minden 21H-s funkcióhívás esetén eggyel nő, és a funkció befejeződésekor eggyel csökken. A flag értéke mindaddig nullától eltérő marad, míg a rendszer MS-DOS szinten van, azaz az MS-DOS-on belüli kód áll végrehajtás alatt. Az InDOS értéke nem jelzi azt, hogy az MS-DOS melyik belső vermet használja. Amikor az MS-DOS kritikus hibát érzékel, a 24H megszakítás meghívása előtt nullázza az InDOS-t. Erre az olyan kritikus hibakezelőkkel való együttműködés miatt van szükség, amelyek a vezérlést nem adják vissza az MS-DOS-nak. Ha ugyanis az InDOS flag értéke nem lenne nulla, amikor egy ilyen kritikus hibakezelő veszi át a vezérlést, a flag értéke soha nem csökkenne, értéke egy újabb MS-DOS-hívás esetén hibás lenne.

Az 1 bájtós InDOS flag címét a 21H-s megszakítás 34H funkciójával (Return Address of InDOS Flag) kaphatjuk meg.

A 3.1 és ennél későbbi verziókban a szintén 1 bájtós ErrorMessage az InDOS-t megelőző bájtton helyezkedik el, és így az említett funkció használatával mindkét flag címe megkapható. Sajnos az ezt megelőző verziókban nincs ilyen egyszerű lehetőség a kritikus hibát jelző flag címének meghatározására. A javasolt technika az MS-DOS szegmens letapogatása (a szegmens kezdőcímét a 34H funkció szolgáltatja az ES regiszterben), keresve az alábbi utasításokat:

```
test      ss: [CriticalErrorFlag], 0FFH;
          (3.1 és később)
jne      NearLabel
push     ss: [NearWord]
int      28H
vagy
cmp      ss: [CriticalErrorFlag], 00H;
          (3.1-nél korábbi)
jne      NearLabel
int      28H
```

Ha megtaláljuk a TEST vagy CMP utasítást, a kritikus hiba címe meghatározható az utasítás operandusmezőjéből.

A multiplex megszakítás

Az MS-DOS multiplex megszakítás (Interrupt 2FH) segítségével ellenőrizheti a program

egy TSR jelenlétét, illetve ez szolgál a TSR-re való kommunikációra is. A program úgy kommunikál a TSR-rel, hogy az AH regiszterbe egy azonosító értéket (ID), az AL regiszterbe pedig egy funkcióidőt helyez el, majd kiadja a 2FH megszakítást. A TSR 2FH megszakítás kezé- lőre összehasonlítja az AH-ban lévő értéket a saját, előre meghatározott ID értékével. Ha megegyeznek, a TSR magánál tartja a vezérlést, és végrehajtja az AL által specifikált funkciót. Ha az értékek nem egyeznek meg, a TSR átadja a vezérlést az előzőleg installált 2FH-s megszakításkézelőnek. (A multiplex ID értékek a 00H...7FH tartományban az MS-DOS használhatóak vannak fenntartva; a felhasználói multiplex ID-knek a 80H...0FFH tartományba kell esniük.)

A következő példában a multiplex megszakításkézelője csak az AL=00H-hoz tartozó funkciót ismeri fel. Ebben az esetben a kezelő az AL-ben 0FFH értékkel tér vissza, jelezve, hogy a kezelő valóban RAM-rezidens. Így a program ellenőrizheti a kezelő jelenlétét, úgy, hogy a megfelelő ID, illetve AL=00H értékkel kiadja a 2FH megszakításhívást.

```
mov      ah, MultiplexID
mov      al, 00H
int      2FH
comp    je      AlreadyInstalled
```

Az azonosító értéke egyediségét biztosítani kell, az ID-értéket a TSR installációjával egy időben kell meghatározni. Erre egy lehetőség az ID-érték átadása parancssor-paraméterként, a TSR installálásakor. Az azonosító érték átadható egy környezeti változóban is. Így az ID-érték megtalálható mind a TSR, mind a TSR jelenlétét a 2FH megszakítás segítségével ellenőrző más programok környezetében is.

Az MS-DOS Terminate-and Stay-Resident utilitykat támogató szolgáltatásait a 2. táblázat tartalmazza.

Rendezvény

A Híradástechnikai Tudományos Egyesület Mikroszámítógépes Programnyelvek és Operációs Rendszerek Szakosztálya a SOTE I. sz. Anatómiai Intézetével közösen vitát rendez a mesterséges intelligencia jelentéséről és felhasználásáról. A vita a tavaszi szakosztálygyűlés folytatása. Felkért hozzászóló dr. László Elemér professzor, A természetes és mesterséges értelem c. könyv szerzője.

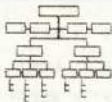
A rendezvény időpontja: 1989. nov. 20., 14 óra.

Helye: MTESS Székház, Bp. V., Kossuth tér 6—8. III. em. 333-as terem.

Minden érdeklődőt szívesen látunk a szervezők.

VEGYES

Nyelvek és betűk

Tud-e a DOS magyarul?

A számítógépek MS-DOS operációs rendszere amerikai találmány. Írói nem gondoltak arra, hogy akik e berendezéseket használni fogják, azok nem mind értenek angolul (amerikailul). Szerencsére viszonylag hamar nyilvánvalóvá vált, hogy szükségük van más nyelvek ékezetes betűire, más jelekre. Elegendő ránézni kinek-kinek arra a billentyűzetre, amelyen dolgozik! Megtalálja-e rajta ezeket a jeleket:

! @ # \$ % ^ & " () _ ' = ; : < > ? /

Ugye nem mindegyiket látja ott, pedig szüksége lenne rájuk.

Nos, ezeket a karaktereket minden gép ismeri, legalábbis akkor, ha nem tettek bele más, az IBM szabványtól eltérő, „magyarított” karakter-ROM-ot. A nemzeti karakterkészletekre vonatkozó igényt az újabb DOS-verziókban figyelembe vette az IBM, s elkészítették a billentyűzet-átdefiniáló külső DOS-utasításokat, egyszerűbben mondva a tárrezidens kiegészítő programokat. Újabb karakterekkel ezek sem tudják kibővíteni a gépet, de a karaktergenerátor-ROM-ból be tudják tölteni a billentyűzet megfelelő helyére azokat a karaktereket, amelyek a ROM-ban benne vannak, s az IBM úgynevezett nemzetközi karakterkészletébe tartoznak.

Ugyanakkor történeti okai vannak, miért nem bővíthető minden korláton túl a szokásos billentyűzetkiosztás. Több magyar vállalkozás próbálta meg úgy átfűni a ROM megfelelő rutinjait, hogy nagyobb gombszámú billentyűzetet is tudjon fogadni. A kísérlet a gyakorlatban siralmas

„eredményt” produkált: az IBM gépből éppen a legfontosabb tulajdonságot, az univerzalitást áldozta fel. Azt, hogy egy IBM-kompatibilis gépen megírt program — megfelelő grafikus kártya és operációs rendszer esetén — változtatás nélkül fut a másikon.

A DOS-ban lévő KEYB*.COM utasításoknál fontos tudnivaló a következő néhány alapelv, amelyet minden változtatásnál figyelembe kell venni (egészen addig, amíg nem a magyar csúcstechnológia dik-tálja a szabványt a világra).

Amerikából jöttem...

1. A DOS alapértelmezése az amerikai nemzeti ábécé, karakterkészlete pedig az IBM International Character Set szabványának felel meg, amely tartalmazza sok nemzeti ábécé karakterkészletét is. Ezekből hozzánk a svéd ábécé áll a legközelebb. Legkényelmesebben viszont a német billentyűzet használható, mert ismeri a repülő ékezetet, s ezzel a legtöbb hazai betű előállítható.

2. A DOS alapértelmezése szerint a bil-

KEYBHUN.COM szerinti klaviatúra

!	@	#	\$	%	^	&	"	()	_	'	=
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	õ	ü	
Q	W	E	R	T	Y	U	I	O	P	A	Æ	
q	w	e	r	t	y	u	i	o	p	á	é	
A	S	D	F	G	H	J	K	L	:	;	ö	ü
a	s	d	f	g	h	j	k	l	:	;	ö	ü
í	Z	X	C	V	B	N	M	<	>	?		
\	z	x	c	v	b	n	m	,	.	/		

1. ábra

2. ábra

KEYBHU.COM szerinti klaviatúra

Å	"	5	=	%	!	&	()	Ö	Ü	ò	
å	2	3	4	5	6	7	8	9	ö	ü	ó	
Q	W	E	R	T	Z	U	I	O	P	ÿ	Æ	
q	w	e	r	t	z	u	i	o	p	ö	ú	
A	S	D	F	G	H	J	K	L	É	Å	}	
a	s	d	f	g	h	j	k	l	é	å	}	
{	Y	X	C	V	B	N	M	;	:	?		
[y	x	c	v	b	n	m	,	.	/		

lentyű-átdefiniáló tárrezidens program kötelező elnevezési szabálya:

KEY***.COM,
 ahol ***helyett annak az országnak a rövidítése van, amelynek a karakterkészletére definiáljuk át a billentyűzetet. Ez utóbbi helyett szabadon választott rövidítés is állhat akkor, ha egy programhoz illesztettük a klaviatúránkat. Példák:
 KEYBUS.COM = USA/Ausztrália
 KEYBUK.COM = Anglia
 KEYBFR.COM = Franciaország
 KEYBIT.COM = Olaszország
 KEYBGR.COM = NSZK

!	@	#	\$	%	^	&	*	()	_	=
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	-	+
Q	W	E	R	T	Y	U	I	O	P	[]
q	w	e	r	t	y	u	i	o	p	[]
A	S	D	F	G	H	J	K	L	:	;	'
a	s	d	f	g	h	j	k	l	:	;	'
\	Z	X	C	V	B	N	M	<	>	?	/
\	z	x	c	v	b	n	m	<	>	?	/

F1 : SAVE
 F2 : LOAD
 F3 : EXIT
 CRS :
 ESC : select char.

ENTER : Assign char. to key

3. ábra

- KEYBSP.COM = Spanyolország
- KEYBDA.COM = Dánia
- KEYBNO.COM = Norvégia
- KEYBCHG.COM = Svájc (német klaviatúra)
- KEYBCHF.COM = Svájc (francia klaviatúra)

- és végül a mi karakterkészletünk:
- KEYBHU.COM = Magyarország
- KEYBHUN.COM = Magyarország

A magyar ékezetes karakterkészlet, a keybhu.com szokásos klaviatúrakiosztása csak részben követi az írógépszabványt (1. ábra), csakúgy, mint a keybhun.com-é (2. ábra).

3. A DOS ekkor azt használja ki, hogy nyolc biten — mert ennyit használ egy betű gépi megjelenítésére — 256 karakter helyezhető el. Ebbe kell beleférniük a félgrafikus jeleknek, a CTRL, valamint az ALT billentyűk kombinációjának. Így alakult ki az a gyakorlat, hogy az amerikai billentyűzet karaktereit nemzetközi karakterkészletnek — bár láttuk, ezek valójában az USA nemzeti karakterei —, a többi átdefiniált karakterkészletet pedig nemzeti karakterkészletnek nevezik. A karaktergenerátor teljes szabványos jelkészletét „Extended International Character Set IBM Table Latin II”-nek nevezzük. (E csúnya kifejezés szabatos magyar fordítása: Kiterjesztett nemzetközi karakterkészlet az IBM latin betűs II. karaktértáblazata szerint.)

4. A DOS szerinti szabványnak megfelelő billentyű-átdefiniáló program szabványosan-kötelezően mindig két karakterkészletet kezel:

- a) a DOS alapértelmezése szerinti amerikai billentyűzetet,
 - b) az átdefiniált nemzeti billentyűzetet.
- A billentyűzetkezelő programot vagy az

Autoexec.bat fájlból indítjuk, vagy pedig külön:

c: Keybhu <enter>
 Ekkor gépünk az átdefiniált karakterkészlettel fut, amelyből minden esetben átkapcsolhatunk az alapértelmezés szerinti amerikai betűkészletbe az

<ALT> <F1>
 billentyűk együttes benyomásával, vissza pedig az
 <ALT> <F2>
 billentyűk együttes benyomásával.

Inkább ne bütyköljünk!

5. A DOS szerinti szabványnak megfelelő átdefiniáló program a bütykölt ROM-karaktergenerátor esetén kétféle hibauzenetet adhat angolul:

- Internal table do not match vagy
 - Unable to load key map routine.
- Az első esetben a karaktergenerátort nem

a DOS szabályainak megfelelően módosították; a másik esetben a DOS a tasztatúrát másképpen „látja”, mint ahogy a billentyűzetkezelő rutin várja. Ezekben az esetekben csak a megfelelő KEYB*.COM segíthet — ha egyáltalán segíthet —, ha nem vagy az inkompatibilitás, s a magyar karakter nem vezérlőkód helyére került a nagy igyekezetben. A nyomtatók nemzetközi karakterkészletet állító kapcsolói a nyomtató ROM-ját összehangolják a megfelelő KEYB*.COM definícióval, de eredeti magyar KEYBHU.COM és természetesen ennek megfelelő nyomtató-ROM az eredeti DOS-ban nem létezik.

6. Magyarországon igen sokan használják — bár tudomásunk szerint nem szabad szoftver — a KLAUVEN.EXE nevű karakterkészlet-definiáló szoftvert, amelyet a felcím szerint két magyar programozó, Dozmáti és Szinetár készített 1985-ben. Egyike a legjobban alkalmazható szoftvereknek, segítségével mindenki nagyon egyszerűen elkészítheti a kedve szerinti KEYB*.COM-ot. Mivel a szoftver által adott segítség nem egyértelmű, az alábbiakban szeretnénk röviden ismertetni használatát. Fontos tudnivaló, hogy csak a szabványos IBM billentyűkre lehet vele átdefiniáló programot készíteni, nem alkalmas a szabványosnál több gombbal készített, „bütykölt”, egyedi szabványú klaviatúrák újradefiniálására.

A program indítása után egy rövid leírással jelentkezik be. Ebben arra hívja fel a figyelmünket, hogy eredményül két fájl kapunk, amelyek azonos nevekű, de különböző kiterjesztésűek. Ebből a *****.COM az futtatható, a *****.KLV arra szolgál, hogy ha a későbbiekben újra át akarjuk alakítani a már elkészült programunkat, ez lesz a forrásálmóly. Amennyiben kiindulásul nincs

CWI-táblázat

Alt+decimális ért	HEXA	Eredeti karakterkép	Magyar új karakter
129	81	ü	rövid ü /kicsi/
130	82	é	é /kicsi/
141	8D	i	hosszú I /nagy/
143	8F	A	A /nagy/
144	90	ä	ä /nagy/
147	93	ö	hosszú ö /kicsi/
148	94	õ	rövid õ /kicsi/
149	95	ó	hosszú ó /nagy/
150	96	û	hosszú û /kicsi/
151	97	ù	hosszú ú /nagy/
152	98	y	hosszú ý /nagy/
153	99	O	rövid õ /nagy/
154	9A	O	rövid ù /nagy/
160	A0	á	á /kicsi/
161	A1	i	hosszú i /kicsi/
162	A2	ó	hosszú ó /kicsi/
163	A3	u	hosszú ú /kicsi/
167	A7	ü	hosszú ü /nagy/

ilyen állományunk, akkor az Input filenámé: .KLV kérdésre adott ENTER gombnyomással a DOS alapértelmezésének megfelelő amerikai karakterkészlet töltődik be (3. ábra). A sematikus billentyűzet-ábrán alatt pedig gépünk karakter-ROM-jának teljes készletét láthatjuk, amelyből szabadon választhatunk. Az ábrán látható kép akkor jelenne meg, ha forrásfájl betöltése nélkül kezdtük volna el az új billentyűzet megszerkesztését.

Ha van már .KLV állományunk, az Input filenámé felszólításra be kell gépelni, természetesen kiterjesztés nélkül. Ha mentés nélkül szeretnénk abbahagyni a munkát, akkor az F3 gombbal kiléphetünk, miután y-nal válaszoltunk a program kérdésére.

Mit mond az „álmoskönyv”?

A program használata egyszerű; a nyilakkal és az < ENTER > gombbal választhatjuk ki a megfelelő karaktert, amit aztán a megfelelő helyre pozicionálunk.

Az aktív mezőket (hogy a billentyűzetet vagy a karaktertáblában vagyunk-e) a < = jelzi. A mentés az F1 gombbal történik, ekkor kell megadni, milyen néven kívánjuk tárolni programunkat.

A megfelelő *****.COM fájl nevének begépelése után már használhatjuk az újonnan átdefiniált billentyűzetet. Ne feledjük, hogy csak az eredetileg beégetett billentyűzetre tudunk visszatérni a < CTRL > < ALT > < F1 > gombok egidejű lenyomásával, s vissza pedig a < CTRL > < ALT > < F2 > -vel. Az „álmoskönyv nem javasolja” több billentyűzet-átdefiniált program egymásra hívását, tekintettel arra, hogy társzükségs programokról van szó.

A DOS szerinti szabványunk megfelelő karaktertáblázat sajnos nem tartalmaz minden magyar ékezetes karaktert. Így óhatatlanul bele kell nyúlni a karaktergenerátorba. Ennek viszont úgy kell megtörténnie a DOS szabályainak figyelembevételével, hogy a programok változatlanul megtalálhassák a nemzetközi kiterjesztett

karakterkészlet jeleit. Erre hazánkban egyedül a Computerworld-Számítástechnika c. lap adott elfogadható konstruktív alternatívát: olyan szabványt dolgozott ki, amely a kulcsfontosságú jeleket nem bántja. Mindenképpen elterjesztésre érdemes a sokféle és nagyon sok program-összefehetetlenséget okozó butykölt, egyedi karaktergenerátorokkal szemben. Tervezűket a táblázatban foglaljuk össze, amely a rövidség okán csak az IBM Extended Character Set Latin II-től való eltéréseket tartalmazza.

A táblázat a lehetőségekhez képest illeszkedik a DOS logikájához, nem hája át annak sem a korlátait, sem a szabályait. Alkalmazásánál az egyes eredeti programok futtatása esetén kisebb a valószínűsége, hogy problémát okoz a felhasználónak, nem úgy, mint egyes, napjainkban kapható, magyarul beszélő, de a karakter-ROM cseréjét igénylő programok, amelyek lehetetlenné teszik más szoftverek alkalmazását.

(A Floppy lap nyomán)

Adatátvitel és terminálfunkció

Soros vonal a PC-n

Ismeretes, hogy az IBM PC soros vonala révén létesíthető kapcsolat más számítógépekkel, de nem könnyű a dolga annak, aki ezt a soros portot saját programjával szeretné használni. Az átvitel megvalósításakor a soros vonal adatvezetékei mellett a modemet vezérlő vonalak állapotát is figyelembe kell venni. Az IBM PC ROM BIOS-a alapszinten támogatja a soros port kezelését, de mértékadó vélemények szerint ez a ROM BIOS egyik leggyengébben megírt része.

A magas szintű nyelvek közül közvetlenül csak a BASIC-ben lehetséges a soros port használata, ott is csak igen korlátozott adatátviteli sebességek esetén.

A megoldandó feladat: egy Z80-alapú mikrogép soros vonalán való összekötése egy IBM XT-vel.

Maga a rendszer egy IBM PC számítógépből és a hozzá soros vonalra kapcsolt fejlesztendő rendszerből áll. A Z80-alapú fejlesztendő rendszer indulásakor egy olyan EPROM-ot tartalmaz, amelyben egy, a programfuttatást segítő monitorprogram van; ez a program biztosítja, hogy az IBM PC-n fejlesztett programunkat hexadecimális formában töltsük a fejlesztendő rendszerünk RAM-jába.

Kettős szerepben

Fejlesztői üzemmódban a program szövegszerkesztővel írható, szerkeszthető, cross-assemblerrel fordítható, linkelhető, majd a tárgykód hexadecimális formában a rendszerbe tölthető, és a program a monitor üzemmódban futtatható.

Monitor üzemmódban a PC a Z80-as rendszer ki-bemeneti egységé-ként (termináljaként) működik, a monitornak a billentyűzetet keresztül parancsok adhatók, illetve a monitor válaszai a képernyőn jelennek meg. Természetesen a rendszerhez kell tartoznia egy EPROM-égető készüléknek is, amivel a végző fázisban a kifejlesztett és RAM-ban kipróbált programunkat beégethetjük. A PC-n a TERMINAL.EXE programot kell meghívni, aminek segítségével kommunikálni lehet a fejlesztendő rendszerrel. A TERMINAL program kezeli a soros adatátviteli vonalat és biztosítja a két üzemmód kezelését.

A két egység között három vezetékben folyt az adatátvitel, a modemvezérlő jelek nem voltak bekötve. A terminálfunkcióit eredetileg egy Quick-Basicben készült program valósította meg. Az adatáramlás nem volt túl gyors (1200 baud), de a BASIC program még így is elvesztett adatokat, ha azok túl nagy számban érkeztek.

A fenti problémák kiküszöbölésére kellett megvalósítani a 9600 baudos átvitelt egy új terminálprogram segítségével. Ez akkor igen előnyös, ha hosszú programokat kell a fejlesztendő rendszerbe tölteni.

A Z80-as rendszerben lévő soros port képes az ilyen adatátviteli sebességre, ott csupán az EPROM-ban kell átírni a baud-rate értékét.

A gond a PC oldalán jelentkezik. A bevezetőben is említett nehézségek természetesen nem hardverjellegűek. A ROM BIOS nem támogatja kellőképpen a soros vonalat. Alaphelyzetben a soros vonalnak csak egy egybájtos puffer áll rendelkezésre a vett adatok ideiglenes tárolására. Ez nagyon könnyen, még a kiürítése előtt felülíródik, adatvesztést okozva. A modemvezérlő jelek figyelését sem lehet letiltani a BIOS 14H megszakí-

fással (ezen keresztül érhető el a soros vonalat támogató rutinok). A soros vonal megszakításos kezelését sem biztosítja a 14H megszakítás.

Segít a Dr. Dobb's

A megoldást a szerencse adta a kezünkbe. A Dr. Dobb's Journal 1987. júniusi számának 42–77. oldalán leírtak egy EXCOM (Extended COM port driver = kiterjesztett kommunikációsport-vezérlő) nevű programot, ami a ROM BIOS összes hiányosságát kiküszöböli olyan módon, hogy kompatibilis marad az eredeti funkciókkal, de ezenkívül egyéb szolgáltatásokat is tartalmaz.

Ha az EXCOM-ot egyszer lefuttatjuk, memóriarezidenssé válik, és átveszi a soros vonal megszakításos és pufferelt kezelését. Ettől kezdve az összes programot, amely az INT 14H-t használja, az EXCOM fogja kiszolgálni. Ilyenkor átirányítja a 0BH, 0CH és 14H megszakításokat is. A 0BH és 0CH hardvermegszakítások akkor aktivizálódnak, amikor karakter érkezik vagy lehet küldeni a következők. Ilyenkor történik a szükséges műveletek elvégzése is. A 14H szoftvermegszakításon keresztül hívhatjuk a megnövelt bemeneti puffer kezelésével bővített eredeti funkciókat (00, 01, 02, 03-as funkciók, ezekkel beállíthatjuk az adatátvitel jellemzőit, adatot küldhetünk és vehetünk, lekérdezhethetjük a státust), valamint az extra szolgáltatásait is használhatjuk. Ezek az eredeti ROM BIOS-ban nem használt 04 és 05-ös funkciókóddal hívhatók. Segítségükkel lehet 19 200 és 38 400 baudos sebességgel is kommunikálni, le lehet tiltani a várakozást a vezérlőjelekre (CTS, DSR) és be lehet állítani az adatáramlás szabályozását kétféle módon: programozottan az XON/XOFF protokollal, hardveresen vezérlőjelek felhasználásával.

Turbo-terminál

Miután a kommunikáció feltételeit ez a program biztosította, el kellett készíteni egy megfelelően gyors terminálprogramot. Ehhez alkalmaznánk látszott a Turbo Pascal 5.0 programozási nyelv.

A Turbóban a megszakításhívásokat egyszerűen lehet programozni, így gyorsan elkészültek a kommunikációt támogató eljárások (Get, Put, Init, Status). Maga a főciklus a gyorsaság érdekében igen rövid. Sikerült elérni, hogy 9600 baudnál folyamatos adatáramlás esetén — egy végtelen ciklussal — sem vesz el egyetlen karaktert sem. Többperces folyamatos adatáramlás után 8 MHz-es Turbo XT-nél már bekövetkezhet adatvesztés, de ezt a puffer méretének növelésével (akár 64 kbájtra) meg lehet szüntetni.

A program zömét az egyéb szolgáltatások teszik ki. Ezeket a megfelelő funkcióbillentyűkkel lehet aktivizálni. Segítségükkel egyszerűbb DOS-műveleteket végezhetünk (Directory, Change Directory, Delete), vagy bonyolultabb feladatokat esetén kiléphetünk a DOS-hoz, ahonnan egy EXIT utasítással térhetünk vissza a terminálhoz. A program meghívásakor a funkcióbillentyűk szerepéről listát ad; az egyes funkciók az alábbiak.

- F1: Dir — a DOS dir parancsát megvalósító funkció, a „Dir mask:” kérdésre a szükséges directory-maszkot kell beírni.
- F2: Del — a DOS del (erase) parancsát megvalósító funkció, a megjelenő „Delete filename:” kérdésre a törölni kívánt fájl nevét kell beírni.
- F3: Chdir — a DOS chdir (cd) parancsát megvalósító funkció, az „Input new directory:” kérdésre a kívánt útvonalat kell beírni.
- F4: Load — a funkció segítségével Intel hexa formátumú fájl lehet átöltölni a fejlesztendő rendszer RAM-jába. A megjelenő „Enter HEX filename:” kérdésre a fájl nevét kell beírni (*****.HEX). A fájl betöltődik a rekordokban adott címinformációknak megfelelő memóriaterületekre. Az áttöltés alatt a képernyőn a memóriacímek jelennek meg, az áttöltés végén hangjelzést ad a program. A fájl nevét paraméterként is átadhatjuk, ekkor az F4 hatására automatikusan a megadott fájl tölti.
- F5: Shell — a megjelenő „Enter DOS command:” kérdésre beírt parancsot végrehajtja, vagy Enter-t üve ideiglenesen kiléphetünk a

TERMINAL programból a DOS-ba. Az EXIT parancs beírásával térhetünk vissza a TERMINAL programba.

F10: Exit — kilépés kezdeményezése a TERMINAL programból. A képernyőn megjelenő „Are you sure...?” kérdésre Y válasz esetén a DOS-ba térünk vissza, N válaszra a program ignorálja a kilépési kérést.

A Turbo Pascal 5.0 a 11 kbájtos szövegfájlból egy 15 kbájtos .EXE fájlt készítet, ellentétben a QuickBasickel, ami a hasonló BASIC programból 50 k-t remekelt.

A program forrásnyelvi listája az EXCOM programmal együtt a rovatban közölt címen megrendelhető.

Az EXCOM program

Az IBM PC-ben lévő RS232 típusú soros vonali meghajtót a ROM BIOS-ban lévő program kezeli. Ez a program nagyon kevés szolgáltatást nyújt, ami a vonal kezelését lassúvá és nehézkessé teszi. Ezeket a hiányosságokat hivatott kiküszöbölni az EXCOM program.

A ROM BIOS soros vonalat kezelő eredeti funkciói a következők: adat beolvasása a vonalon; adat kiadása a vonalra; a soros (8250-es típusú) perifériaáramkör felprogramozása; a státusz lekérdezése.

Bővítések

- Vételnél egy 256 bájtos (64 kbájtra bővíthető!) átmeneti puffertár
 - Átvitelvezérlés XON/XOFF protokoll szerint (ha az átmeneti tár közel megtelt, akkor egy 'S' karaktert küld a vonalra, megállítva az adatkiadást. Ha ezek után olvasunk az átmeneti tárból, és csökken a telítettség állapot, akkor egy 'Q' karaktert küld ki, parancsot adva az adatkiadás folytatására)
 - Átvitelvezérlés a modemvezérlő vonalnak felhasználásával
 - Az eddigi 9600 bit/s helyett 38 400 bit/s-os maximális adatátviteli sebesség
 - Az EXCOM teljesen kompatibilis az eredeti soros kezelőprogrammal. Memóriarezidens, de onnan a rendszer újraindítása nélkül törölhető. A soros vonal modemvezérlő jelei nélkül is üzemelhet
- Az EXCOM három megszakítást kezel: a 0BH-t, a második soros vonal hardvermegszakítását; a 0CH-t, az első soros vonal hardvermegszakítását és a 14H-t, a soros vonalnak kommunikációs megszakítását.
- Mivel a 14H megszakítás funkcióinak (AH=0...3) leírása sok helyen megtalálható, ezért csak a bővített funkciókat ismertetjük.
- AH=4 esetén használhatók a kiterjesztett parancsok.
- Az AL regiszter biteinek jelentése:
- 0 — nem ad DTR jelet
 - 1 — nem ad RTS jelet
 - 2 — nem ad XON/XOFF protokollt
 - 4 — nem vár CTS jelet
 - 5 — nem vár DSR jelet
 - 6 — 19 200 bit/s
 - 7 — 38 400 bit/s
- AH = 5 esetén az eredeti ROM BIOS 14H vezérlőprogram állítódik vissza, az EXCOM törölődik a memóriából.

A DTR, RTS, CTS és a DSR a kapcsolatfelvételi jel. Az első kettőt az adapter, a második kettőt a külső egység küldi.

A program az EXCOM.COM program lefuttatásával aktivizálható.
Szinyei Gerzson

FIGYELEM!

A PÉCÉZZÜNK rovatban megjelent cikkeket szövege szövegfájlok formájában, valamint az „Ajándék” szabad szoftver 360 kbájtos DOS-DD lemezen, utánvétellel, önköltségi (lemezár, lemezmasolás, postázás) 300 forintot áron megrendelhető.

Cím: Koncz Edit, Budapest, Kunigunda u. 44. 1037

BÖRZE

**COBRA
COMPUTER**

ELEKTRONIKAI ÉS SZOLGÁLTATÓ KISSZÖVETKEZET
1097 Budapest IX., Illatos út 7. Telefon: 147-6180/388

SZÁMLAKÉSZÍTÉSTŐL
A KÖNYVELEÉSIG

COBRACONTO

ügyviteli programrendszer moduljai:
— számlakészítő,
— számlanyílvántartó,
— bér- és jövedelemszámfejtő,
— főkönyvi könyvelő,
— anyagnyílvántartó,
— általános könyvelési programok.

KÉRJEN RÉSZLETES TÁJÉKOZTATÓT!

TUTTI

ELECTROCOOP
KISSZÖVETKEZET

- Eredeti számítógépek
- Kompatibilis XT/AT, 386 konfigurációk
- Szünetmentes tápegységek
- Egyedi megrendelésfelvétel

Cím: Bp., Üllői út 81. 1091
Tel.: 334-354
Telex: 22-7230
Telefax: 149-869

ENET

Lokális hálózat
IBM kompatibilis gépekre
Külön hardver
nem szükséges
Ára gépenként:
19 900 Ft + áta
ECOSOFT KISSZÖVETKEZET
Tel.: 863-677

ASY
ELEKTRONIKA

A legújabb ajánlatunkból:

- ASY-16 SZUPERMIKRO számítógépek (12 terminál, UNIX operációs rendszer)
 - IBM PC/XT-AT-kompatibilis számítógépek
 - megrendelő által definiált betűkészlettel rendelkező billentyűzetek
 - elektronikai elemek (integrált áramkörök, ellenállások, tranzisztorok)
 - monitordobozok, műszerházak
 - szoftvertermékek és fejlesztések
- KERESKEDELMI IRODA:
1061 BUDAPEST
LISZT FERENC TÉR 10.
TEL.: 415-166, TELEX: 22-4378

NÁLUNK MÉG KAPHATÓ

Első könyvem a mikróról 30,— Ft

Első könyvem a programról 30,— Ft:

Kereskedelmi Iroda

1145 Budapest,

Szülő u. 9—15.

Telefon: 642-000/176-os,

177-es mellék

ISKOLÁKNAK

OKTATÓKNAK SZAKKÖRÖKNEK

ARECO KFT.

a Mikropo KSZ fejlesztési témáinak jogutódja, felajánlja szabad fejlesztőmérnöki kapacitását. ARECO Informatika KFT.
Tel.: 427-453

procontrol

IRÁNYÍTÁSTECHNIKA
KISSZÖVETKEZET

MÁRKABOLT, BEMUTATÓTEREM
62/21-165, 28 985
Szeged, Kazinczy u. 8. Tel.: 12-259
Telex: 82-726

386 AT 25 MHz toronygép	299 000 Ft-tól
286 AT 16 MHz TURBO AT gép	98 000 Ft-tól
— 85 XT 12 MHz	
TURBO XT gép	69 000 Ft-tól
LAPTOP hordozható	
LCD XT gép + modem + akku	149 000 Ft
12" zöld monochrom monitor TUV M31	4 900 Ft
5 1/4" DS DD Floppy lemez	79 Ft

és még 2000 árucikkről árjegyzék, azonnali kiszolgálás.

BROTHER AX 15 típusú,
margarétafejes,
elektronikus írógép

Megvásárolható:
Budapest VI.,
Népköztársaság útja 2.
Tel.: 531-231

1146 Bp.,
AJTÓSI DÜRER SOR 10.
Levél cím:
1393 Pf.: 319.
Telefon: 421-974
Telex: 22-6544

SZAKÜZLETEK:

1. Bp. VI., Szinyei Merse u. 1.
Tel.: 127-628. Tx.: 22-6684

2. 9022 Győr, Lukács S. u. 18.
Tel.: 96-14880. Tx.: 02-4679

3. 3100 Salgótarján, Ady Endre u. 1.
Tel.: 32-10971. Tx.: 22-9380

ÚTMUTATÓ

Funkció	Rövidítés	Kód
Nyújtott (kétszeres)	SO	14
vagy	ESC/SO	27,14
Nyújtott ki	DC4	20
Nyújtott be/ki (n=1 be, n=0 ki)	ESC/W/n	27,87,n
Zsugorított	SI	15
vagy	ESC/SI	27,15
Zsugorított ki	DC2	18
Kurzív	ESC/4	27,52
Kurzív ki	ESC/5	27,53
Master Print mód (n lásd lent)	ESC/!/n	27,33,n
Aláhúzás be/ki (n=1 be, n=0 ki)	ESC/~n	27,45,n
Kövér	ESC/E	27,69
Kövér ki	ESC/F	27,70
Kettős ráütés	ESC/G	27,71
Kettős ráütés ki	ESC/H	27,72
Elite	ESC/M	27,77
Pica (normál)	ESC/P	27,80
Index (n=0 felső, n=1 alsó)	ESC/S/n	27,83,n
Index ki	ESC/T	27,84
Proporcionális (n=1 be, n=0 ki)	ESC/p/n	27,112,n
Betűköz-beállítás (n=0-127)	ESC/SP/n	27,32,n
Levélminőség (NLQ) (n=1 be, n=0 ki)	ESC/x/n	27,120,n
Master Print Mode: Bit Funkció		
0	(1) Elite	
1	(2) Proporcionális	
2	(4) Zsugorított	
3	(8) Kövér	
4	(16) Kétszeres ráütés	
5	(32) Kétszeres szélesség	
6	(64) Kurzív	
7	(128) Aláhúzás	
	(0) Master Print ki	

III. SORTÁVOLSÁG

Funkció	Rövidítés	Kód
Sortávolság 1/8 inch	ESC/0	27,48
7/72 inch	ESC/1	27,49
1/6 inch	ESC/2	27,50
n/216 inch (n=0-255)	ESC/3/n	27,51,n
n/72 inch (n=0-85)	ESC/A/n	27,65,n

IV. PAPÍRTOVÁBBÍTÁS

Funkció	Rövidítés	Kód
Soremelés	LF	10
n/216 inch soremelés	ESC/J/n	27,74,n
n/216 inch visszahúzása	ESC/I/n	27,106,n
Automatikus soremelés (n=1 be, n=0 ki)	ESC/5/n	27,53,n
Lapadagoló be/ki (n=1 be, n=0 ki)	ESC/EM/n	27,25,n

II. GRAFIKUS MÓDOK

Funkció	Rövidítés	Kód
8 tús grafika	ESC/*n/1/h	27,42,n,1,h
n=mód 1,h=a grafikus bajtók száma (alacsony - magas bajt sorrendben)		
Sűrűség	Pont/inch	
n=0 egyszeres	60	
1 kétszeres	120	
2 kétszeres,		
kétszeres sebesség	120	
3 négyszeres	240	
4 képernyő	80	
5 plotter	72	
6 képernyő II.	90	
7 plotter II.	144	
8 pont, egyszeres sűrűség	ESC/K/1/h	27,75,1,h
8 pont, kétszeres sűrűség	ESC/L/1/h	27,76,1,h
8 pont, kétszeres sűrűség		
kétszeres sebesség	ESC/Y/1/h	27,89,1,h
8 pont, négyszeres sűrűség	ESC/Z/1/h	27,90,1,h
1,h=a grafikus bajtók száma		
A K,L,Y,Z parancsok cseréje n=lásd ESC/*, m=K,L,Y,Z	ESC/?/n/m	27,90,n,m
9 tús grafika	ESC/T/n/1/h	27,94,n,1,h
Kétszer annyi adat szükséges, minden második bajt nyolcadik bitje adja meg, aktív -e a legalsó tű.		

Előző számunk „Nyomtatók próban” című írása már foglalkozott az Epson Standard Code for Printers szabvánnyal. Ehhez kapcsolódnak most táblázataink, amelyek az ESC/P nyomtatóparancsokat mutatják be. A parancsok megfelelő kódok hatására nem karakterek nyomtatódnak, hanem az azt követő karakterek nyomtatásában lesz változás. Az első hasámban az egyes nyomtatófunkciók szöveges leírása található, ezt követi a funkció kód(sorozat)jának megadása az ASCII rövidítések szerint, per jellel (/) tagolva, majd a harmadik hasámban a kódok decimális alakban, vesszővel elválasztva. Itt a nem konkrét értékek (n, x, y stb.) a parancsok paraméterként részei, kötelezően választandók a kívánt hatás elérésére.

Minden több bajtból álló parancs az ESCAPE (27) kóddal kezdődik, ezt követi a tényleges

Az AmigaBasic utasításkészlete

OBJECT.START [object-szám1 [,object-szám2...]]

OBJECT.STOP [object-szám1 [,object-szám2...]]

Engedélyezi, illetve tiltja az objektum mozgását.

OBJECT.VX object-szám, sebesség

OBJECT.VY object-szám, sebesség

Az object sebességét állítja be a megadott (x vagy y) irányban. Mértékegység: képpont/szekundum. Tartomány: -32768...+32767.

y=OBJECT.VX(object-szám)

y=OBJECT.VY(object-szám)

Az object sebességét visszaadó függvény. Mértékegység: képpont/szekundum.

OBJECT.X object-szám, x

OBJECT.Y object-szám, y

Az object bal felső sarkának koordinátáit adhatjuk meg ezzel az utasítással.

y=OBJECT.X(object-szám)

y=OBJECT.Y(object-szám)

A függvény az object bal felső sarkának koordinátáit szolgáltatja.

y\$=OCT(x)

A függvény x oktális (8-as számrendszerbeli) értékét adja meg.

ON BREAK GOSUB címke

Programmegszakítási kísérlet esetén a címkével megjelölt sorra adódik a vezérlés.

ON COLLISION GOSUB címke

Objektum ütközése esetén a megadott szubrutinra történő ugrást hajt végre az AmigaBasic.

ON ERROR GOTO címke

Programhiba bekövetkeztével a címkével jelölt sorra adódik a vezérlés.

ON kifejezés GOSUB címke1 [,címke2...]

ON kifejezés GOTO címke1 [,címke2...]

A vezérlésátadás mindkét utasításnál azzal a címkével jelölt sorra történik, amelynek a helye a címkelistában a kifejezés értékével egyenlő.

ON MENU GOSUB címke

Bármely menütel (menüpont) kiválasztása esetén az AmigaBasic meghívja a címkéhez tartozó szubrutint.

ON MOUSE GOSUB címke

Az egér bal billentyűjének aktivizálása esetén a megadott szubrutinra adódik a vezérlés.

ON TIMER (másodperc) GOSUB címke

A másodpercekben beállított időtartam leteltével a rendszeróra megszakítást generál, amelynek hatására a címkével jelölt program-sorra adódik a vezérlés.

OPEN fájlnev [FOR üzemmód1] AS [#] logikai fájl szám

[LEN=rekordhossz]

OPEN üzemmód2, [#] logikai fájl szám, fájlnev [,rekordhossz]

Megnyitja a megadott fájlt, amelyre azután a logikai fájl számával hivatkozhatunk. A rekordhosszal megszabható, hogy két egymást követő hozzáférés kezdőpontja milyen távol legyen egymástól. Üzem-mód1 lehetséges változatai:

OUTPUT: soros kivitelt

APPEND: már létező fájl bővítése

INPUT: soros behozatal

Üzem-mód2 helyére a következő, *idézőjelek közé tett* karakterek helyettesíthetők be:

O: soros kivitelt

A: már létező fájl bővítése

I: soros behozatal

R: soros behozatal/kivitelt

OPEN „COM[: [Baudrate] [,paritás] [,szóhossz] [,stopbitek száma]” [FOR üzemmód] AS [#] logikai fájl száma

Megnyit egy fájlt az RS232-es porton. A Baudrate (bitsebesség) szabványos értékeket vehet fel: 110, 150, 300, 600, 1200, 1800, 2400, 4800, 9600, 19 200 bit/s.

A paritás típusválasztéka:

E: páros paritás

O: páratlan paritás

N: nincs paritásképzés

A szóhossz 5, 6, 7 vagy 8 bit, a stopbitek száma pedig 1 vagy 2 lehet.

Kétféle üzemmód állítható be:

OUTPUT: soros kivitelt

INPUT: soros behozatal

OPTION BASE 0/1

Azt szabja meg, hogy a tömbváltozók 0-ás vagy 1-es indexszel kezdődjenek. (Ellenőrzés: LBOUND).

PAINT [STEP] (x,y) [,szín[,kontúrszín]]

Az (x,y) pontból kiindulva, a PATTERN-nel megadott textúrával kitölti a zárt alakzat beisejét. Megadhatjuk azt a színt, amellyel a kitöltést végzi, és azt a kontúrszínt, amelyet határnak tekint e művelet során.

PALETTE színszám, vörös, zöld, kék

Beállítja a képernyőn egyidejűleg megjeleníthető színekészlet — a paletta — egyik tagját, a három színösszetevő megadásával. A színösszetevők 0-tól 1-ig terjedő tizedesértékek. A Workbenchben négy palettaszín használható (0...3): kék (0), fehér (1), fekete (2), narancssárga (3). Érdekességként megemlítem, hogy az egérrel mozgatót nyíl (pointer) a 17... 19-es palettaszínekkel van megajzolva. A PALETTE-tel a teljes (16³=4096 színből álló) színskála átfogható.

PATTERN [vonalmaszk] [,kitöltőmaszk]

Az AREA-FILL, a PAINT és a LINE utasításoknál megjelenő mintázatot lehet beállítani vele. A vonalmaszk a LINE utasítás vonal- és üres-téglalap-rajzoló üzemmódját befolyásolja. Ez egy 16 bites szám, amelyben az 1 értékű bitek előtér-szint, a 0 értékűek háttér-szint jelentenek. &Hf0f0-ás vonalmaszkkal például szaggatott vonalat húzhatunk. A kitöltőmaszk egy 16 bites, egyszíntű numerikus tömb, elemeinek száma a mintázat függőleges irányú ismétlési közét határozza meg, a vízszintes méret pedig állandó (16 képpont). A kitöltőmaszkban levő 1-es bitek előtér-, a 0-ás bitek háttér-szint jelentenek. A megadáskor a tömbváltozót mint egyszerű numerikus változót kell feltüntetni, tehát indexek nélkül.

y=PEEK(memóriacím)

A memóriacím tartalmát adja meg egybájtos formában.

y=PEEKL(memóriacím)

A memóriacím tartalmát kapjuk meg 32 bites formában.

y=PEEKW(memóriacím)

A memóriacím tartalmát adja vissza 16 bites formában.

y=POINT(x,y)

A képpont színét tudhatjuk meg e függvény segítségével.

POKE memóriacím,n

A 8 bites szám a megadott memóriacímre kerül.

POKEL memóriacím,n

A 32 bites számot beírja a megcímzett memóriahelyre.

POKEW memóriacím,n

A 16 bites számot a megadott memóriacímre írja.

y=POS(ablakszám)

A kijelölt ablak szöveges kurzorának oszloppozícióját visszaadó függvény.

PRESET [STEP] (x,y) [,szín]

PSET [STEP] (x,y) [,szín]

A képpontot a megadott színre állítja be. Ha nem adunk meg színt, a PSET az 1-es palettaszínt, a PRESET pedig a 0-ás palettaszínt használja.

PRINT [kifejezések sora]

A kifejezések kiíratása.

PRINT USING u\$; kifejezések sora [:]

A kifejezések formázott kiíratására szolgál. u\$ az ehhez szükséges maszkot tartalmazza. A maszkban alkalmazható speciális karakterek:

!: csak az első karaktert írja ki

&: minden karaktert kiír
 #: számjegy-szimbólum
 +: pozitív szám esetén kiírja a „+” jelet, méghozzá azon a helyen, ahol a maszkban áll
 -: a „-” jelet ott írja ki, ahol az a maszkban áll
 *: az üres karakterhelyeket *gal tölti fel
 ^^^^: normál alakban írja ki a számot
 _: azt jelzi, hogy a maszkban ezután következő karaktert változtassák nélkül kell kijelezni
 Egy megjegyzés: ha a szám egész része több jegyből áll, mint amit a maszk (#) megenged, akkor a kiíráskor egy „%” jel figyelmeztet erre a hibára.

PRINT # logikai fájl szám, [USING u\$:] kifejezések listája

Fájlok formázott írására szolgáló utasítás. (Lásd: PRINT USING)

PRINT PTAB(n)

Használatával képpontban adhatjuk meg a tabulálás mértékét. Tartomány: 0...32767.

PUT [#] logikai fájl szám [,rekordszám]

A buffer tartalmát kiírja a fájl soron következő vagy egy tetszőleges rekordjába.

PUT [STEP] (x,y),tömbváltzó [(index1 [,index2...]),üzemmód]

Megjeleníti a GET-tel elmentett képrészletet úgy, hogy annak bal felső sarka az (x,y) pontba essen. A lehetséges üzemmódok:

PSET: normál módú megjelenítés

PRESET: a színek invertálódnak

AND: a lerakott grafika és a háttér között pontról pontra ÉS kapcsolatot képez

OR: a lerakott grafika és a háttér között pontról pontra VAGY kapcsolatot képez

XOR: a lerakott grafika és a háttér között pontról pontra KIZÁRÓ VAGY kapcsolatot képez

RANDOMIZE [kezdőérték]

RANDOMIZE TIMER

Új kezdőértékről indítja a véletlenszám-generátort. A második szintaxist alkalmazva a kezdőérték az időzítő pillanatnyi állása lesz.

READ változó [,váltzó2...]

Sorban feltölti a változókat a DATA listaelemekkel. (Lásd: DATA)

REM [megjegyzés]

A program működését befolyásolás megjegyzészt szűrhatunk be vele a programlistába.

RESTORE [címke]

Kiválasztja a következő READ utasítással olvasni kívánt DATA listaelemet. Ha nem adunk meg címkét, akkor azt eredményezi, hogy a READ utasítás a legelső DATA után álló legelső értéket fogja beolvasni. Címkét megadva pedig a címke utáni első DATA utáni első listaelemet fogja beolvasni a READ.

RESUME [0]

RESUME NEXT

RESUME címke

Az ON ERROR által deklarált hibarutin szabályos befejezésére szolgáló utasítás. Az első szintaxist alkalmazva a hibát okozó utasítást újból végrehajtja, a második esetén a hibás utasítást követő utasítással folytatja a programot, a harmadik alapján pedig a megadott címkére tér vissza.

y\$=RIGHT\$(x\$,n)

Sztringfüggvény, amely az x\$ utolsó n darab karakterét adja.

y=RND(x)

Egy 0 és 1 közé eső álvéletlen számot generál. Az alábbi értékeket helyettesíthetjük be x helyére:

x > 0 vagy nem is

szerepel: A következő véletlenszám a régiből ered.

x < 0: A véletlenszám-generátor kezdőértékét átveszi az Amiga-Basic.

x=0: Megismétli az utolsó álvéletlen számot.

RSET sztringváltzó=x\$

Feltölti a FIELD segítségével valamely fájlhoz hozzárendelt buffert x\$ tartalmával. x\$-et a bufferben jobbra igazítva helyezi el. Ezután jöhet a PUT# utasítás.

RUN [címke]

RUN programnév[,R]

Törli az összes változót, valamint a képernyőt, majd elindítja a programot a megadott címkétől, vagy pedig betölti azt, és ezután indítja el. Ez utóbbi esetben, ha R opcióit is megadunk, akkor az összes addig megnyitott fájl nyitva marad.

y=SADD(sztringkifejezés)

A kifejezés kezdőcímét adja meg a memóriában.

SAVE [programnév],[A],[P],[B]

Elmenti a programot a kívánt néven:

A: ASCII formátumban

P: védett (nem listázható) formában

B: bináris formában

SAY sztringváltzó [,üzemmód]

Kimondja a sztringváltzóban elhelyezett fonémakódoknak megfelelő fonémákat. Az üzemmód 9 paramétert foglal magába:

0: Alapfrekvencia Hz-ben (110 Hz=normál férfi hang).

Tartomány: 65...320.

1: Moduláció. 0: szótágmóduláció és hangsúlyozás, 1: monoton beszéd (robohang).

2: Sebesség szó/percben (alapbeállítás=150). Tartomány: 40...400.

3: A beszédo neme. 0: férfi (alapbeállítás); 1: nő.

4: Hangszín (alapbeállítás=22 200). Tartomány: 5000—28 000.

5: Hangerő (alapbeállítás=64). Tartomány: 0...64.

6: Hangcsatorna:

0: 0-ás csatorna

1: 1-es csatorna

2: 2-es csatorna

3: 3-as csatorna

4: 0-ás és 1-es csatorna

5: 0-ás és 2-es csatorna

6: 1-es és 3-as csatorna

7: 2-es és 3-as csatorna

8: minden szabad bal csatorna

9: minden szabad jobb csatorna

10: minden szabad csatornapár

11: minden szabad csatorna

7: Szinkronizáció:

0: végigmondja és csak utána lép a következő utasításra (szinkron üzemmód)

1: elkezdi kimondani, de közben a következő utasításra lép (aszinkron üzemmód)

8: A 7-es üzemmód-paraméter 1-es értéke esetén:

0: befejezi az aktuális SAY utasítás végrehajtását, mielőtt egy új SAY-t elkezdene

1: nem hajtja végre a SAY-t

2: azonnal abbahagyja az aktuális SAY-t, és elkezdi az újat
 A paramétereket úgy adhatjuk meg, hogy egy 16 bites numerikus tömbbe írjuk be őket, és a tömbváltzó nevét írjuk le a SAY utasítás után.

SCREEN szám, szélesség, magasság, bitsíkok száma, felbontás

SCREEN CLOSE szám

Új képernyőt (sreen) nyit, illetve már létező képernyőt megszüntet (CLOSE). Egyszerre legfeljebb négy képernyőt lehet nyitva, amelyek az 1-től 4-ig terjedő számokat viselhetik. A szélesség és a magasság paramétereknek kijelzési korlátai nincsenek, csupán a rendelkezésre álló memóriakapacitás szabja meg a felső határt. A következő felbontásértékek állíthatók be:

1: 320×256 (LORES, NON INTERLACE)

2: 640×256 (HIRES, NON INTERLACE)

3: 320×512 (LORES, INTERLACE)

4: 640×512 (HIRES, INTERLACE)

A bitsíkok száma a paletta színeinek számát határozza meg:

1: 2 színű üzemmód

2: 4 színű üzemmód

3: 8 színű üzemmód

4: 16 színű üzemmód

5: 32 színű üzemmód (HIRES ÜZEMMÓDBAN NEM LÉTEZIK)

SCROLL (x1,y1)—(x2,y2),dx,dy

Eltolja a kijelölt téglalap által határolt grafikát a dx-nek és dy-nak megfelelő irányban. (x1,y1) a téglalap bal felső, (x2,y2) a téglalap jobb alsó sarkának koordinátái. Az eltolás egysége 1 képpont. Ha az eltolás negatív, akkor balra vagy felfelé, ha pozitív, akkor jobbra vagy lefelé tolódik el a rajzolat.

y=SGN(x)

Megnevelőfüggvény. Értéke x < 0 esetén -1, x=0 esetén 0, x > 0 esetén pedig +1.

SHARED változó [,váltzó2...]

Ezt az utasítást csak alprogramban (SUB) szabad használni, és hatására a felsorolt változók tartalma a főprogram számára is elérhetővé válik. A felsorolásban a tömbváltzók neve után üres zárójellel kell tenni.

y=SIN(x)

Színuszfüggvény

SLEEP

Várakozás bármilyen felhasználói aktivitásra, megszakításra. A

programfutás mindaddig felfüggesztődik, amíg az alábbi események közül valamelyik be nem következik:

- az egér bal billentyűjének megnyomása,
- bármelyik billentyű megnyomása,
- objektet ütközése,
- egy menüpont kiválasztása,
- az időzítő (timer) megszakításkérése.

SOUND frekvencia, időtartam [, [hangerő] [,csatorna]]

SOUND WAIT

SOUND RESUME

Kiadja a beállított hangot, a WAVE utasítással definiált hullámmódot használva. A frekvenciát Hz-ben kell érteni, és 20-tól 15 000 Hz-ig adható meg. Az időtartam 0-tól 77-ig, a hangerő 0-tól 64-ig értelmezett. 1 másodperces időtartamnak 18.2-es érték felel meg. A csatorna (0...3) kiválasztása egyértelműen megmondja a hullámmódot is, mert azt a WAVE utasítás az egyes csatornaszámokhoz rendeli hozzá. A második és a harmadik szintaxis a csatornák szinkronizálását oldja meg. Többszólamú zene esetén ki kell adni egy SOUND WAIT utasítást, majd fel kell programozni az egyes csatornákat az első szintaxis szerint. Ezután egy SOUND RESUME-ot kiadva egyszerre szólal meg az összes hang.

y\$=SPACE(n)

A függvény n darab (max. 32 767) szóközből álló karakterláncot hoz létre.

SPC(n)

n darab (max. 255) szóközt adó függvény, amely csak a PRINT, PRINT# és a LPRINT utasításokkal együtt használható.

y=SQR(x)

Négyzetgyökfüggvény.

y=STICK(n)

A botkormány állapotát lekérdező függvény. n lehetséges értékei az alábbiak:

- 0: joystick 1, x irány
- 1: joystick 1, y irány
- 2: joystick 2, x irány
- 3: joystick 2, y irány

A függvényről kapott értékek jelentése:

- 1: fel vagy jobbra
- 0: nincs kimozdítva
- 1: le vagy balra

STOP

Megállítja a programfutást, amely ezután CONT-tal folytatható.

y\$=STR\$(x)

A numerikus argumentumból sztringet képez.

y=STRING(n)

A botkormány tüzgombjának lekérdezésére szolgáló függvény. n értéke lehet:

- 0: —1-et ad, ha az 1-es botkormány tüzgombja az utolsó STRING (0) lekérdezés óta le lett nyomva
- 1: —1-et ad, ha az 1-es botkormány tüzgombja le van nyomva
- 2: mint az n=0, csak a 2-es botkormányra
- 3: mint az n=1, csak a 2-es botkormányra

y\$=STRINGS(n,karakterkód)

y\$=STRINGS(n,x\$)

n hosszúságú, a megadott karakterrel feltöltött karakterláncot hoz létre.

SUB alprogram-név [(változók felsorolása)] STATIC

END SUB

EXIT SUB

Az első utasítással egy alprogram kezdetét jelölhetjük. Az alprogram a felsorolt változóknak veszi át a CALL utasítással átadott argumentumlistát. Az alprogram végét egy END SUB jelzi, amely utasítást ad a főprogramba való visszatérésre. Az EXIT SUB kiadásával bármikor kiléphetünk az alprogramból. Megjegyzés: a tömbváltozók neve után üres zárójellet kell írni!

SWAP változó1, változó2.

Felcseréli a két változó tartalmát.

SYSTEM

Kilépés az AmigaBasicből.

TAB(n)

A kurzortól számított n karaktert (max. 255) üresen hagyja (tabulálja).

y=TAN(x)

Tangensfüggvény.

y\$=TIME\$

A rendszeridőt tartalmazza ez a sztringváltozó „óra:perc:másodperc” formátumban.

TIMER ON/OFF/STOP

A rendszeróra által generált megszakítást (ON TIMER GOSUB) engedélyezi, illetve tiltja.

ON: engedélyezi az ON TIMER GOSUB működését

OFF: kikapcsolja az ON TIMER GOSUB-ot és az időzítő megszakításait

STOP: kikapcsolja az ON TIMER GOSUB-ot, de engedélyezi a megszakítások eltávolását

y=TIMER

Az időzítő (timer) állítását adja meg másodpercekben.

y\$=TRANSLATES(szöveg)

Előállítja a szövegből az ún. fonémakód-sztringet, amelyet azután a SAY utasítás képes kimondani.

TORN

TROFF

Be-, illetve kikapcsolja a nyomkövető (trace) üzemmódot.

y\$=UCASE\$(x\$)

A tetszőleges karakterekből álló karakterlánc kisbetűt nagybetűkre cseréli ki.

y=VAL(x\$)

A sztringet numerikus formára alakítja át.

y=VARPTR(változó)

A változó kezdőcímet adja meg a memóriában.

WAVE csatornaszám, definíció

A hullámmóda definícióját rendel hozzá a megadott csatornához. A definíció egy egydimenziós, 256 elemű, 16 bites számtömb, amelyet fel kell tölteni a hullámmódotrontra leíró értékekkel. A tömb elemei a —128...+127-es tartományba eshetnek. A definíció helyére csak a tömbváltozó nevével kell beírni. Létezik egy könnyítés szinuszos jelalak esetén, ilyenkor a definíció helyére a SIN kulcsszót kell írni.

WHILE kifejezés

WEND

Ciklus szervező utasításpár. A FOR-NEXT párostól leginkább abban különbözik, hogy a feltételvizsgálat a ciklus fejénél (WHILE) történik. Ha a kifejezés értéke hamis, a WEND utáni sorra kerül a vezérlés, egyébként pedig újból végrehajtódik a ciklusmag.

WIDTH [LPRINT] [szélesség] [,tabulátorhossz]

WIDTH # logikai fájlszám [,szélesség] [,tabulátorhossz]

WIDTH készülék [,szélesség] [,tabulátorhossz]

Beállítja a sorok hosszát (szélesség) és a tabulátorpozíciók távolságát (tabulátorhossz) a nyomtatón, a képernyőn és az RS232-es csatornán. A készülékekről (logikai eszközökről) a bevezetőben volt szó.

WINDOW szám [, [név] [, [(x1,y1)-(x2,y2)] [,típus] [,screen-szám]]]

WINDOW OUTPUT szám

WINDOW CLOSE szám

Az első szintaxis új ablakot nyit a megadott képernyőn, a második az aktív kiviteli ablakot állítja be, a harmadik pedig megszüntet egy már létező ablakot. Egy ablakra később annak számváltozóval hivatkozhatunk, és nevet is adhatunk neki, ami meg fog jelenni a fejléccen. Az (x1, y1) a bal felső sarok, az (x2, y2) a jobb alsó sarok koordinátái az illető képernyő koordinátarendszerében. Vigyázat! Az ablak belső, felhasználható méretei kisebbek a megnyitáskor megadott méreteknél! Az effektív magasság ennél 14 képponttal, az effektív szélesség pedig 9 képponttal kisebb. A típust a következő értékek összeadásával képezhetjük:

- 1: az ablak nagysága megváltoztatható
- 2: az ablak elmozgatható
- 4: az ablak előtérbe és háttérbe helyezhető
- 8: az ablak kapcsolható
- 16: az ablak tartalma újból előtűnik, ha egy őt takaró másik ablak levesznek róla

Figyelem! A 17-es érték igen memóriaiagényes!

y=WINDOW(n)

Információkat ad az aktív kiviteli ablakról. n a következő értékeket veheti fel:

- 0: az egérrel kiválasztott ablak számát adja meg
- 1: az aktív kiviteli ablak számát adja vissza
- 2: az aktív kiviteli ablak szélessége
- 3: az aktív kiviteli ablak magassága
- 4: az aktív kiviteli ablak szöveges kurzorának x koordinátája
- 5: az aktív kiviteli ablak szöveges kurzorának y koordinátája
- 6: az aktív kiviteli ablakban használható színek száma
- 7: az aktív kiviteli ablakot leíró adatstruktúra kezdőcíme mutató vektort adja vissza
- 8: az aktív kiviteli ablakhoz tartozó ún. Rastport struktúra kezdőcímet adja meg

WRITE [kifejezések felsorolása]

Lényegét tekintve megegyezik a PRINT-tel, de a WRITE az összes utána álló karaktert megjeleníti (idézőjelet, pontosvessző stb. is).

WRITE [#] logikai fájlszám, kifejezések felsorolása

A PRINT # megfelelője, de az összes karaktert kiviszi a fájlba (idézőjelet, vessző stb.).

Amire jó a PIA

Az Atari számítógépek Motorola 6820-as processzorra épülő PIA áramköre (lásd az *ábrát*) 2 darab 8 bites párhuzamos portot tartalmaz (PA0–7, PBO–7), az adatátvitelt a CA1, CA2, CB1, CB2 kontrollbitek segítik elő. Az utóbbi négy bit univerzális, az áramkör beprogramozásától függően többféleképpen használható. A PIA két része — A és B — egymástól függetlenül használható, s a két rész bizonyos minimális eltérésektől eltekinthető ekvivalensnek mondható.

Az A port 8 adatbitje (PA0–7) a botkormány-illesztőkre van kivezelve, a B port néhány bitje az MMU-t (Memory Management Unit) irányítja, a kontrollbitek pedig — nem hagyományos módon — a soros adatátvitelnél segítenek. A PIA egyes kivezetéseinek csatlakoztatását a *táblázat* mutatja.

Az A, illetve B portok bitjei egyenként állíthatók ki- vagy bemenetre. Ezt az adatrány-regiszterek teszik lehetővé (DDRA, DDRB — Data Direction Register). Ha valamely port adatrány-regiszterének egy bitjét log.1-re állítottuk, akkor az illető port megfelelő bitje kimenet lesz, ellenkező esetben bemenet.

Az adatrány-regisztereken kívül még négy, programból elérhető regisztert tartalmaz a PIA: két adatregisztert (DRA, DRB — Data Register) és két kontrollregisztert (PORTACNTL, PORTBCNTL). A kontrollregiszterbe írt parancsbájttal lehet a PIA-nak többek között azt is előírni, hogy a továbbiakban az illető portra küldött adatok a DR-be vagy a DDR-be kerüljenek.

Úgy tervezték a PIA áramkört, hogy kézfogásos adatátvitel esetén (handshaking) az A port kontrollbitjei az A portot mint bemeneti portot, a B port kontrollbitjei pedig a B portot mint kimeneti portot támogatják. Ebből adódik a CA2, illetve a CB2 eltérő működése.

A PORTACNTL kontrollregiszter bitjeit a következő funkciók jellemzik:

Bit	Funkció
0,1	A CA1 irányítása

- 2 Ha értéke 0, akkor a továbbiakban az A porton keresztül a DDRA-t lehet elérni, ellenkező esetben a DRA-t
- 3–5 A CA2 irányítása
- 6 IROA1. A PORTACNTL-t olvasva értéke log.1 lesz, ha korábban a CA2-re megszakításjel érkezett. Az A port olvasásakor automatikusan kinullázódik
- 7 IROA2. Funkciója olyan, mint a 6. bité, de ez a CA1-re érkező megszakításjel hatására állítódik log.1-re.

A CA1 irányítása a következő elvet követi:

1. bit 0. bit Értelmezés

0	0	Ha a CA1-en 1→0 átmenet van, a PORTACNTL 7. bitje log.1-re állítódik, a PIA IROA kimenete log.1-en marad
0	1	Ha a CA1-en 1→0 átmenet van, a PORTACNTL 7. bitje log.1-re állítódik, a PIA IROA kimenete pedig log.0-ra esik (megszakítás)
1	0	Ha a CA1-en 0→1 átmenet van, a PORTACNTL 7. bitje log.1-re állítódik, a PIA IROA kimenete log.1-en marad
1	1	Ha a CA1-en 0→1 átmenet van, a PORTACNTL 7. bitje log.1-re állítódik, a PIA IROA kimenete pedig log.0-ra esik (megszakítás)

A CA2 esetén mindez természetesen módosul. Ha a PORTACNTL 5. bitje 0, akkor a CA2 ugyanolyan megszakítás-bemenetként fog működni, mint a CA1. A PORTACNTL 4. és 3. bitjének értelmezése ebben az esetben ugyanolyan, mint a CA1 irányításánál az 1. és 0. bitnek, CA1 helyén mindenütt CA2-t, a PORTACNTL 7. bitje helyén pedig mindenütt 6. bitet behelyettesítve.

A PIA lábkiosztása

Uss (0V) 1		40 CA1
PA0 2		39 CA2
PA1 3		38 IROA
PA2 4		37 IRQB
PA3 5		36 RS0
PA4 6		35 RS1
PA5 7		34 RESET
PA6 8		33 D0
PA7 9		32 D1
PA0 10		31 D2
PB1 11		30 D3
PB2 12		29 D4
PB3 13		28 D5
PB4 14		27 D6
PB5 15		26 D7
PB6 16		25 E (02)
PB7 17		24 CS1
CB1 18		23 CS2
CB2 19		22 CS0
Ucc (+5V) 20		21 R/W

A PIA kivezetéseinek csatlakoztatása

PIA-kivezetés	Csatlakoztatás (csatlakozó pin)		
A port	PA0	JOYSTICK1, előre	1
	PA1	JOYSTICK1, hátra	2
	PA2	JOYSTICK1, balra	3
	PA3	JOYSTICK1, jobbra	4
	PA4	JOYSTICK2, előre	1
	PA5	JOYSTICK2, hátra	2
	PA6	JOYSTICK2, balra	3
	PA7	JOYSTICK2, jobbra	4
	CA1	SIO — „Proceed”	9
	CA2	SIO — „Motor-Control”	8
B port	PB0	MMU — ROM/RAM az operációs rendszer tartományában	
	PB1	MMU — BASEN...BASIC-ROM bekapcsolása	
	PB2–6	nincs csatlakozás	
	PB7	MMU — TEST...TEST-ROM bekapcsolása	
	CB1	SIO — „Interrupt”	13
	CB2	SIO — „Command”	7

Ha a PORTACNTL 5. bitje 1, akkor a CA2 kimenet lesz.
4. bit 3. bit Értelmezés

0	0	Az A portról olvasva az órajel 1—0 átmenetével egy időben, a CA2 0-ra esik. Amikor a PORTACNTL 7. bitje CA1 révén log.1-re állítódik, CA2 visszatér log.1-re
0	1	Az A portról olvasva az órajel 1—0 átmenetével egy időben a CA2 0-ra esik, majd az órajel következő 1—0 átmeneténél visszamegy log.1-re
1	0	Statikus kimenet, log.0
1	1	Statikus kimenet, log.1

A B port programozása nagyon hasonlít az A portéhoz.

A PORTBCNTL bitjeinek értelmezése a következő:

Bit Funkció

0,1	A CB1 irányítása
	Ha értéke 0, akkor a továbbiakban a B porton keresztül a DDRB lesz elérhető, ellenkező esetben a DRB
3—5	A CB2 irányítása
6	IROB1. PORTBCNTL-t olvasva értéke log.1 lesz, ha korábban a CB2-re megszakításjel érkezett. Ha a B portra írunk, az IROB1 automatikusan kinullázódik
7	IROB2. Funkciója olyan, mint a 6. bité, de ez a CB1-re érkező megszakításjel hatására állítódik log.1-re

A CB1 irányítása ugyanolyan, mint a CA1-é, de IROA helyett IROB-t, PORTACNTL helyett pedig PORTBCNTL-t kell érteni.

A CB2 irányítása egy kissé eltér a CA2 irányításától, ami abból adódik, hogy a B portnak handshakingnél kimeneti funkciója van. Ha a PORTBCNTL 5. bitje 0, akkor CB2 megszakításbevetésként küködik:

4. bit 3. bit Értelmezés

0	0	Ha a CB2-n 1—0 átmenet van, a PORTBCNTL 6. bitje log.1-re állítódik, a PIA IROB kimenete log.1-en marad
0	1	Ha a CB2-n 1—0 átmenet van, a PORTBCNTL 6. bitje log.1-re állítódik, az IROB kimenet pedig log.0-ra esik (megszakítás)
1	0	Ha a CB2-n 0—1 átmenet van, a PORTBCNTL 6. bitje log.1-re állítódik, az IROB kimenet log.1-en marad
1	1	Ha a CB2-n 0—1 átmenet van, a PORTBCNTL 6. bitje log.1-re állítódik, az IROB kimenet pedig log.0-ra esik (megszakítás)

Ha a PORTBCNTL 5. bitje 1, akkor a CB2 kimenet lesz.

4. bit 3. bit Értelmezés

0	0	A B portba írva, az órajel 0—1 átmenetével egy
---	---	--

időben CB2 0-ra esik. Amikor a PORTBCNTL 7. bitje CB1 által log.1-re állítódik, CB2 visszamegy log.1-re

0	1	A B portba írva, az órajel 0—1 átmenetével egy időben CB2 0-ra esik, majd az órajel következő 0—1 átmeneténél visszamegy log.1-re
1	0	Statikus kimenet, log.0
1	1	Statikus kimenet, log.1

Ha a fentebb leírtakat gondosan áttanulmányozzuk, láthatjuk, hogy a PIA milyen nagy lehetőségeket nyújt a párhuzamos adatátvitelhez. Képes megszakítani a processzor tevékenységét, ha a PIA-ra kívülről átveendő adat érkezett, vagy ha a periférius egység — például a nyomtató — átvette a PIA-tól a neki küldött adatot. A megszakítás emellett tiltható, miközben a programból a kontrollregiszterek lekérdezésével megállapítható, teljesült-e a megszakítás feltétele. Engedélyezett megszakítás esetén pedig a megszakításrutin a kontrollregiszterek 6. és 7. bitjét lekérdezve, megállapíthatja a megszakítás okát.

Az Atari 130 XE, 65 XE, 800 XL, 800 XE számítógépekben a PIA — mint a bevezetőben írtuk — nem adatátvitelre szolgál. Ezért óvatosan kell eljárni a PIA programozásánál, mert például az MMU hibás irányításával (B port) könnyen „befagyhat” a gép.

A PIA egyes regiszterei a következő címeken érhetőek el:

PORTA	54016	\$D300
PORTB	54017	\$D301
PORTACNTL	54018	\$D302
PORTBCNTL	54019	\$D303

A korábban leírtak értelmében a PORTA, illetve a PORTB címeken az adatregiszterek vagy az adatirány-regiszterek érhetőek el, a kontrollregiszterbe írt parametereik alapján.

A másodpercenként 50-szer lefutó VBLANK megszakításrutin minden alkalommal átmásolja az A port tartalmát a botkormány-regiszterekbe, melyek a következő címeken találhatók:

JOYSTICK1	632	\$278
JOYSTICK2	633	\$279

Ezeket a regisztereket olvasva egyszerűen megállapíthatjuk a botkormány helyzetét az alábbi ábra segítségével:

		14		
	10	6		
11	15	7		
	9	5		
		13		

Máder Indira—Szíjjártó Jenő

FOK-GYEM Szövetkezet 1775 Budapest, Pf. 69

Finommechanikai és
Elektronikus
Műszergyártó Szövetkezet
1222 Budapest,
Nagytétényi út 100—102.
Tel.: 173-0011
Telex: 22-60-34

Sporttermi univerzális kisberendezés. Alkalmos kisebb sporttermekben rendezendő sportversenyek időmérő és numerikus közönségtájékoztató feladatainak ellátására. Bonyolítható sportversenyek:

kosárlabda, kézilabda, röplabda, tenisz, asztalitenisz, birkózás, tollaslabda, súlyemelés, atlétika, torna, labdarúgás, jégkorong, műkorcsolya, vízilabda, vívás, ökölvívás
Megrendelhető a Szövetkezet kereskedelmi főosztályán.

Az értékelőfüggvény hatékonyságának elemzése

Októberi számunkban mutattuk be az értékelőfüggvény végső formáját. Az állás végső pontértékét úgy kapjuk meg, hogy az értékelőfüggvényt a világos és a sötét bábukra egyaránt alkalmazzuk, majd a két érték különbségét képezzük — ezt ezentúl relatív értékesnek nevezzük.

Erdemes összehasonlítani az értékelőfüggvény képeit azokban az esetekben, amikor az átlagszámításához kiválasztott játszmák más-más kritériumnak tesznek eleget.

Az 1. ábrán az összes feldolgozott játszma átlagát láthatjuk (832 mesterjátszma).

A 2. ábrán csak azoknak a játszmáknak képeztük az átlagát, amelyek negyven lépésen belül befejeződtek. A feldolgozott játszmák huszonnyolc százaléka tartozik ebbe a kategóriába, szám szerint 234.

A 3. ábra esetében csak azokat a játszmákat vettük figyelembe, amelyek harminc lépésen belül eldőttek. Ez összesen 69 játszmát jelent, a teljes minta 8,3 százalékát. Ha összehasonlítjuk az ábrákat, szembetűnő, hogy az első és a második nagyon hasonlít egymásra, a harmadik pedig nagyon különbözik ezektől.

Megvizsgáljuk azt az esetet is, amikor az értékelőfüggvény legfontosabb komponensét, az anyagot kihagyjuk az értékelésből. A 4. ábrán ezt láthatjuk a nyert és a vesztes fél szempontjából, az 5. ábrán pedig a végső pontértéket — a nyert és a vesztes fél függvényértékének különbségét.

Ha megvizsgáljuk az értékelőfüggvény-komponensek átlagának maximumát külön-külön, akkor a következő értékeket kapjuk:

Komponens	Maximum
Pszudeologális lépések	41
Különböző megtámadott mezők száma	38
Centrumkontroll (C)	184
Levy mozgékonyasági függvénye	37
Bástyabónusz	29
Vezérbónusz	18
Futóbónusz	18
Megtámadott saját mezők száma	50
Megtámadott ellenséges mezők száma	17

Abban az esetben, ha olyan értékelőfüggvényt alkotunk, ahol mindegyik komponens pontértéke nulla

és száz közé esik, a következő súlyozó kvócienseket kell használni az intervallum növelése vagy csökkentése érdekében:

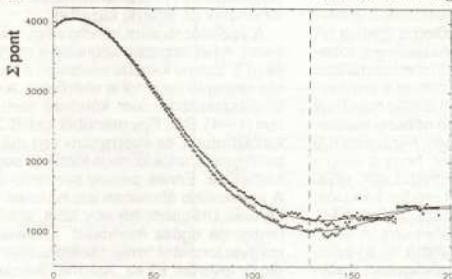
Komponens	Kvóciens
Pszudeologális lépések (P)	2,4
Különböző megtámadott mezők száma (D)	2,6
Centrumkontroll (C)	0,54
Levy mozgékonyasági függvénye (L)	2,7
Bástyabónusz (R)	3,4
Vezérbónusz (Q)	5,6
Futóbónusz (B)	5,6
Megtámadott saját mezők száma (OW)	2,0
Megtámadott ellenséges mezők száma (OP)	5,9

Ezeket a faktorokat felhasználva a következő függvényt kapjuk:

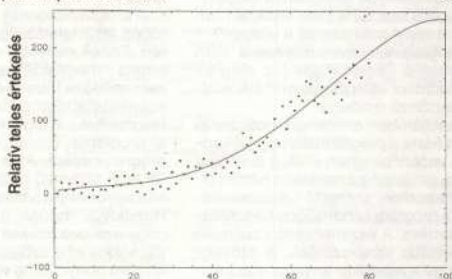
$$F_i = 1000 \cdot M + 2,4 \cdot P + 2,6 \cdot D + 0,54 \cdot C + 2,7 \cdot L + 3,4 \cdot R + 5,6 \cdot Q + 5,6 \cdot B + 2,0 \cdot OW + 5,9 \cdot OP$$

Az ilyen formán módosított új értékelőfüggvényt a 6. ábrán láthatjuk.

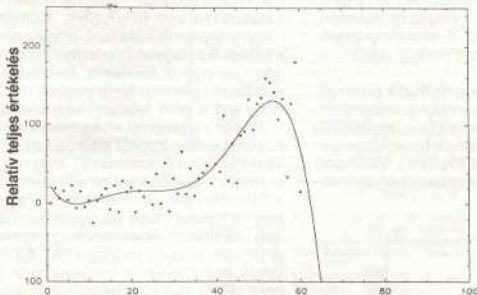
Kovács P. Attila

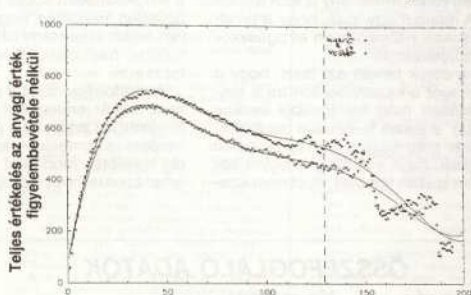
1. ábra Féllépésszám

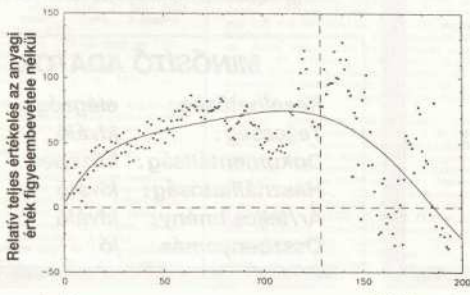
2. ábra Féllépésszám

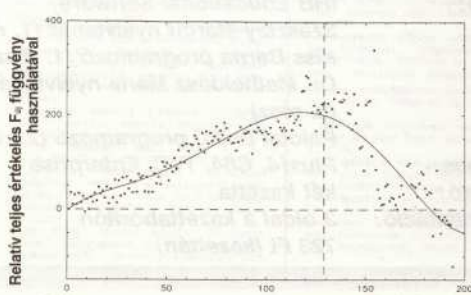
3. ábra Féllépésszám

4. ábra Féllépésszám

5. ábra Féllépésszám

6. ábra Féllépésszám

„Két lépés előre — egy lépés hátra”. — Ez a klasszikus cím tolatkodott a gondolataimba, amikor összegeztem benyomásaimat a Novotrade terjesztésében forgalmazott Opening Practice IHB programcsomagról. Régi igazság, hogy a jobban is lehet hibát találni, és hogy hibák lehet az is, ha valami nincs benne egy termékben.

Az „újabb” jelző arra utal, hogy a cikksorozatban már volt szó egy angolnyelv-oktató programról (Nyelvtanegyeszt, szintén az IHB-től). Azt nem győztem dicsérni. Egyszerű, de mégis sokoldalú vezérlőprogramja meglehetősen nagy adatbázison dolgozott. A most elemzett program a mellékelt leírás szerint a nyelviskola oktatóprogramjainak eddig lesújt tapasztalatait egyesíti a programcsomag vezérlőprogramjában. Ezzel van a fő bajom. Habár az IHB programozói tényleg ügyesek, nem értem, hogy a dokumentációban ígért tapasztalatok közé miért nem tértek be a programozók oktatásban kialakított hagyományos vezérlő algoritmusok (Skinner, Crowder stb.). Nem hiszem, hogy azokat már idejét múltak kellene tekinteni. Kellemetlen, de felteszem a kérdést: lehet, hogy az IHB szerzői is csak irak és nem olvasnak, mint annyi más szerző a világon?

A tanuló teljesítményének mérésére nem igazán alkalmas a Secret Page (az elég jól megoldott feladatsort után megjelenő titkos oldal) jellegű ösztönző rendszer.

Még egy, előlíróban említendő, bosszantó dolgot vettem észre a programcsomaggal kapcsolatban. A vezérlőprogram elvileg önmagát dokumentálja, tehát még a mellékelt három oldalnyi, kazettaboritón szereplő „dokumentáció” sem kell a program biztonságos használatához. Pont fordítva. A kazettaboritón szereplő információk inkább félrevezetőek. A szövegben az áll, hogy a modulok anyaga majdnem tökéletesen illeszkedik az eredeti nyelveckékhez, csak itt-ott voltak fel néhány új szót a téma bővítésére. A mondat úgy igaz, hogy a programcsomag sokszor tökéletesen elrugaszkozik az eredeti tananyagotól.

Miközben a derék tanuló azt hiszi, hogy a programcsomagot a kazettaboritón túl a tankönyvek alakjában még két további vastkos „dokumentáció” egészíti ki, elhűve tapasztalja, hogy eleinte még csak a szereplők nevei nem stimmelnek, majd a szöveg is egyre kevésbé. Ez nem igazán fair play. Ilyet nem sza-

Egy újabb angolnyelv-oktató program

bad csinálni a vásárlóval! Nem kellett volna lespórolni még egy ahhoz hasonló segédkönyvecskét, mint amit a hanganyagoknál használnak. Egyes frázisok fordítására szerintem rá sem jön a tanuló, és mivel a program a helyes választ semmi szín alatt el nem árulja, sohasem tudhatja meg. Azok örökre a program titkai maradnak, kivéve, ha valaki feltöri a programvédelmet, mert azután már kinyomozhatók.

Programvizsgálatunk tárgya tehát ezúttal a Novotrade és az International House Budapest (IHB) Nyelviskola Opening Practice programcsomagjának Plus/4-es változata, melynek összefoglaló adatait a szokásos táblázat mutatja.

A programcsomag óvatosan bánik a számítógép adta lehetőségekkel, főleg a grafika terén. Ennek mélyebb oka valószínűleg a többgépes megvalósítás kompromisszumaiban keresendő (a Plus/4-es változatban a színösszeállítások több szituációban is elég rossznak bizonyultak). A legidegesítőbb néhány kezelési probléma. Emiatt különösen haragszom a programozókra. Az a módszer, hogy a Help a SPACE billentyű hatására aktivizálódik, teljesen agyonvágta a billentyűzet eredeti funkcióit. Rendkívül módon akadályozza a haladást, hogy szavaként kell RETURN-t ütni. A SPACE sokkal jobb szóelőző lett volna, és a vezérlőt nem bonyolította volna el túlságosan. Talán más gépek botkormány-kezelése indokolta ezt a meglehetősen rossz húzást? Az is nagyon ügyetlen megoldás, hogy a válasz befejezéséhez előbb át kell térni SPACE-szel Help üzemmódba, mert csak ott lehet Ready (kész) választ adni.

A random-generátor sem működik olyan jól, mint a már emlegetett korábbi programban. Sorozatban adják fel a programok ugyanazt a kérdést (a Jumbled — keverék funkcióban pedig tökéletes mondatot is kaptam). Vitatkozni lehet azon is, hogy a program csak helyes shift-

ben fogadja el a betűket. Erre a használati utasítás nem utal, így egyes alkalmazók, különösen otthoni használatban, reménytelenül elakadhatnak egy-egy ponton, mert képtelenek rájönni a hiba okára. (Öreg számítógépes rókáknak persze ez nem kunszt, de másokra is gondolni kell!)

A két kazettán két különböző stílusú anyag található, bár a vezérlőprogram alapelvei hasonlóak. Az egyes kazetták tartalma: Mini párbeszéd (1. számú kazetta); Szövegek — történetek (2. számú kazetta).

A vezérlőprogram mindig négy menüpontot kezel. A két kazettán azonban a menük eltérőek (a 2. számú kazetta esetében a kazettaboritón szereplő leírástól is eltérőek!). Az almenük kiválasztásában nem kötelező sorrendet tartani (1—4). Sőt. Egy menüből az ESC gombbal kiszállhatunk, és áttérhetünk egy másik menübe. A gyakorlatok közben többféle segítséget is kérhetünk. Ennek persze pontlevonás az ára. A legolcsóbb általában az, ha csak egy betűt kérünk. Drágább, ha egy szót, a legrágább pedig, ha egész mondatot. Kérhetjük még a magyar fordítást, amiért szerencsére nem mindig jár levonás. Ez az „Ask me” (kérdézz!) funkcióban magától értendő, hiszen jobb ha tudjuk, hogy a program milyen lehetséges kérdés-választékra van felkészítve. Különböző hűmögve olyasmit válaszol, hogy nem ért jól a kérdést. Ez nagyon szellemes programozói fogás, de egyes kérdések fordítását képtelen voltam megfejteni. Nem vagyok benne biztos, hogy ezt a dríllt teljesen kezdőknek szánták!

Néhány gyakorlat elvégzése után (mint az a kazettaboritón irtakolt eltérően ez az 1. számú kazettán 10, a 2. számún 5), elég nagy szerzett pontszám esetén kapunk egy játéklehetőséget a fentebb már említett Secret Page formájában. A Secret Page-en egyes szavak intenzíven világítanak, jelezvén, hogy ezeket az elért pontok alapján megnyertük. A többi kitalálható szó helyén a betűszámunk megfelelő pont áll (a normál feladatok szavai esetén ugyanez a helyzet). A szavak megadásakor a nagybetűket is pontosan kell írni. Míg a normál gyakorlatokon rontás esetén csak pontlevonás

ÖSSZEFOGLALÓ ADATOK

Forgalmazó:	Novotrade
Terméknév:	Opening Practice
Szerző:	IHB Educational Software
	Szesztay Margit nyelvtanár (1. rész)
	Kiss Barna programozó (1. rész)
	Dr. Metheidesz Mária nyelvtanár (2. rész)
	Palotai Enikő programozó (2. rész)
Géptípus:	Plus/4, C64, TVC, Enterprise
Hordozó:	két kazetta
Dokumentáció:	3 oldal a kazettaboritón
Ár:	723 Ft (kazettán)

MINŐSÍTŐ ADATOK

Kezelhetőség:	elégéses
Teljeség:	kiváló
Dokumentáltság:	közepes
Használhatóság:	kiváló
Ár/teljesítmény:	kiváló
Összbenyomás:	jó

Pongor György:
PASCAL. Programozás és algoritmusok
(Budapest, 1988. Novotrade Rt., 440 oldal.
Ára: 239 Ft.)

A Pascal nyelv magas szintű programozási nyelv, ezért használatához nem is kell ismerni a számítógép működését. Niklaus Wirth, zürichi professzor a Pascal nyelvet oktatási célra tervezte. Olyan nyelvet akart definiálni, amely könnyen tanulható, jó programozási szokásokat sugall, illetve támogat, és kisméretű számítógépeken is jól megvalósítható. A nyelv első alakját 1968-ban fogalmazta meg, az első Pascal fordítóprogram 1970-ben készült el, a nyelv első, szélesebb körben is ismert leírása pedig 1972-ben jelent meg. A nyelv gyors elterjedése és a vele kapcsolatban összegyűlt tapasztalatok 1982-ben vezettek a nemzetközi szabvány megalkotásához. Ez sok kicsi és néhány lényegesen elterjedt tartalmaz az „eredeti”, Wirth által leírt nyelvhöz képest.

A szabványos Pascal nyelvet ismertető kiadvány magyarul nem jelent meg. Az eddigi legújabb, a szabvánnyal foglalkozó magyar nyelvű könyv, a SZÁMALK kiadványa is csak a szabvány előzetes változatát vehette figyelembe. A Novotrade kiadásában megjelent könyv a már véglegessé, nemzetközileg elfogadottá vált nyelvet tárgyalja, de nem egyszerűen a szabvány fordítása. Tartalmazza mindazt, amit a Pascal nyelv szabványa, de az anyag csoportosítása elsősorban didaktikai szempontok szerint történt. Egy-egy nyelvi elem tárgyalásakor egy helyen adja meg az összes olyan szabályt, amely az adott nyelvi elemre vonatkozik. Így sokkal könnyebb kézikönyvként is használni a kiadványt.

A bemutatott programok, illetve programrészek úgy vannak megvalósítva, hogy a tipikus programozási feladatokat, a nyelvi elemek tipikus alkalmazásait mutassák be.

Bakos Tamás — Zsadányi Pál
Operációs rendszerek. 1–2. kötet
(Budapest, 1989. SZÁMALK.
Ára: 496 Ft.)

A szerzők műveket bevezető tankönyvnek szánják, ezért igyekeznek nem túl mélyre ásni az operációs rendszerek elméletébe, amelyről sok tekintetben ma is elmondható, hogy nem alakult ki eléggé.

A téma tárgyalását a 80-as évek elején megjelent, új, második generációs operációs rendszer szakönyvekben terjedő irányzatával indítják. Míg a korábbi könyvek egy-egy konkrét operációs rendszerhez kapcsolódtak, addig az új generáció megpróbálja általánosítva összefoglalni a szakma — különösen a mikrogep forradalma kapcsán szétzilálódott — ismereteit.

A kötet tárgyalásmódja az „európai logikát” követi, amennyiben egy-egy téma bemutatásánál általában az elméleti alapokból indul ki, és csak később ad gyakorlati példákat.

Az operációs rendszerekről sokan úgy beszélnek, mint egy szükséges rosszról, ugyanakkor a mai alkalmazások zöme csupasz hardvert még sose látott, és aligha tudna vele mit kezdeni. A hardvert tökéletesen elfedi előlük a szoftver, amely legalapvetőbb része a többnyire operációs rendszerként emlegetett rendszerszoftver.

Az operációs rendszerek történetileg az akkor még megrepedt nagyszámítógépek jobb kihasználására születtek. Fő elvük ezért a hardver hatékony kihasználásának biztosítása volt. Közben az árak zuhanásával, majd a minik és mikrók megjelenésével a körülmények erősen megváltoztak. Ma a felhasználó jó kiszolgálása fontosabb szempont, mint a hardver hatékony üzemeltetése. Az operációs rendszerekre vonatkozó érvek kritikai megjegyzések alapja éppen az, hogy a nagygepes operációs rendszerek meglehetősen rugalmatlanul reagáltak erre a kihívásra, ami a minik és mikrók erős térnyeréséhez vezetett. A miniszámítógépes, de különösen a nagyszámítógépes korszak operációs rendszerei sokkal jobban illeltek a követelményekhez. Gyökéren új szoftvermegoldásokat hoztak létre az erőforrásszegény környe-

zetre, teljesen elrugaszkodva a nagygepes tapasztalatoktól. Nem csoda, hogy a korai „első generációs” operációs rendszerek-szakönyvek inkább praktikus célokat követtek.

A szerzők célja, hogy megpróbálják rendszerezni a témakör legfontosabb alapelveit, majd példák kapcsán bemutatják az eltérő megvalósítási módokat. Ezekben érintik a legújabb irányzatokat is (IBM OS/2, Unix-verziók, NOVELL stb.), de kerülük az iránymutató jóslatokat.

Czerwinski, M.:
Mikroszámítógépek üzemzavarainak elhárítása
(Budapest, 1989. Műszaki Könyvkiadó,
141 oldal. Ára: 135 Ft.)

A számítógép üzemzavarainak alapvetően két forrása lehet: a hardver és a szoftver.

A könyv első része a hardverhibákkal foglalkozik. Az ilyen hibák sokszor egészen egyszerűek: például egy kiégett biztosíték. Vannak azonban olyanok is, amelyek ennél már kissé nehezebb megtalálni és elhárítani, például azokat a hibákat, amelyek a vilámos hálózatban keresztül érkező zavarok okoznak.

Különös figyelmet szentel a szerző a külső tárolóknak: a kazettáknak és a mágneslemezeknek. A könyvből megtudhat minden, ami fontos ezek tárolásával, kezelésével, élettartamával, karbantartásával, tisztításával, valamint az adatbiztonsággal kapcsolatban. Foglalkozik a képernyő és a nyomtató lehetséges hibáival is. A kötet második része a szoftverhibákat veszi sorra. Már az első programozási kísérletek során kiderült, hogy egy BASIC-értelmező egészen meglehetősen jószág lehet. A legkisebb elütést is lakonikus „SYNTAX ERROR” üzenettel bünteti. Ha azután egy valamivel nagyobb programot billytűz be a felhasználó, akkor gyakran az angol nyelvű hibaiüzenetek és vészjelzések egész áradata zúdul a fejére. Sok esetben a felhasználóli kézikönyv sem segít.

A könyvből megtalálható több BASIC-változat valamilyen hibáztatásának teljes jegyzéke. Minden hibához megadja a lehetséges okokat, és ezt példával is szemlélteti. Ezután részletes tájékoztató következik a hibák kijavításáról. Külön fejezet tárgyalja a programok tesztelését. Itt megtalálhatók azok az egyszerű módszerek, amelyekkel a programhibák nyomára bukkánhatunk. A szerző ismerteti, hogyan bányunk a tesztelési segédesszókkel, amelyek már számos gépbe építettek, hogy ezzel is megkönnyítsék a programozó életét. Ha a technika öröge tréfát űz az olvasóval, vegye csak le ezt a könyvet a polcra!

Balázs Judit — Kertes Klára:
Táblázatkezelő programok.
INTERCALC, CALC-GRAPHIC
(Budapest, 1988. Műszaki Könyvkiadó,
75 oldal.
Ára: 95 Ft.)

A pénzügyi világban, a gazdasági életben és a szinte mindenütt szükséges adminisztráció során nagyon sok hasonló, sőt egyforma feladatot kell elvégezni. Az üzleti életben mindennap tudni kell, hogy mennyi volt a bevétel és mennyi a kiadás. A bankban is mindig azt tartják nyilván, ki mennyi pénzt tett be és mennyit vett fel. Ezeknél sokkal összetettebb, bonyolultabb számításhoz szükségesek a legvégezi például egy statikai számításhál egy költségvetés tervezésekor.

A nagyszámítógépekkel ezek közül igen sok feladatot meg lehet oldani, de korábban az egyes feladatokra a szakemberek bonyolult, hosszú programokat írtak. A személyi számítógépek megjelenése nagy változást hozott ezen a területen is. A számítástechnikában élenjáró országokban kidolgozták azt a technikát (szoftvert), amely képesé tette a számítógépet és alkalmazóját arra, hogy különösebb előképzettség nélkül is megértse egymást. Az utóbbi évek egyik legismertebb ilyen szoftverterméke az USA-ban kifejlesztett VISICALC nevű program. Ez igen

alkalmas a bevezetőben említett feladatok megoldására. Az eredeti VISICALC program megjelenése óta számos számítógéptípusra írtak hasonló programokat. Ezek közül például a CALC RESULT, a Lotus 1-2-3 vagy a Symphony személyi számítógépekre készült.

A könyv célja a VISICALC típusú programok bemutatása, CALC program néven. Legfőbb ércnye az emberközeliség és az, hogy az alapsabályok rövid idő alatt elsajátíthatók.

Milyen legyen a molekula?

A vegyipari, kémiai számítástechnikai alkalmazásokra szakosodott CompuDrug Kiszövőketvezet szakértői programjainak körét új taggal bővítette: a HazardExpert segítségével előre felmérhető a különböző kémiai folyamatok, így a különféle vegyszerek kutatások során igen sok idő és pénz takarítható meg. A szoftverrel nyert ismereteket a kutatók már a vegyület tervezésénél is felhasználhatják, anyaitani tudják a különféle molekulák leendő tulajdonságait. A HazardExpert bevezetésével a kiszövőketvezet arra számít, hogy programját kiföldőlni is megvárja. Erre különösen azokban az országokban van remény, ahol nagy összegeket költenek környezetvédelemre.

Gigantikus!

A nagy kapacitású számítástechnikai rendszerek kiépítéséhez egyre nagyobb kapacitású és egyre kisebb méretű háttértárolókra van szükség. Ezt az igényt igyekeznek kielégíteni az amerikai Imprimis Technology cég legújabb fejlesztése, az 5,25 inches, 1 Gbát nem formáltált kapacitással rendelkező Wren VII típusú merevlemez-meghajtó. Az egy-egy író-olvasó fejének és a lemezeknek az előállításához gyakorlatilag a 760 Mbájtos elődnl alkalmazott technológiát vették alapul, nem növelték meg sem a felírási sűrűséget, sem a sávürsűséget. Ez újdonság a két évvel ezelőt kifejlesztett biztonságos adatátvitel használatával, amellyel a meghajtó tárolókapacitás 35 százalékkal sikerült megővölni a hagyományos adatátviteli eljárásokhoz képest. A Wren VII átviteli sebessége 15–21 Mbit/s között van, átlagos fejtőnacionális ideje 16,5 ms, így a nagy tárolókapacitás gyors hozzáféréssel rendelkezővel.

Győri kesztyű

A Glövita Kötöttkesztyűgyár győri új üzemének 2700 négyzetméteres csarnokában még a nyáron megkezdődött a próbázás. A csarnokban 360 elektronikus vezérlésű gép — közöttük jó néhány speciális berendezés — működik. A mintázatot is számítógéppel tervezik, s jellemző a tervezést támogató rendszerre, hogy nemcsak kesztyű, illetve zokni készítésére alkalmas. Az üzemben naponta 50–55 ezer pár bőrkésztyűhöz elegendő bővet kötnék, s évente mintegy 13 millió pár divát — és munkavédelmi kesztyűt is készítenek a gyárat.

Béltetőrobot

A Mikroelektronikai Vállalat a hazai felhasználók előtt elsősorban mint alkatrészyártó ismert. Tevékenységében azonban jelentős szerep jut a berendezésfejlesztésnek és gyártásnak is. A MEV az OMFB költségvetésével és anyagi támogatásával megvásárolta a felületszerelő robotok fejlesztése és gyártása terén sokéves tapasztallattal rendelkező Eurosoft Robotique francia cég berendezésének licencét. A számítógéppel vezérelt automatikus béltetőrobotból, amely mikroalkatrészeknek a kártyán való elhelyezésére szolgál, az idén mintegy tíz darab készült exportra.

Karakterszerkesztő

Ithon is egyre jobban terjednek a 24 tús mátrix-nyomatók, közülük is legfőképpen a Star Micronics Ltd. termékei, amelyek versenytársaik — többnyire Epson LQ nyomtatók — közül elsősorban a nagy teljesítményűkhöz képest szokatlanul alacsony árakkal tűnnek ki. Bár a Star nyomtatókat manapság már teljes, CWI-szabványú magyar karakterkészlettel szállítják, ez nem oldja meg a más nyelvek, más betűformák, más karakterkészletek, speciális jelek használatát. Ezért dolgozta ki a Trimontána GMK a Matrics nevű karakterszerkesztő programját, amely könnyűvé, kényelmessé teszi az új karakterek tervezését. A menüvezérelt, egérrel is kezelhető, egyszerűen elsajátítható működésű és mindemellett rendkívül olcsó — egy-két ezer forintba kerülő — program olyan, önállóan használható, letölthető betűkészleteket állít elő, amelyeket egyéb programcsomagokkal, szövegszerkesztőkkel is használhatunk. A program használatához az IBM XT/AT-kompatibilis számítógép és a nyomtató kivételével semmi egyéb nem szükséges, még grafikus kártya sem.

A program jelenlegi, 1.0-ás verziója az Epson LQ sorozatával és az IBM Proprinter X24-es nyomtatóval kompatibilis készülékeket támogatja. A következő változat előreláthatólag kiegészül a 9 tús nyomtató támogatásával és további, a kényelmet fokozó funkciókkal is.

A Matrics segítségével tervezett magyar és cirill betűs betűkészlet vázlat- és levélmínőségű formában

Matrics 1.0 Sample Printing

```

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 A B C D E F
2 1 " # $ % & ' ( ) * + , - . /
3 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 : ; < = > ?
4 @ A B C D E F G H I J K L M N O
5 P Q R S T U V W X Y Z [ \ ]
6 ` a b c d e f g h i j k l m n o
7 p q r s t u v w x y z { | }
8 C U E A A A A A A A A A A A A
9 E E E O O O O O O O U U U
A A I O O H O O O O O O O O
B L L L L L L L L L L L L L L L
C T T T T T T T T T T T T T T
D B B O O x s o O U T T B O O
E H H H H H H H H H H H H H H
F H H H H H H H H H H H H H H
    
```

Matrics 1.0 Sample Printing

```

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 A B C D E F
2 1 " # $ % & ' ( ) * + , - . /
3 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 : ; < = > ?
4 @ A B C D E F G H I J K L M N O
5 P Q R S T U V W X Y Z [ \ ]
6 ` a b c d e f g h i j k l m n o
7 p q r s t u v w x y z { | }
8 C U E A A A A A A A A A A A
9 E E E O O O O O O O U U U
A A I O O H O O O O O O O O
B L L L L L L L L L L L L L L L
C T T T T T T T T T T T T T T
D B B O O x s o O U T T B O O
E H H H H H H H H H H H H H H
F H H H H H H H H H H H H H H
    
```

Matrics 1.0 Sample Printing

```

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 A B C D E F
2 1 " # $ % & ' ( ) * + , - . /
3 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 : ; < = > ?
4 @ A B C D E F G H I J K L M N O
5 P Q R S T U V W X Y Z [ \ ]
6 ` a b c d e f g h i j k l m n o
7 p q r s t u v w x y z { | }
8 C U E A A A A A A A A A A A
9 E E E O O O O O O O U U U
A A I O O H O O O O O O O O
B L L L L L L L L L L L L L L L
C T T T T T T T T T T T T T T
D B B O O x s o O U T T B O O
E H H H H H H H H H H H H H H
F H H H H H H H H H H H H H H
    
```

Info Files Operation Features Printer

- Epson LQ 24 pin
- Star LC24 Epson mode
- Star NB Epson mode
- NEC Pinwriter 6
- Oki Microline 39x

IBM ProPrinter
Star LC24 IBM mode
Star NB IBM mode

A Matrics menüképe

Egymerzsás Arcnet

A PC-hálózatoknál gyakran használják az Arcnet típusú hálózati kártyát, amelyet igen sok áramkörti tokból építettek fel. Ez nemcsak elfoglalta a hosszú kártyák számára fenntartott PC-bővítőkártya helyét, de gyakran volt hibák forrása is, azon felül, hogy a szerelés és a bemenést megdörgöltta.

Az amerikai Standard Microsystems Corp. kifejlesztette az egymerzsás vezérlőt, a 90C23 Arcnet jelű áramkörti elemet. Így viszonylag kevés többlet külső elem ráépítésével az igényeknek megfelelő csatlókkártya tervezhető, amely már elfér a kevésbé használatos rövid kártyabővítő helyen is a PC-ben. A szuperáramkör kialakításánál az áramköri tokon belül több technológiát is kombináltak. Felhasználták a nagy integráltságú áramkörti elemeket, amelyeket felület szerelvényekkel egyetlen hordozólapra felszínén. Az elemeket az egyes gyártók által felkínált szabványelemekből, azaz tokozatlan morskákból választották a tervezők. Így az új Arcnet morskája végső soron berendezésorientált áramkörökből készült el.

Alkatrészes 3000 fiókban

Számítástechnikai alkatrészüzletet nyitott a győri Széchenyi István Főiskola. A boltban híradástechnikai és számítástechnikai eszközök alkatrészeit értékesítik. Az Elektromodul Kereskedelmi Vállalattal közösen létesített üzletet elsősorban a főiskola kiszolgálására nyitották meg, de nem hanyagolható el a közös nyereség sem: az idén már 14 millió forint értékű alkatrészes értékesítést tervezik. Az üzlet egyik általánosan elfogadott, 3000 fiókban álló szekrényfal van, amelyben mintegy 4 millió forint értékű alkatrészt várja a vásárlókat.

P.I.C.

A Panasonic Industrial Company elektronikus irógépe lesznek az elsők, amelyeket egy újfajta rövidítésprogrammal látnak el: a gépirónak csak a szokásos vagy maga szerkesztette rövidítéseket kell bekopogtatnia. A program a begépelte rövidítéseket automatikusan átszótározza, s a feloldott teljes szavas változatot írja ki. A FastType nevű program már eleve tartalmaz egy 1400 szavas szótárt, amely magában foglalja például a hét napjait, a megszólításokat és az üzleti világ szakkifejezéseit. A felhasználó ezenfelül beprogramozhat további rövidítéskódokat is, például saját cégeknek és termékeinek a nevét.

A rendelőben

A Hajdú-Bihar megyei Nagyhegyesen a körzeti rendelő egyik sarkában egy C64-es mikro-gép segít az orvos munkáját. A személyi és körtörténeli nyilvántartás alapján a gép heti és napi munkaterveket készít, gyors, megbízható képi ad az orvos számára a megelőzéssel kapcsolatos teendőkről is. Egy jellemző példa az alkalmazás: hogyan lehet egy cukorbeteg, magas vérnyomásos és gyomorpanaszoktól szenvedő páciensnél a szükséges vizsgálatokat úgy elvégezni, hogy a beteg a lehető legkevesebbszer utazzon be Hajdúszoboszlóra. A gép segítségével különböző demográfiai és betegséggyakorisági elemzések is készülnek.

Gyors tárolók

Míg a dinamikus memóriamorzszák gyártóinak többsége a tárkapacitás növelésére koncentrált, az NMB Technologies a termékeinek sebességére helyezte a hangsúlyt. Elsőként a 256 kites áramkörök technológiáját gondolta át, és 60 ns-os eszközökkel rukkolt ki akkor, amikor a többiek még csak 80 és 120 ns-os morzsákat szállítottak. Gondos tervezéssel elérték, hogy ma már 1 Mbit-es áramkörök is készítenek 60 ns-os hozzáférési idővel, tühető kihozatal mellett. Az NMB tervezi, hogy beszáll a 4 Mbit-es piacra is. Konceptiója szerint egy új, nagy dielektromos állandó anyagot hoz be a technológiába. A ferroelektromos rétegek sokkal nagyobb töltést képes tárolni felületegységénként, mint a szilícium, így az NMB megmaradhat a jól bevált planar memóriacellák mellett, és a jövőben talán sokkal jobb kihozattal fogja gyártani a 4 Mbit-es memóriamorzszáit, mint versenytársai.

Turbina-tomográf

Ezenfelül a technikában is bevezetik azt a számítógépes tomográfiai eljárását, amelyet az orvosi diagnosztika már régen alkalmaz, s amely-lyel részletes keresztmetszettel lehet nyerni az emberi testről. Az amerikai General Electric kifejlesztett egy olyan számítógépes tomográfot, amelynek segítségével a repülőgépek turbináinak lapátjaiban ki lehet mutatni a finom repedéseket. A készülék nagyobb röntgensugár-energiával működik, és jóval finomabb képeket is állít elő, mint az orvosi diagnosztikai készülék. Segítségével már 0,2 milliméter nagyságú hibákat is láthatóvá lehet tenni. Az eljárást úgy automatizálják, hogy számítógép fogja végezni a képek kiértékelését és a hibahelyek felismerését is.

Hol vagy, Commodore Club?

Valamikor réges-régen a család fő úgő döntött, hogy igenis jó, ha az ember tagja egy klubnak, és kézenfogva — akkor még — kislfiát, vagyis engem, egy borús téli estén elindult megkeresni a klubot, azaz a HCC Commodore szekcióját. Több órát bolyongtunk a BME korántsem szívdérítő épületei között — akkor állítólag még ott székelt a HCC —, de nem találtuk meg.

Teltek-múltak az évek, és eljött 1989 januárja, mikor is megjelent a Mikrovilágban a következő:

„Budapesti klubtükörkép
A HCC-hálózatba tartozó fővárosi klubok adatai:

Commodore: Budapest XI., Bocskai út 37. (TIT stúdió). Csütörtökön 18 órától várják az érdeklődőket. Felvilágosítást ad Simonyi Endre klubvezető a 154-090-es telefonszámon.

Ugyanitt lehet jelentkezni a most szerveződő 32 bitesek klubjához.”

De ez előtt a rövid kis részlet előtt majd kétoldalas interjú olvashattunk Simonyi Endrével, akitől többet köztölt az is megtudhattuk, hogy: „... az anyaszervezet, az amerikai HCC klub 1985-ben feloszlott. A HCC nevet (amelynek H betűje nálunk homebrew-t, home-ot és Hungariant egyaránt jelent) jelenleg a magyar klubhálozat használja egyedül a világon.”

Ennyi szép szó olvastán feltámadt bennem a kedv, hogy megnézzem ezt a klubot. Alig tudtam kivárni a csütörtököt. S mikor végre-malahára eljött a kitűzött nap, hat óra előtt tíz perccel már a TIT stúdió kapujában álltam. Első állomás a portás néni volt, aki érdeklődő kérdéseimre szívélyesen válaszolt. Tőle tudtam meg, hogy járnak ide számítógépes fiúk, mennek csak fel a kémiateremhez, már most is úlnak ott néhányan. Valóban ültek már ott néhányan. Mint később kiderült, mind akkor jöttek el először. Vártunk. Közben feljött a portás néni, kinyitotta a kémiatermet. Bent egy darab számítógépet sem találtunk, de még a tartozékait se, egy árva színes tévén kívül. Nagyon elcsodálkoztunk. Ekkor megérkezett egy kis srác, aki elmondta, hogy ő már volt itt a múltkor. Akkor valaki más hozott gépet, és azt mondták neki, hogy most ő hozzon, de neki ezt otthon nem engedték meg. Sebaj! Pár perccel belül beállított két másik srác egy Plus/4-gyel. Ekkor kiderült, hogy a színes tévé sem ide tartozik, mert nem sikerült beállítani a számítógéphez. A két fiú szintén először volt

itt, csak biztos ami biztos, elhozták magukkal a saját gépüket is. Háromnegyed hétig vártam, akkor hazamentem.

Márciusban a Mikro '89-en megjelent a HCC is — meg én is. Egyből kiszúrtuk egymást! Megkérdeztem egy klubtagot — aki mellesleg egy Commodore 64 előtt ült —, hogy mikor, hol és hánykor tartják az összejöveteleket. Bármennyire hihetetlen, de azt mondta, hogy a TIT stúdióban, minden második csütörtökön este hatkor. Nem hittem a fülemnek. Már éppen tovább akartam állni, mikor valami belső hang azt súgta, mert akkor lesz, mikor van a következő összejövetel. Ő szolgálatkészen felvilágosított, hogy ekkor és ekkor jöjjenek, mert akkor lesz. Elmentem. Csodák csodája, a kémiaterem nyitva volt, elég sokan ültek bent, még félőttek is voltak, gondoltam, most „elkaptam” őket.

Egy bökkenő azonban volt. Nem volt itt az a fiú, akivel beszéltem. Fél órán belül kiderült, hogy mindenki először van itt. A felnőtt bácsi pedig egy új közösségi ház vezetője volt, aki tanácsot kért tőlem. Hazafelé a buszon rábetámadt a HCC működési elvére. Sok reklám, sok embert idecsal, megismerkednek egymással, otthonukban összejönnek, máris mehet a programcsere, meg van oldva a teremgond! Ezt az elképzelésemet alátámasztotta az is, hogy a két sikertelen próbálkozásom alatt több sráccal vettem fel a kapcsolatot. Közülük eggyel még most is tartom!

Ezzel az újdonsült barátommal beszéltem meg, hogy találkozunk a következő csütörtökön ugyanitt. Amikor felvilágosított minket a portás néni, hogy csak minden hónap második csütörtökén van klubfoglalkozás, hogy ez ki is van írva a táblára az utca sarkán. Valóban, de azért mentsegemre szóljon, hogy a Mikrovilágban simán csak csütörtök szerepel, a fiú a Mikro '89-en is csak simán második csütörtököt mondott, s az általa említett időpontnak köze sem volt a hónap második csütörtökéhez.

Barátomat többé nem lehetett rábeszélni, hogy eljőjjön ide a város másik végéről. Azt azonban még elmondta, hogy ő is kint volt a Mikro '89-en, de nem akart HCC klubtag lenni, tekintve, hogy azt sem tudja, mi az. Ő csak sétált, s valaki megszólította, hogy nem akar-e csatlakozni a HCC-hez. Mikor megkérdezte, mit tisztelet a HCC-ben, az illető meghívta, mondván, hogy jöjjön el, nézze meg, nem fog

csalódni! Ugyanazt a dátumot kapta, amit én, így találkoztunk. Ennél nagyobbbat nem tudott volna csalódni!

Május második csütörtökén elfelejtettem elmenni, így maradt június második csütörtöke. Minden nagyon jól indult. Hosszas unszólásra a messze lakó barátom is beleegyezett, hogy ad egy utolsó lehetőséget a HCC-nek. Odamentünk fél ötre. Kint volt egy tábla, hogy ma a kémiateremben a számítógép-építők (?) tartják összejövetelüket este hat órától. Azért mi gyanakodtunk, és megkérdeztük a portás nénit is. Azt mondta, igen, lesz klub, hatkor. Már éppen távozni készültünk, hogy addig elűtjük valahai az időt, amikor a portás néni utánunk szólt: „Lehet, hogy csak ketten lesznek!” Nem mondom meg, mi járt ekkor a fejünkben. Hatra visszamentünk. Nem ketten voltunk, négyen. Ott volt már két érdeklődő, aki csatlakozni akart a klubmozgalomhoz. S ekkor valami olyan történt, amire egyikünk sem számított. A portás néni kifakadt. Elmondta, hogy neki ebből elég van. Ilyenkor már csak ő van itt. Rög bezárhatná a házat, ha mi nem jönnénk állandóan. Félreértés ne essék, ő nem minket hibáztat, hiszen ő mondja nekünk, hogy lesz HCC, de hát nem mondhat mást. Ő a központból megkapja a heti vagy havi programot — amit meg is mutatott nekünk —, s amiben valóban szerepelt: június 8., kémia: HCC.

Mit mondhattunk erre? Hogy nekünk is elégünk van? Meg hogy az idő pénz? Nem mondtunk semmit, elmentünk haza. Jut eszembe! Még mielőtt valaki megkérdezne, hogy miért nem érdeklődtem a Mikrovilágban megadott telefonszámon, elmondom, hogy érdeklődtem én, de azt a választ kaptam, hogy Simonyi Endre külföldön tartózkodik. A portás néni egyébként szintén tudni vélte, hogy a klubvezető nagyon elfoglalt ember, s gyakran jár külföldre.

Spanyik Balázs

Nos, hm. És még egyszer hm. Sajnáljuk, hogy ez az ígérés kezdeményezés — a HCC — ilyen szomorú sorsra jutott. Bízunk benne, hogy nem ez lesz az utolsó szó ebben az ügyben. Volt kollégáinknak, Simonyi Endrének megkíséreltük eljuttatni ezt az írást... Reméljük, hogy mire ezek a sorok napvilágot látnak, ismét teljes gőzzel és mindenki meglegedésére folyik a munka a HCC-ben.

Táskagépek

TOSHIBA T 3100

Egyre több, hálózattól független táskagép készül 32 bites Intel 80386-os processzorral. Az egyik újdonság a Zenith Turbosport 506. A 2 Mbájtos, 3 Mbájtra bővíthető operatív tár kényelmes feidolgozásszervezést tesz lehetővé. A 28 milliszekundumos hozzáférési idejű, 40 Mbájtos winchester tár a professzionális igényeket is kielégíti. A gép nikkel-kadmium akkumulátora két óra alatt a világ bármely részén, bármely konnektorról feltölthető. Az áramtakarékos CMOS morzsáknak, valamint a központi egység, a tárolóegység és a képernyő számára kialakított tákarékautomata révén a Turbosport 506 akár négy órán keresztül is önállóan működhet. A felhasználó kényelmét szolgálja a levehető billentyűzet, és a hátulról megvilágított, nagyméretű és nagy felbontású folyadékkristályos képernyő, erős kontraszttal és 16 árnyalati fokozattal. A hazai piacon az elmúlt év novemberében jelent meg először forintért hordozható mikrogép a Controll kínálatában.

IBM PC/XT-KOMPATIBILIS PROFESSIONÁLIS SZEMÉLYI SZÁMÍTÓGÉPEK

AJÁNLATUNKBAN

P-16/PC alapkonzfiguráció

- 8088-alapú központi egység (4,77/10 MHz)
 - 640 kB RAM
 - billentyűzet (84 gombos)
 - HERCULES/szines csatoló
 - monokróm monitor, 12"
 - 360 kB floppy
 - real-time óra
 - soros-párhuzamos interfész
- ÁR: 80 000,— FT+ÁFA

P-16/CX XT alapkonzfiguráció

- 8088-alapú központi egység (4,77/10 MHz)
 - 640 kB RAM
 - billentyűzet (84 gombos)
 - HERCULES/szines csatoló
 - monokróm monitor, 12"
 - 360 kB floppy
 - ST 225 winchester+csatoló
 - real-time óra
 - soros-párhuzamos csatoló
- ÁR: 105 000,— FT+ÁFA

Alapkonzfiguráció-változatok

(Az alapkonzfiguráció árához az alábbiakban feltüntetett összegek hozzáadandók!)

- 1,2 MB-os floppyval
- 1,44 MB-os floppyval (3,5 inch)
- Szines monitorral (CGA)
- EGA monitorral és csatolókátyával
- ST251 (40 MB, 40 ms) winchesterrel
- ST251-1 (40 MB, 28 ms) winchesterrel
- VGA monitorral és csatolóval
- Operációs rendszerrel (MS-DOS 3.30)
- ARCNET hálózati illesztőkártyával (2,5 Mbit/s)
- 12 havi garancia a konfiguráció árának +6%-a, 18 havi garancia a konfiguráció árának +9%-a.

Garancia nélküli reklámáraink:

- TRS aszinkron terminál+kábel
- TRS mátrixnyomtató+kábel (132 kar/sor)
- FX-100 mátrixnyomtató+kábel (132 kar/sor)
- RANK XEROX 4045 lézernyomtató
- UNIBOARD billentyűzet (101 gombos)

- + 5 000,— Ft+ÁFA
- + 10 000,— Ft+ÁFA
- + 12 000,— Ft+ÁFA
- + 46 000,— Ft+ÁFA
- + 25 000,— Ft+ÁFA
- + 35 000,— Ft+ÁFA
- + 75 000,— Ft+ÁFA
- + 10 000,— Ft+ÁFA
- + 25 000,— Ft+ÁFA

- 9 000,— Ft+ÁFA
- 14 500,— Ft+ÁFA
- 49 900,— Ft+ÁFA
- 290 000,— Ft+ÁFA
- 4 900,— Ft+ÁFA

Bővítési lehetőségeinkről kérjük árjegyzékünket!

**SZÁMÍTÁSTECHNIKAI INFORMATIKAI
FEJLESZTŐ LEÁNYVÁLLALAT**

1011 Budapest, Iskola u. 10.
Teletax: 35 39 15
Telex: 22 4599

Telefon: 1-154-065
1-350-180/180, 181, 182, 184